

Κρίση οικονομική ή πνευματική;

Κοκαρισμένοι ὅλοι μας παρακολουθοῦμε τὸν τελευταῖο καιρὸ τὴν ταχύτητα τῶν οικονομικῶν ἐξελίξεων χωρὶς πραγματικὰ νὰ μπορούμε νὰ προσδιορίσουμε οὔτε τὸ εὖρος οὔτε τὴ διάρκεια τους. Ὅλοι καὶ ὅλα μιλοῦν γιὰ κρίση. Πρωτίστως τονίζεται ἡ οικονομικὴ κρίση. Γράφονται σχόλια. Ἀναλύονται ἀπὸ εἰδήμονες ποιά εἶναι τὰ αἰτία πού μᾶς ὀδήγησαν σ' αὐτήν. Μέσα στὴν ἀφθονία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ στὴν εὐμάρεια, τὴν ὁποία ζοῦμε, δέν μπορέσαμε νὰ συνειδητοποιήσουμε τὰ λάθη στὰ ὁποία ὅλοι ὑποπέσαμε, γιὰ νὰ φθάσουμε σ' αὐτὸ τὸ ὀδυνηρὸ ἀποτέλεσμα. Εἶναι πασιφανές ὅτι ἡ ἀνεξέλεγκτη πλεονεξία καὶ ὁ ἄκρατος ἐγωισμός, μᾶς ὀδήγησαν σὲ μία λανθασμένη πορεία. Ὅποτε ἀναμενόμενο ἦταν νὰ ἐπέλθει πρῶτα ἡ ἐσωτερικὴ ἄλωση στὸν καθένα καὶ νὰ βιώνουμε μία ἄλλη κρίση πιὸ σοβαρὴ. Τὴν πνευματικὴ κρίση, πού πολὺ ἀπλά σημαίνει τὴν ἀπουσία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὴν καθημερινότητά μας ἢ ἀκόμη καὶ τὴν ἀντικατάστασή του μὲ ἄλλα φτηνὰ ὑποκατάστατα. Βάλαμε τὴν τεχνολογία καὶ τὴν πρόοδο γιὰ τὰ καλά στὴ ζωὴ μας καὶ στό ὄνομα τῆς κακῶς νοουμένης ἐλευθερίας ὡς ἀνεξάρτητοι δῆθεν, ἐγκλω-

βιστήκαμε στὰ ἀγαθὰ ἐνὸς ἐσωστρεφοῦς καὶ καταστροφικοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, πού μὲ μανία σαρώνει κάθε τί τὸ ἐθνικοθησκευτικὸ καὶ ἑλληνορθόδοξο.

Νὰ λοιπὸν ποιά εἶναι ἡ παθολογία τῆς σημερινῆς μας κοινωνίας!

Ἐγκλωβιστήκαμε καὶ τώρα ζητᾶμε ἀπεγνωσμένα διέξοδο. Πού ὅμως μπορούμε νὰ στηριχθοῦμε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; Ποιὸς μπορεῖ νὰ σφυρηλατήσῃ τίς ἀκατάλυτες ἐσωτερικὲς καὶ πνευματικὲς μας δυνάμεις καὶ νὰ τίς ἐνεργοποιήσῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας; Ποιὸς μπορεῖ νὰ προτάξῃ τὴν ἐνότητα (ἀτομικὴ, ἐθνικὴ, κοινωνικὴ) ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία;

Σ' αὐτὲς τίς δύσκολες στιγμὲς τὸ ἐρώτημα εἶναι ἀμείλικτο. Τί κάνουμε ἀπὸ δῶ καὶ πέρα; Ἡ Ἐκκλησία μας ὡς μᾶνα στοργικὴ ἀφουγκράζεται τὸ πρόβλημα. Μερικῶς γιὰ τὰ παιδιά της. Δέν κινδυνολογεῖ, ὅπως ἐσφαλμένα καὶ ἄκριτα ἰσχυρίζονται ὀρισμένοι. Προτείνει λύσεις δίνοντας ἐλπίδα. Ἐλπίδα χριστιανικὴ, πού εἶναι πάντα ζωντανὴ ὅσο κι ἂν οἱ προβλέψεις εἶναι δυσσιώπες. Ὡς χριστιανοὶ ἐλπίζουμε ὅτι καὶ πάλι θὰ ἀνανήψουμε, ἀκόμη κι ἂν ὅλοι καὶ ὅλα γύρω μας ὀδηγοῦν σὲ ἀπό-

Πολλὲς φορές στὴ ζωὴ μας ὄλοι ἐρχόμαστε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν θάνατο, εἴτε χάνοντας ἀγαπημένα πρόσωπα, εἴτε εὐρισκόμενοι μπροστὰ σὲ κάποιο δυστύχημα. Ἡ Ἐκκλησία μας δέσπισε νὰ τελοῦνται γιὰ τοὺς κεκοιμημένους μία σειρά ἀπὸ μνημόσυνα. Μὲ τὴν προσευχὴ γιὰ τοὺς νεκρούς στὰ μνημόσυνα ζητοῦμε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ εἶναι εὐσπλαγχνος μαζί τους.

Τὸ τεῦχος αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ μας εἶναι ἀφιερωμένο στὰ μνημόσυνα. Παρουσιάζεται ὁ λόγος δέσπισης τῶν μνημοσύνων καὶ ἡ σημασία τῆς χρήσης τῶν κολλύβων. Στὴ συνέχεια παρουσιάζεται ἡ διδασκαλία τῶν κολλυβάδων πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους γιὰ τὴν ἀναστάσιμη Κυριακὴ καὶ τὸ νόημα τῶν μνημοσύνων. Κατόπιν παρατίθεται ἡ ἐξήγηση τῆς κόλασης ὡς ἀπομόνωσης καὶ ἐγωισμοῦ καὶ παρουσιάζεται μία ἀναφορά στό θάνατο καὶ στὴν ἀνάσταση μέσα ἀπὸ κείμενα τοῦ συγγραφέα καὶ ποιητῆ Ν.Γ. Πεντζίκη. Ἀφοῦ παρεμβληθοῦν τὸ ἄρθρο γιὰ τὴν συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ μέχρι σήμερα καὶ τὸ ἀντιαιρετικὸ ἄρθρο, τελειώνει τὸ πρῶτο μέρος τοῦ περιοδικοῦ μὲ μία ἀναφορά στὶς πληροφορίες τῶν βυζαντινῶν λειτουργικῶν ὑπομνημάτων. Στὴ συνέχεια ὑπάρχει τὸ ἐπικαιρο ἄρθρο γιὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ τὸ οἰκογενειακοῦ ἐνδιαφέροντος ἄρθρο γιὰ τὴν ἐπιθετικότητα τῶν παιδιῶν.

Τὸ περιοδικὸ τελειώνει μὲ βιογραφία ἐνός τοπικοῦ δωδεκανήσιου ἁγίου καὶ διάφορα στοιχεῖα τῆς λατρείας.

γνωση καὶ ἀβεβαιότητα. Αὐτὴ μας ἡ ἐλπίδα δέν στηρίζεται σὲ κάτι τὸ ἀόριστο ἢ μελλοντικὸ, ἀλλὰ σὲ ἓνα ζωντανὸ πρόσωπο πού εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἀναπτύξουμε ἰσχυρὴ προσωπικὴ καὶ ἀγαπητικὴ σχέση.

Αὐτὴ ἡ σχέση μεταφράζεται σὲ ἐμπιστοσύνη: «καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν

ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Ἐτσι καί ἡ ἐλπίδα καί ἡ ἐμπιστοσύνη ἀποκοῦν ἀποκαλυπτική δύναμη. Ἀποκαλύπτουν μυστικές καί ἄγνωστες πτυχές σέ ὄσους δέν συμβαδίζουν μέ τήν λογική τοῦ κόσμου, ἀλλά πορεύονται μέ τήν λογική τῆς Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτό ἄς τολμήσουμε νά ἐλπίσουμε. Ἄς κάνουμε τό πρῶτο βήμα τῆς ἐσωτερικῆς μας ἀλλαγῆς, πού στή γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάζεται μετάνοια. Διορθώνοντας τόν ἑαυτό μας διορθώνουμε ἕνα μικρό κομμάτι τῆς κοινωνίας. Αὐτή τήν ἐλπίδα ἐνστερνίζεται καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ.Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος πρόσφατα σέ μία ἐπίσκεψη ὁμάδας μετεκπαιδευομένων νηπιαγωγῶν ἀπό τήν Θεσσαλονίκη εἶπε μεταξύ ἄλλων:

«Εὐχόμαστε νά υπάρξει μία ὑπέρβαση τό ταχύτερον δυνατόν γιά νά ἐπανέλθει ὁ ἑλληνικός λαός στήν κανονική του τροχιά, καί νά βαδίσει πιό σταθερά καί πιό ἀποφασιστικά στόν δρόμο τοῦ κοινῶν συμφέροντος, τῆς προόδου καί τῆς εὐημερίας. Καί ὅταν λέμε πρόοδο καί εὐημερία δέν εἶναι μόνο ἡ οἰκονομική, δέν εἶναι μόνο τά ὑλικά ἀγαθά, ἀλλά πρέπει ὅλοι μας, πάντοτε ὁ καθένας ἀπό τό μετερίζι του, νά λαμβάνει ὑπόψιν του καί τίς πνευματικές ἀξίες, ἐπάνω στίς ὁποῖες θεμελιώνεται ἡ κοινωνία».

† Μ. Ρ. Κ.

Η ΟΔΟΣ

Κωδικός ἐντύπου ISSN 1790-6733

Τετραμηνιαία ἐκδοση
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου
Τηλέφωνο: 22410 34300
Fax: 22410 73480
Internet: www.imr.gr
e-mail: imrodou@imr.gr
Συντάσσεται ἀπό ἐπιτροπή

Ἰδιοκτήτης
Ἱερά Μητρόπολις Ρόδου

Ἐκδότης
Μητροπολίτης Ρόδου
κ. Κύριλλος

Υπεύθυνος Σύνταξης
Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου

Προαιρετικές συνδρομές
Ἀριθμ. Βιβλ. Ἐθνικῆς Τραπεζίας
461/296168-79

Ἐκδοτική Παραγωγή
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀρδητοῦ 12-16, Ἀθήνα
Τηλ. 210-9217513,
Fax: 210-9237033
www.eptalofos.gr
e-mail: info@eptalofos.gr

Τά Μνημόσυνα

Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου

Ἡ πίστη στή μεταθανάτια ζωή καί στή μέλλουσα γενική κρίση ἀπό πολύ νωρίς ὀδήγησε τήν Ἐκκλησία στήν καθιέρωση ειδικῶν τελετῶν, τῶν μνημοσύνων, ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων. Ἡ γεμάτη ἀγάπη προσευχή τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἔχει μεγάλη ἱκετευτική δύναμη γιά τήν σωτηρία τοῦ τεθνεῶτος ἀδελφοῦ. Ἀνάπαυση βρῖσκει ἐπίσης ὁ νεκρός καί μέ τή συγχώρηση πού δέχεται ἀπό τούς ζῶντες συμπολίτες καί συγγενεῖς του. Δέν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού νά μήν ἔχει ὑποπέσει σέ ἐπιλήψιμες ἀντιπαραθέσεις μέ τούς συνανθρώπους του στίς κοινωνικές του σχέσεις. Σέ πολλά μέρη ἀκούγεται στό τέλος τοῦ μνημοσύνου ἡ πάνδημη συγχώρηση: «Θεός συγχωρέσοι σοι».

Οἱ χριστιανοί ἐκτός ἀπό προσευχές παλαιά πρόσφεραν ἐλεημοσύνες καί δαίπνα γιά τούς νεκρούς. Ὅσοι ἔτρωγαν ἔλεγαν: «μακαρία ἡ μνήμη αὐτοῦ», γι' αὐτό καί ὀνομάζονταν 'μακαρίες'. Οἱ νεκροί ὠφελοῦνται μέ τίς πάνδημες εὐχές. Οἱ προσευχές τῶν πτωχῶν γιά τήν ἀνάπαυση τοῦ εὐεργέτη νεκροῦ εἰσακούονται ἀπό τόν φιλεύσπλαχνό Θεό. Ἀπομεινάρι τῶν δαίπνων αὐτῶν εἶναι τά ψωμάκια καί τά κόλλυβα τῆς ἐποχῆς μας.

Προσευχόμαστε γιά τούς νεκρούς ζητώντας ἀπό τό Θεό νά εἶναι ἐπεικῆς στήν κρίση Του, γιατί «οὐδεὶς ἀναμάρτητος». Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ κατά τήν κρίση. Ἄλλοι ἀμάρτησαν βαρειά, ἄλλοι μέ συγγνωστά ἀμαρτήματα καί ἄλλοι δέν πρόλαβαν νά ὀλοκληρώσουν τή μετάνοιά τους. Ἡ προσευχή τῶν μνημοσύνων, ἐνώ δέν ἀποτρέπει τήν κόλαση τῶν ἀμετανόητων ἐγκληματιῶν, ὠφελεῖ ὄσους ἔφυγαν μέ μικρά ἀμαρτήματα καί ἐκείνους, πού ναι μέν μετανόησαν, ἀλλά δέν πρόφθασαν νά ἐπανορθώσουν τό κακό πού ἔκαναν. Ἡ Ἐκκλησία τελεῖ μνημόσυνα γιά ὄλους τους κεκοιμημένους, γιατί δέ γνωρίζουμε ποιοί κατά τήν ἔξοδό τους μετανόησαν καί ποιοί ὄχι. Πιθανόν καί οἱ ἀποδεδειγμένα ἐγκληματίες νά μετανόησαν στό τέλος τῆς ζωῆς τους.

Ἐξάλλου καί οἱ δίκαιοι διαπράττουν κι αὐτοί ἁμαρτίες, καί δέ γνωρίζουμε τή βαρύτητα πού ἔχουν αὐτές γιά τό Θεό. Μέ τά μνημόσυνα ὠφελεῖται καί ὁ ἁμαρτωλός πού μετανόησε καί ὁ ἁμαρτωλός πού δέ μετανόησε. Ὁ μὲν μετανοημένος βελτιώνεται στή χαρούμενη κατάστασή του, ὁ δέ ἀμετανόητος ἀνακουφίζεται ἀπό τήν ἀγωνία καί τή θλίψη.

Στήν Παλαιά Διαθήκη ἔχουμε προσφορά θυσίας γιά ἐξιλέωση ἁμαρτίας προγόνων (Β' Μακκαβαίων 12,36-45). Προσευχή γιά κεκοιμημένους ἔχουμε καί στήν Καινή Διαθήκη (Β' Τιμ. 1,18). Οἱ μαρτυρίες γιά τά μνημόσυνα στήν Ἱερή Παράδοση εἶναι πάμπολλες (Ἀποστολικές Διαταγές, ἅγιος Κυπριανός, Τερτυλιανός, ἱερός Αὐγουστίνος, ἅγιος Ἀμβρόσιος, κ.λπ.).

Ἦδη ἀπό τούς πρώτους αἰῶνες ἔχουμε τά τριήμερα, τά ἔνατα καί τά τεσσαρακοστά μνημόσυνα. Τό τριήμερο γίνεται τρεῖς μέρες μετά τό θάνατο, κατ' ἀναλογίαν μέ τήν τριήμερη ταφή καί Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Τό ἐννιάμερο γίνεται, διότι οἱ ζῶντες εὐχονται ὁ ἀπελθὼν νά συγκαταριθμηθεῖ μέ τά ἐννέα τάγματα τῶν ἀγγέλων στόν Παράδεισο. Τό τεσσαρακονθήμερο γίνεται σαράντα μέρες μετά τό θάνατο, κατ' ἀναλογίαν μέ τήν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ, πού ἔγινε σαράντα μέρες μετά τήν Ἀνάστασή Του. Ἐκτός ἀπό αὐτά βασικό μνημόσuvno εἶναι ἐπίσης καί τό ἐτήσιο. Πολλοί χριστιανοί κάνουν ἀμέσως μετά τόν θάνατο τοῦ συγγενοῦς τους σαρανταλείτουργο καί ἐπιδιώκουν κάθε χρόνο, εἰδικά στή νηστεία τῶν Χριστουγέννων, νά δίνουν τά ὀνόματα ὄλων τῶν τεθνεώτων συγγενῶν τους νά μνημονεύονται σέ σαρανταλείτουργο.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει θεσπίσει καί δυό γενικά μνημόσυνα τά Ψυχοσάββατα πρό τῆς Ἀποκριᾶς καί πρό τῆς Πεντηκοστής. Στό πρώτο, ἐπειδή τήν ἐπόμενη ἡμέρα διαβάζουμε τό Εὐαγγέλιο τῆς κρίσεως, μνημονεύονται ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι νεκροί χριστιανοί. Μέ τή γενική μνημόνευση συμπεριλαμβάνονται καί οἱ χριστιανοί πού, λόγw πνιγμοῦ στή θάλασσα ἢ χαμοῦ σέ μακρινά μέρη, δέν τούς ἔγιναν τά κανονικά μνημόσυνα. Στό δεύτερο πρὶν τήν Πεντηκοστή, τόν ἔρχομό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μνημονεύονται ἐκτός τῶν χριστιανῶν καί ὅσοι πρό Χριστοῦ ἀπό τόν Ἀδάμ καί ἐξῆς πέθαναν μέ θεοσέβεια. Προφανῶς ἡ Ἐκκλησία στρέφει τό ἐνδιαφέρον καί τήν ἀγάπη της σ' ὄσους φωτίσθηκαν μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα καί πρό Χριστοῦ (σπερματικός λόγος).

Τό μνημόσuvno γίνεται στό τέλος τῆς εἰδικῆς γιά

τό νεκρό θείας Λειτουργίας, γιατί ἡ κυρίως ὠφέλεια προσφέρεται κατά τή μνημόνευσή του στήν Προσκομιδή καί στή θεία Λειτουργία. Οἱ κεκοιμημένοι μνημονεύονται στή θεία Λειτουργία στήν ἐκτενή δέηση, στήν εὐχή μετά τόν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων καί στή συστολή τῶν Τιμίων Δώρων πρό τῆς θείας Κοινωνίας. Στή συστολή λέει χαρακτηριστικά ὁ λειτουργός: «Ἀπόπλυνον, Κύριε, τά ἁμαρτήματα τῶν ἐνθάδε μνημονευθέντων τῷ αἵματί σου τῷ ἁγίῳ».

Τά μνημόσυνα ἐκφράζουν τήν ἐνότητα τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας μέ τήν θριαμβεύουσα, ἐμπνέουσα τήν πίστη ὅτι οἱ νεκροί δέν ἐξαφανίσθηκαν καί ὅτι ἡ ἀγάπη γι' αὐτούς συνεχίζεται καί μεταθανάτως. Οἱ συγγενεῖς μέσα στήν ἀπελπισία ἀπό τό χαμό τοῦ προσφιλοῦς ἐπιδιώκουν νά τόν βοηθήσουν στήν πορεία του στόν πνευματικό κόσμο. Ἡ μνήμη θανάτου ἐκ τῶν μνημοσύνων διδάσκει τόν κάθε πιστό ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι παροδική καί σύντομη καί τόν παροτρύνει στόν πνευματικό ἀγῶνα.

Ὅταν ψάλλουμε τό «αἰωνία ἡ μνήμη», δέν εὐχόμαστε ὁ νεκρός νά παραμείνει αἰώνια στή μνήμη τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά νά εἰσέλθει στόν Παράδεισο καί νά ζεῖ αἰώνια κοντά στό Θεό. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ ἔχει τήν προέλευσή της ἀπό τά λόγια τοῦ συσταυρωθέντος καλοῦ ληστοῦ πρός τό Χριστό: «μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθης ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκᾶ 23,42). Ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἀξίζει κι ὄχι ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων. Ἐξάλλου οἱ πρόγονοί μας ἀπό τέταρτη γενεά καί πίσω μᾶς εἶναι ἄγνωστοι.

Τά κόλλυβα δέν ἀποτελοῦν ἀναγκαῖο συστατικό στοιχεῖο τοῦ Μνημοσύνου. Ἡ Ἐκκλησία τά ἐνέταξε στήν τελετὴ στηριζόμενη στά λόγια του Χριστοῦ λίγο πρὶν ἀπό τό πάθος Του: «Ἐάν ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ δέν πέσει στή γῆ καί πεθάνει, τότε μένει μόνος του. Ἐάν ὅμως πεθάνει, τότε θά φέρει καρπὸ πολὺ» (Ἰωάν. 12, 24). Μέ τά λόγια αὐτά ὁ Χριστός ἐννοοῦσε, πῶς ὅπως ὁ σῖτος μέ τό θάνατό του, τό λιῶσιμο στό χῶμα βγάζει νέο καρποφόρο φυτό, ἔτσι κι ὁ ἴδιος μέ τό θάνατό Του θά φέρει νέα ζωὴ στήν ἀνθρωπότητα. Μέ τόν ἴδιο τρόπο κι ὁ θάνατος τοῦ κάθε πιστοῦ θά τόν ὀδηγήσει στή νέα καί ἀνώτερη ζωὴ κοντά στόν αἰώνιο Θεό.

Ἡ ἀγάπη τῶν ζώντων γιά τούς νεκρούς, ἡ μετανοιά τους καί οἱ φιλανθρωπίες γι' αὐτούς ἐνεργοῦν εὐεργετικά, ὅπως συμβαίνει μέ τίς προσευχές γιά τούς συνανθρώπους μας. Τόν τρόπο τόν γνωρίζει ὁ Θεός. ■

Τά κόλλυβα

του Πρωτ. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοδούλου, Δρ. Θ.

Τά Κόλλυβα, ή όπως αλλιώς έπεκράτησε σέ πολλά μέρη ή όνομασία «τό σιτάρι», είναι ένα από τά πιό παλαιά χριστιανικά έθιμα πού διατηρήθηκε στή ζωή τής Όρθοδόξου Έκκλησίας καί συνδέεται άμεσα μέ τούς κεκοιμημένους έν Χριστώ αδελφούς μας. Τά κόλλυβα είναι σιτάρι βρασμένο πού κατά κανόνα σήμερα έχει τή μορφή στολισμένου δίσκου μέ ξηρούς καρπούς, όπως άμύγδαλα, καρύδια, φουντούκια, φιστίκι κ.ά. καί κυρίως ζάχαρη. Μέ τίς λέξεις κόλλυβο καί κόλλυβα στήν άρχαία Έκκλησία έννοούσαν κάθε είδος μικρού γλυκού από σιτάρι σέ σχήμα πίτας ή τά «τρωγάλιζα» καί τά «τραγήματα», δηλαδή ξηρούς καρπούς καθώς καί τόν «έψητόν σίτον» κατά τό βυζαντινό λεξικογράφο Σουίδα.

Κόλλυβα προσφέρονται επίσης καί στίς μνήμες τών άγιών, τά όνομαζόμενα «Άγια». Αυτή ή πράξη συνεχίζει νά διατηρείται στά μοναστήρια, ένώ από τίς ένορίες εξέλιπε.

Από πού προέρχεται τό όνομα «Κόλλυβα»; Η όνομασία κόλλυβα προέρχεται από τή λέξη «ό κόλλυβος» πού σημαίνει τό σταθμικό μέτρο γιά τόν προσδιορισμό του βάρους του χρυσού, όπως επίσης καί κάθε νόμισμα μικρής αξίας, δηλαδή τό πολύ λεπτό σέ πάχος καί αξία νόμισμα. Ό Άριστοφάνης (424 π.Χ) τά νομίσματα τά όνομάζει «Κολλύβους». Για τόν λόγο αυτό καί όσοι ασχολούνταν μέ τά νομίσματα τήν παλαιά έποχή τούς όνόμαζαν «κολλυβιστάς». «Κολλυβίζειν» όνόμαζαν τό κέρδος πού προερχόταν από συναλλαγή. Ό Χριστός έβγαλε από τό ναό τών Ίεροσολύμων τούς κολλυβιστές (Ιωάν. 2,15).

Τό έθιμο τών κολλύβων είναι πάρα πολύ παλαιό. Οί ρίζες του βρίσκονται στά πρό Χριστού άκόμη χρόνια. Τό σιτάρι, ή κύρια τροφή του άνθρωπινου γένους, ήταν καρπός ιερός γιά τούς άρχαίους προγόνους μας. Ήταν τό εξαιρετικό είδος τροφής πού έκαμε τόν άνθρωπο νά διαφέρει από τά άγρια ζώα. Τό σιτάρι έτσι είχε κι έναν ιερό χαρακτήρα. Στά πολύ γνωστά μας Έλευσίνια Μυστήρια γινόταν σιωπηρή επίδειξη ενός σταχυού. Σέ πολλούς άκόμη τάφους οί άρχαίοι πρόγονοί μας έθαβαν μέσα σέ μεγάλα πιθάρια σιτάρι,

διότι πίστευαν άκράδαντα στή μεταθανάτια ζωή. Οί Άθηναίοι, κατά τούς χρόνους του Ίσοκράτη τοποθετούσαν σιτάρι στους τάφους τών κεκοιμημένων· τούς δέ κεκοιμημένους τούς όνόμαζαν «Δημήτριους», γιάτί πίστευαν ότι ή θεά Δήμητρα τούς χάρισε ως δώρο τό σιτάρι. Οί άρχαίοι Έλληνες είχαν τή συνήθεια νά προσφέρουν στους νεκρούς τους μία φορά τό χρόνο τήν ήμέρα τών Χυτρών τήν Τρίτη δηλ. καί τελευταία ήμέρα τής έορτής τών Άνθεστηρίων, αυτό πού όνόμαζαν «πανσπερμία ή πανκαρπία», δηλαδή ένα μείγμα διαφόρων καρπών.

Σύμφωνα μέ τή γνώμη μερικών τό έθιμο τών κολλύβων όφείλεται στήν παλαιά συνήθεια τής διανομής νομισμάτων κατά τά μνημόσυνα. Έτσι έχουμε ταύτιση νομισμάτων καί κολλύβων. Η διανομή τών νομισμάτων –κολλύβων συνεδέετο μέ τήν έλεημοσύνη κατά τά χρόνια του χριστιανισμού: «έλεημοσύνες υπέρ αυτών πού έφυγαν προς τόν Κύριο στά μνημόσυνα αυτών». Αυτές τίς έλεημοσύνες έλάμβαναν, συνήθως από τά υπάρχοντα του αναπαυόμενου, οί πτωχοί, οί συγγενείς κι οί φίλοι του μεταστάντος, οί πρεσβύτεροι καί οί διάκονοι.

Η λέξη Κόλλυβα μέ τή σημασία του βρασμένου σιταριού καί διαφόρων σπόρων χρησιμοποιούνταν στά Εϋχάϊτα. Στο συναξάρι του διά τών κολλύβων θαύματος του άγιου Θεοδώρου ό ίδιος ό άγιος παραγγέλει στον Πατριάρχη Εϋδόξιο νά δώσει στους πιστούς κόλλυβα. Μετά ό Πατριάρχης ρώτησε: καί τί είναι αυτά τά κόλλυβα, άγιο; Κι ό άγιος απήντησε: «Σιτάρι καί άλλοι σπόροι. Βρασμένα όλα μαζί καλά. 'Κόλλυβα' τά λέμε έμεις στήν πατρίδα μου στά Εϋχάϊτα».

Ό Άγιος Συμεών Άρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης σέ μία μικρή μελέτη του σχετική μέ τό θέμα μας πραγματεύεται τόν συμβολισμό τών υλικών πού χρησιμοποιούνται γιά τήν παρασκευή τών κολλύβων. Από τό κείμενο του άγιου Πατρός άντλούμε έμμεσα πληροφορίες γιά τά υλικά πού χρησιμοποιούσαν οί χριστιανοί κατά τόν 15ο αϊ. στήν πόλη τής Θεσσαλονίκης καί γενικά στήν ευρύτερη περιοχή τής Μακεδονίας καθώς καί γύρω άπ' αυτήν.

«Τὰ μνημόσυνα προσφέρονται εἰς τόν Θεόν ἐκ σπερμάτων σίτου καί ἐκ διαφόρων ἄλλων καρπῶν. Τί δέ δηλοῦσιν οἱ καρποί; Δηλοῦσιν ὅτι καί ὁ ἄνθρωπος σπέρμα εἶναι καί ὡς καρπός ἐκ τῆς γῆς καί ὅτι καταβαλλόμενος εἰς τήν γῆν τώρα ὡς σῖτος πάλιν μέ τήν δύναμιν τοῦ Θεοῦ θέλει ἐξαναστηθῆ καί ἀφ’ οὗ τρόπον τινά ἀναβλαστήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι, τότε τέλειος καί ζῶν θέλει προσενεχθῆ εἰς τόν Χριστόν, ἐπειδή καθώς ὁ παρών καρπός θάπτεται μέν εἰς τήν γῆν βλαστάνει δέ μετά ταῦτα καί τελεσφορεῖ καί ἀναδίδει πλούσιον τόν καρπόν, μέ τόν αὐτόν τρόπον καί ὁ ἄνθρωπος, διδόμενος τώρα εἰς τήν γῆν ἀπό τό θάνατον θέλει ἀναστηθῆ πάλιν». ... Προσφέρομεν δέ αὐτά (τά μνημόσυνα) καί ἐν μνήμαις ἁγίων, καθότι καί αὐτοί εἶναι καρπός ἅγιος καί παρεδόθησαν εἰς τήν γῆν μέ τά λείψανα καί πάλιν θέλουσιν ἐν Χριστῷ ἀναστηθῆ. Ἐξαιρέτως δέ καί πλέον τῶν ἄλλων σπορίμων ὁ σῖτος προσφέρεται, ἐπειδή καί ὁ Σωτήρ τό ἑαυτοῦ πανάγιον σῶμα μέ σῖτον παρομοίασε. Ἐάν γάρ μή ὁ κόκκος τοῦ σίτου, λέγει, πεσών εἰς γῆν ἀποθάνῃ, αὐτός μόνος μένει».

Σέ μερικά μέρη χρησιμοποιοῦνται γιά τήν παρασκευή τῶν κολλύβων ἀπαραιτήτως τέσσερα ὑλικά. Αὐτά εἶναι: τὰ ἀμύγδαλα, τό ρόδι, ὁ μαϊδανός καί οἱ σταφίδες. Ἡ ἐξήγηση πού δίδεται γιά τὰ τέσσερα αὐτά εἶδη εἶναι ἡ ἀκόλουθη: Ὁ μαϊδανός μέ τό πράσινόν του χρῶμα συμβολίζει τή χλόη καί τή δροσιά, θεμελιώνοντας ἔτσι τό τῆς νεκρωσίμου εὐχῆς «ἐν τόπῳ χλοερῶ» καί τό «ἐν τόπῳ ἀναψύξεως». Οἱ σταφίδες μέ τό μαῦρο τους χρῶμα συμβολίζουν ὅτι μετά τό θάνατο καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος ἀποκτᾶ γλυκύτητα καί δέν εἶναι πιά πικρός. Τά ἀμύγδαλα μέ τό ἄσπρο χρῶμα τους συμβολίζουν τά ὅστα κατά τό «τά ὅστα τά γεγυμνωμένα...» καί τέλος, τό ρόδι συμβολίζει τήν ἐπιστροφή τοῦ σώματος στή γῆ, πράγμα πού ἔχει τό ἔρεισμά του στό στίχο: «γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύση». ■

Χαριτωμένες διδαχές Γέροντος Παισίου Ἁγιορείτου

✿ Ἡ ἀγάπη δέν πουλιέται στά σουπερ μάρκετ

Ἡ γυναίκα ἔχει λιγότερη λογική καί περισσότερη καρδιά. Ὁ ἄντρας ἔχει περισσότερη λογική καί λιγότερη καρδιά. Τό εὐαγγέλιο μόνο τή γυναίκα λέει «πόρνη» καί ὄχι τόν ἄντρα, διότι ἡ γυναίκα στόν ἔρωτα δίνει καί τήν καρδιά της, ἐνώ ὁ ἄντρας δίνει μόνο τό σῶμα του, συνήθως γιά νά ικανοποιήσῃ τίς ὁρμές του. Ἡ γυναίκα θέλει ἀγάπη καί πρέπει νά τῆς δίνουμε ἀγάπη. Ὁ ἄντρας πρέπει νά δίνει ἀγάπη στή γυναίκα του, γιατί τά σουπερ-μάρκετ δέν πουλᾶνε ἀγάπη.

✿ Ὁ Γέροντας καί τό ἀγριογούρουνο

Μία φορά ἔνα ἀγριογούρουνο πῆγε κοντά του. Ὁ Γέροντας τό χάιδεψε καί αὐτό ἔφυγε. Κάποιος τόν ρώτησε:

- Γέροντα, τί κάνεις ἐκεῖ;
- Ἦρθε τό καημένο νά μέ εὐχαριστήσῃ. Δέ θά ζοῦσε ἀπό τίς σφαῖρες τῶν κυνηγῶν, ἀλλά προσευχήθηκα νά ἀστοχήσουν καί ἔτσι ζεῖ.

✿ Ἡ κοίμηση τοῦ Γέροντα

Στίς 12 Ἰουλίου (νέο ἡμερολόγιο) τοῦ 1994, στίς 11.30 τή νύχτα, τήν ἡσυχία τάραξε μία δυνατή βροντή! Κατόπιν μέ συνεχεῖς ἀστραπές φωτιζόταν ὄλο τό Ἅγιο Ὄρος. Τό ἀπόγευμα ἔγινε γνωστό ὅτι ὁ Γέροντας εἶχε περάσει στήν αἰωνιότητα.

Ἐκκλησιαστικός Ραδιοφωνικός Σταθμός

Ἱερᾶς Μονῆς Θαρρίου
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου:

104 Μεγακύκλους FM
γιά τήν πόλη τῆς Ρόδου καί

106,5 Μεγακύκλους FM
γιά τήν ὑπαιθρο καί τά νησιά.

Ἐκκλησιαστικός Τηλεοπτικός Σταθμός

Ἱερᾶς Μονῆς Θαρρίου
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου:

Κανάλι 56

Ἡ διδασκαλία τῶν κολλυβάδων πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους γιά τήν ἀναστάσιμη Κυριακή καί τό νόημα τῶν μνημοσύνων

τοῦ Ἀρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα, ἐπίκουρου καθηγητῆ Α.Π.Θ.

Ἐάνθρωπος ἀκροβατεῖ διά βίου ανάμεσα στήν τρεπτότητα τοῦ φθαρτοῦ φυράματός του καί στήν αἰώνια προοπτική τῆς θεϊκά πλασμένης ὑπάρξεώς του. Ζεῖ στό μεταίχμιο τῆς φθορᾶς καί τῆς ἀφθαρσίας, στό μεθόριο τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, στό ὄριο τοῦ εὐτελοῦς καί τοῦ ἀνέφικτου. Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης διαζωγραφεῖ χαρακτηριστικά τίς ἀντιθέσεις αὐτές τοῦ δισύνθετου λογικοῦ πλάσματος.

Σκοπός τῶν προσευχῶν καί τῶν μνημοσύνων ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων εἶναι νά τύχουν φιλανθρωπίας παρά Θεοῦ, ὥστε νά εἶναι δυνατή ἡ μετοχή τους στήν προσδοκώμενη ἀνάσταση, στήν ὑπέρβαση τοῦ φθοροποιοῦ ἀφανισμοῦ, στόν ζωοποιοῦ «καινισμόν», στήν ἐπί τά κρείττονα μετάβαση, στήν ἀναγωγή στήν ἀφθαρσία καί τή θέα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πατερική παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι πλουσιότατη σέ ἀναφορές περί τόν θάνατο, ἢ καλύτερα τήν κοίμηση τῶν χριστιανῶν, περί τήν ἀνάσταση καί τήν μετοχή σέ αὐτήν τῶν πιστευόντων, περί τά τελούμενα ὑπέρ τῶν ἀπερχομένων ἀδελφῶν, καί ὅσον ἀφορᾷ στή φροντίδα τῶν τιμίων σκηνωμάτων, στή μέριμνα γιά τή συγχώρηση, τήν ἀνάπαυση καί τή σωτηρία τῶν τιμίων ψυχῶν τους.

Πλήν τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς νηστείας καί τῆς γονυκλισίας, ὡς σημείων πένθους, δουλικότητος καί κατηφείας, ἀπό τήν ἀναστάσιμη δεσποτική Κυριακή, ἀλλά καί ἀπό κάθε πασχάλια καί ἐορτάσιμη εὐχαριστιακή σύναξη, πολύ περισσότερο ἡ λειτουργική αὐτή ἀπαγόρευση ἐκτείνεται στήν ἐπιτέλεση κατά τή χαρμόσυνη ἡμέρα τοῦ Κυρίου πενθικῶν καί νεκρικῶν μνημῶν ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων χριστιανῶν, τῶν κοινῶς δηλαδή καλουμένων μνημοσύνων.

Οἱ κολλυβάδες ἀγιορεῖτες πατέρες ἐπί Τουρκοκρατίας καταγράφουν πλούσια διδασκαλία περί τά νεκρικά μνημόσυνα ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων, καθῶς καί τήν ἐξ ἐπόψεως θεολογική καί λειτουργική παραδόσεως σχέση τους μέ τήν Κυριακή, τήν ἀναστάσιμη καί κοσμοχαρμόσυνη ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Ὅπως τό κάθε παραμικρό πρᾶγμα, ἀπό τά τελούμενα στή θεία

λατρεία, ἔχει βαρύνουσα σημασία γιά τήν τάξη καί εὐσχημοσύνη της, ἔτσι καί ἡ τάξη τῶν μνημοσύνων δέν εἶναι «ἓνα μικρόν τίποτα καί οὐδέν» γιά τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά σεβάσματα τάξη αἰώνων.

Μέσα στή δίνη τῆς περί τῶν μνημοσύνων ἔριδας, κατά τόν 17^ο αἰῶνα στό Ἅγιον Ὄρος, οἱ φιλοκαλικοί πατέρες, ἀντιμετωπίζοντας τίς φανατικές παρεμβάσεις τῶν ἀντιφρονούντων, γιά νά ἐπικρατήσει ἡ δυνατότητα ἐπιτέλεσης τῶν νεκρικῶν μνημῶν καί κατά τήν ἀναστάσιμη δεσποτική ἡμέρα τοῦ Κυρίου, προβάλλουν τό μέγεθος τῆς ἀσχημοσύνης τῆς κυριακάτικης νεκρολογίας. Ἔτσι τούς θεωροῦν ὑπευθύνους γιά τήν «*ἀσχημία τῆς ἐν τῇ Κυριακῇ θρηνωδίας*» καί τούς ἐγκαλοῦν ὅτι «*τήν μέν ἀταξίαν τάξιν, τήν δέ παράβασιν συνήθειαν ἐκατέστησαν*».

Τήν εὐταξία καί τήν ἀταξία στά θεῖα λειτουργικά πρᾶγματα οἱ κολλυβάδες πατέρες τίς ἀντιστοιχίζουν μέ τήν ὑγεία ἢ τή νόσο τοῦ πνευματικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπισημάνση τοῦ κακῶς γινομένου εἶναι ἀνάγκη νά ὀδηγεῖ στή θεραπεία του καί ὄχι στήν καταδίκη ἐκείνου πού τό φανερώνει. Ἡ ἔνσταση λοιπόν τῶν πατέρων ἦταν ὅτι ἡ διδασκαλία τους ἐδραζόταν ἀπολύτως στήν ὀρθόδοξη πατερική λειτουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἐξάλλου τά κείμενα καί τά τεκμήρια διαποτίζουν τίς ἀναλύσεις τους, καί οὐδέποτε σέ κάποιες τυχόν φανατικές ιδιογνωμίες τους, ὅπως οἱ ἀντίπαλοι τούς συκοφαντοῦσαν.

Οἱ πολέμιοι τῶν φιλοκαλικῶν δέν κατενόησαν τήν εὐαισθησία τῶν πατέρων γιά τήν ἐξέχουσα τιμή καί τίς χαρμόσυνες προνομίες τῆς «*ἀναστασίμου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμέρας*», ἡ ὁποία δέν ἀποδέχεται τή νηστεία, τή γονυκλισία καί τά πενθικά μνημόσυνα. Ἔτσι ὀδηγήθηκαν σέ μιά πρωτοφανή λειτουργική ἀνατροπή καί ζητοῦσαν, ἀφορμώμενοι περισσότερο ἀπό τήν ἀνάγκη διευθέτησης μίας πρακτικῆς δυσκολίας τῶν Ἁγιαννανιτῶν καί ὄχι ἀπό τή συνειδητοποίηση ὅτι εἶναι πρᾶγμα σύμφωνο μέ τήν ὀρθόδοξη λειτουργική παράδοση, νά τελοῦνται τά

πενθικά μνημόσυνα καί κατά τήν ἀναστάσιμη ἡμέρα τοῦ Κυρίου, δηλαδή τήν Κυριακή.

Οἱ κολλυβάδες δέν ἐδικαίωσαν ἑαυτούς ὡς ἀλαθῆτους, ὅμως «ζήλω τῆς ἀγίας παραδόσεως κινούμενοι» τόλμησαν νά μιλήσουν, νά γράψουν καί νά ὁμολογήσουν, παρά τούς διωγμούς καί τήν περιφρόνηση, πρῶτον γιατί ἐτολήθη ἡ καινοτομία καί δεύτερον ἐπειδή διά θεσπίσματος ὑπῆρξε σπουδή νά καταστεῖ κοινή καί καθολική. Κατά τόν Ἀθανάσιο Πάριο, ἡ νεκρολογία τῆς ἀναστασίμου Κυριακῆς ὑπῆρξε μιά ἐξ ἀνάγκης καί συγκυριῶν λειτουργική καινοφανῆς καινοτομία τῶν Ἀγιαννανιτῶν, γι' αὐτό ἡ χορεία τῶν φιλοκαλικῶν ἀδυνατοῦσε νά ἀποδεχθεῖ τή δυνατότητα τά ἐξ ἀνάγκης καί ἄκρας οικονομίας καί συγκαταβάσεως γινόμενα νά ἀναχθοῦν αὐθαίρετα σέ κοινή παράδοση καί νόμο τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς λατρείας της.

Κατά τά τεκμήρια τῆς ὀρθοδόξου λειτουργικῆς παραδόσεως καί σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τῶν φιλοκαλικῶν, τά μνημόσυνα ἀποβάλλονται ἀπό τή δεσποτική καί ἀναστάσιμη Κυριακή, διότι:

1) Οἱ νεκρικές μῆνες ἔχουν πένθος. Ἄρα εἶναι παράλογη ἡ νεκρολογία κατά τήν χαρμόσυνη καί ἀναστάσιμη Κυριακή. Ἡ Ἐκκλησία συγκατέμειξε τό πένθος μέ τήν ἀναστάσιμη προσδοκία. Δέν νεκρολόγησε ὅμως ποτέ τήν Κυριακή.

2) Ἡ διδασκαλία τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν πενθικῶν ἀπό τήν Κυριακή δέν εἶναι νεοφανές ἐφεύρημα τῶν φιλοκαλικῶν, ἀλλά παράδοση τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Δέν τέθηκε δηλαδή ποτέ ἐν ἀμφιβόλῳ, μέχρι τόν 17^ο αἰῶνα (1754), ἡ μή τέλεση μνημοσύνων κατά τίς δεσποτικές ἐορτές καί τήν Κυριακή. Πουθενά καί ποτέ δέν τελοῦσαν τίς Κυριακές μνημόσυνα στό Ἅγιον Ὄρος. Σύγχρονη τῶν φιλοκαλικῶν πατέρων ἐμφανίσθηκε ἡ καινοτομία τῆς Ἀγιαννανίτικης Σκήτης. Τό Ἅγιον Ὄρος διαχρονικά στάθηκε ἡ κοιτίδα τοῦ ἀπαρχαράκτου τῆς θείας λατρείας καί τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νά μαρτυρεῖ ἀπλανῶς περί «τῶν πρακτέων ἢ μή πρακτέων» ἀκόμη καί στήν προστρέχουσα ἐνίστε Μεγάλη Ἐκκλησία. Ἡ ἔνσταση λοιπόν τῶν κολλυβάδων ὑπέρ τῆς ἀξίας τοῦ τυπικοῦ τῆς λατρείας, τήν ὁποία λιπαρῶς ἐβίωναν, ἀγαποῦσαν καί σπούδαζαν, ἦταν δικαιολογημένα αὐστηρή, ἐπειδή αὐτό κατά τή διδασκαλία τους περιφυλάσσει τήν τάξη, τήν εὐπρέπεια, τήν εὐσχημοσύνη καί τελικά αὐτή τήν οὐσία της.

3) Τό Σάββατο κατά τήν παράδοση τῆς ὀρθοδόξου λατρείας εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν ἡμέρα τῶν μνημοσύνων τῶν κεκοιμημένων πιστῶν. Ἡ κοινή πράξις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καί ὁ τύπος τῆς ἐκκλησιαστικῆς

ἀκολουθίας θέλουν Σάββατο νά τελοῦνται τά μνημόσυνα, καθώς στό Σάββατο προσιδιάζει τό πένθος.

4) Ἀπό τήν ἐξέχουσα δεσποτική ἐορτή τῆς ἀναστασίμου Κυριακῆς καθώς καί ἀπό τίς ὑπόλοιπες μείζονες ἐορτές τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλείονται καί ἀποπέμπονται τά νεκρικά μνημόσυνα, «ὡς αἷτια καί πρόξενά πένθους καί κατηφείας». Ἀποτελεῖ πραγματική λειτουργική ἀνατροπή ἡ συνύπαρξη δεσποτικῆς χαρμόσυνης ἐορτῆς καί πενθικῆς νεκρολογίας.

5) Σύμφωνα μέ τήν πλούσια καί ἀναλυτική διδασκαλία τῶν κολλυβάδων πατέρων περί τῶν μνημοσύνων, εἶναι ἀνάγκη νά γίνουν καίριες διαφοροποιήσεις ἀνάμεσα, ἀφ' ἑνός στίς αἰτίσεις τῆς θείας λειτουργίας καί τήν ἐξαγωγή μερίδων ὑπέρ τῶν κεκοιμημένων στήν ἀγία προσκομιδή, καί ἀφ' ἑτέρου στά καθαυτό νεκρικά μνημόσυνα. Οἱ φιλοκαλικοί διά πληθωρικῶν ἀναφορῶν προσδιόρισαν μέ λειτουργικούς ὀρισμούς ποιά εἶναι τά ἀπαγορευμένα μνημόσυνα ἀπό τήν ἀναστάσιμη Κυριακή καί ἐξήγησαν μέ σαφήνεια τή διαφορά τους ἀπό τίς ἀπλές μνημονεύσεις τῶν κεκοιμημένων πιστῶν ἢ τίς ἐορταστικές μῆνες τῶν ἁγίων. Διαφοροποιητικό στοιχεῖο γιά τά κατ' ἐξοχήν μνημόσυνα εἶναι τό πένθος, τά κόλλυβα, τό παραστάσιμο, ἡ ἐξειδικισμένη πενθική προσευχή, μέ τίς νεκρώσιμες εὐχές καί τροπάρια πού συναπαρτίζουν «μακρά καί περιπαθῆ ἀκολουθία», γεμάτη δεητικές καί θρηνητικές ἰκεσίες, δηλαδή «ἐκεῖνα ὁποῦ ἐγκαινίζουσιν, ἤτοι ἀνακαινίζουσι, τό μυστήριον καί τό πάθος τοῦ θανάτου, ὅθεν καί τελετή καί πράξις ἱερά καί μυστηριώδης λέγονται».

Ὁ θάνατος βιώνεται ἀπό τούς πιστούς ὡς μυστήριο φοβερότατο. Ἐνεός ὁ ἄνθρωπος, ἐμπρός στόν βίαιον χωρισμό τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος ἀπό τήν πολυχρόνια ἀρμονική συνύπαρξη, προσμετᾷ τά ὄρια τῆς ὑπαρξῆς. Προσεγγίζει μόνο μέ τήν πίστη τήν ἀφύσικη τομή τοῦ φυσικότατου δεσμοῦ τῆς ψυχοσωματικῆς ἐνότητάς του, κατά τό ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος, μέσα ἀπό τόν θάνατο, τή γενέθλιο πασχάλια διάβαση τῶν χριστιανῶν, ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στό «καθ' ὁμοίωσιν» καί ἀναμορφώνει μυστικά στήν ὑπαρξή του τό ἀρχαῖο κάλλος, τήν αἰώνια ὠραιότητα, ὁδηγώντας τον στήν ἀθανασία, τόν ἁγιασμό, τή θέωση καί τόν συνδοξασμό τῆς θείας ἀναστημένης ζωῆς τῆς αἰωνίου Βασιλείας.

Ἡ βίωση τοῦ πένθους καί οἱ θρήνοι τῆς σωματικῆς ἀπώλειας δέν εἶναι γιά τόν χριστιανό τό ἀπελπιστικό ὑπαρξιακό ἀδιέξοδο τῶν μὴ ἐχόντων ἐσχατολογική ἐλπίδα. Ὁ θάνατος μεταβάλλεται σέ νέα γέννα καί γίνεται λυτρωτική καί σωτήρια ἀπαρχή μπροστά στή δοξολογική καί εὐχαριστιακή προοπτική τοῦ αἰωνίου.

Έγλωσμος: μόνιμη κόλαση του ανθρώπου

του Αρχιμανδρίτου του Οικουμενικού Θρόνου Μακαρίου Γρινιεζάκη

Γιά να μελετήσουμε τό θέμα τῆς κολάσεως καί τῆς μετά τόν θάνατο ζωῆς, θά πρέπει, πρωτίστως, νά ἀναφερθοῦμε, στήν ὑπαρξιακή ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀποτελεῖται ἀπό σῶμα καί ψυχή, διότι ἔτσι θά κατανοήσουμε τήν πορεία τῆς ψυχῆς μετά πού αὐτή διασπᾶται ἀπό τό σῶμα. Κατά τόν Ἰωάννη τό Δαμασκηνό¹, τό σῶμα εἶναι αὐτό πού ἔχει μήκος, πλάτος καί βάθος ἐνῶ ἡ ψυχή εἶναι ἡ ἀπλή ζῶσα οὐσία, ἀόρατη γιά τά σωματικά μάτια, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ τό σῶμα ὡς ὄργανο καί τοῦ χαρίζει ζωή, αὔξηση, αἴσθηση καί γέννηση. Ὡστόσο, καί τό σῶμα καί ἡ ψυχή ἔχουν ἄρρηκτο σύνδεσμο μεταξύ τους καί οἱ ἐνέργειές τους εἶναι ἀλληλένδετες, ἀφοῦ τό σῶμα ὁδηγεῖται καί ἐξουσιάζεται ἀπό τήν ψυχή. Γιά νά γίνει αὐτό κατανοητό, φέρνουμε στή σκέψη τήν εἰκόνα κάποιου πού κόπηκε σ' ἓνα σημεῖο τοῦ σώματός του. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ ψυχή πονάει παρόλο πού ἡ ἴδια δέν κόβεται πράγμα πού συμβαίνει, διότι ἀκριβῶς ὑπάρχει ἡ ἐνότητα τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης².

Ἡ ὑπαρξιακή ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου δέν περιορίζεται μόνο στήν διατήρηση τῆς ἰσορροπίας - ἐνότητας τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς. Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία πιστεύει ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά ὑπαρξη καθατή, ἡ ὁποία θά εἶναι αὐτονομημένη καί θά ζεῖ ἀπομονωμένα. «Ἡ ὑπαρξη τοῦ καθενός εἶναι ἐνταγμένη στό κοινωνικό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό ἓνα

μέρος, καί ἡ ἀνάπτυξή της δέν στηρίζεται κατ' ἀρχήν σέ καμία αὐτόνομη ἐμφυτότητα, ἀλλά στή συμπεριφορά της καί ἐνταξή της μέσα σέ μία περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα μνήμης ἢ λήθης τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ἐνταξή της στό θεϊκό περιβάλλον»³.

Ὅταν λοιπόν διασπᾶται ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό θεϊκό περιβάλλον, τότε σημαίνει ὅτι ὑπάρχει διάσπαση τῆς πραγματικότητας καί, κατά συνέπεια, διάσπαση τῆς ὑπαρξιακῆς ἐνότητάς του. Αὐτή ἡ κατάσταση δημιουργεῖ πρόβλημα, εἶναι πάθος, διότι εἶναι γεγονός ὅτι καμία λειτουργία δέν μπορεῖ νά αὐτονομηθεῖ ἢ νά κυριαρχήσει σέ βάρος κάποιας ἄλλης. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά αὐτονομήσει κάποια λειτουργία τῆς ὑπάρξεώς του, τότε σημαίνει ὅτι προσπαθεῖ νά διαιρέσει τήν ἐνότητα σώματος, ψυχῆς καί θεϊκοῦ περιβάλλοντος, μέ ἀποτέλεσμα «ἡ διαίρεση αὐτή νά συνιστᾶ τήν ἴδια τήν ἀποτυχία τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης»⁴. Αὐτή ἡ κατάσταση τῆς ἀπομόνωσης, τῆς ἐσωστρέφειας καί τοῦ ἐγλωσμοῦ συνιστοῦν τήν ἀπεχθῆ κόλαση.

Ἐπομένως, ὁ ἐγλωσμός καί ἡ ἀπομόνωση εἶναι πάθη, διότι τά πάθη εἶναι «σχέσεις καί ἔξεις πρὸς ἓνα περιβάλλον, πού δέν ἐναρμονίζεται μέ τή μνήμη τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἔξω ἀπό τήν περιρρέουσα θεϊκή ἀτμόσφαιρα»⁵. Καί ὁ ἐγλωσμός εἶναι κατάσταση πού, ἐφόσον ἀπομονώνει τόν ἄνθρωπο, τόν ὁδηγεῖ ἔξω ἀπό τό

(συνέχεια ἀπό τήν προηγούμενη σελίδα)

Ἀγγίζει μέ τή μνήμη του φιλόανθρωπα τόν ἀγωνιζόμενο πιστό ἄνθρωπο καί τοῦ προβάλλει ἐμπειρικά τήν πραγματική ἀξία τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί τά συγκεκριμένα περατά της ὄρια.

Ἡ ζωή γίνεται χαρισματικά σπουδή στό θάνατο, γιά νά μπορέσει νά εἶναι καί ὁ θάνατος ὄχι τό ζοφερό τέρμα τῆς ἀνθρώπινης ὕλης, ἀλλά ἡ ἀναγωγή τῆς ὑπαρξης στήν ἀλήθεια τῆς θείας ζωῆς, νά γίνει ἡ ὑψίση καί ἡ πιό γνήσια σπουδή στήν ὄντως ζωή.

Ἔτσι ἀντιμετώπισε ἡ Ὁρθόδοξη διαχρονικά καί τό μυστήριο τῆς ζωῆς καί τό μυστήριο τοῦ θανάτου.

Οὔτε μέ στωική ἀδιαφορία καί ἀπάθεια, οὔτε μέ δαιμονική ἀπελπισία καί ἀπόγνωση, ἀλλά πάντα χαρ-

μολυπικά καί σταυροαναστάσιμα. Τό ὡδε καί τό ἐπέκεινα συμφύρονται στό παρόν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καί στή βιωματική προοπτική τῶν ἐσχάτων.

Ἡ ἐλπίδα τῆς συναναστάσεως μέ τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος ἔχει τήν ἐξουσία τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, εἶναι γιά τούς πιστεύοντες ἡ μόνη διέξοδος ἀπό τά φαινομενικά ἀδιέξοδα τοῦ θανάτου, στό ὑλικό τέρμα τῆς ἀνθρώπινης σωματικῆς ὑπαρξης. Γιατί, μετέχοντας σέ αὐτή τή δική Του ἀνάσταση, «τά ὄστᾶ τά γεγυμνωμένα» θά μετάσχουν στή νέα ζωή, θά ἀνακαινισθοῦν μέ σύμπασα τήν κτίση κατά τήν ὥρα τῆς ἐνδοξης Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου. ■

θεικό περιβάλλον. Η πραγματικότητα αυτή περιγράφεται με γλαφυρότητα από τόν Άγιο Ισαάκ τόν Σύρο, ό οποίος σημειώνει: «όπερ συμβαίνει τῷ ἰχθύϊ ἐξεληλυθότι τοῦ ὕδατος, τοῦτο καί τῷ νοί συμβαίνει ἐξεληλυθότι τῆς μνήμης Θεοῦ καί μετεωριζομένῳ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ κόσμου»⁶.

Ὡστόσο, κάθε πάθος ἀμετανόητο ὀδηγεῖ στήν κόλαση. Γι' αὐτό οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὀμιλώντας γιά τήν κατάσταση τῆς κολάσεως, μᾶς παραπέμπουν ἀκριβῶς στήν κατάσταση τοῦ ἐγωισμοῦ καί τῆς ἀπομόνωσης, ἡ ὁποία ξεκινᾶ ἀπό τήν παρούσα ζωή καί ἐπεκτείνεται μέχρι καί τή μετά θάνατο ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει ἐδῶ νά σημειωθεῖ ὅτι «οἱ ἄνθρωποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὴ ἔχοντες σαφή ἀντίληψη – ἰδίως στούς πρώιμους χρόνους – γιά τή μετά θάνατον ζωή, τήν κατανοοῦσαν ὡς δῶρο τοῦ Θεοῦ μέ ὑλικό περιεχόμενο καί τή συνδύαζαν μέ τήν παράταση τῆς κοινωνίας μαζί Του»⁷. Παρά ταῦτα, μέ τήν Καινή Διαθήκη καί τή μετέπειτα πατερική παράδοση ἡ ἀντίληψη γιά τή μετά θάνατο ζωή ἀποσαφηνίσθηκε πλήρως καί βοήθησε τούς πατέρες νά μιλήσουν γιά τή συνέχιση τῶν ἐπιρροῶν τῆς ἀμαρτίας μετά τό θάνατο.

Κατά τόν Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, «οἱ ἄνθρωποι πού ποθοῦν τό Θεό, μετά τό θάνατό τους συνεχίζουν νά τόν ποθοῦν, ἀφοῦ ἡ ζωὴ εἶναι ἐνιαία καί εὐφραίνονται»⁸. Ἀντίθετα οἱ ἀμαρτωλοί, δηλαδή αὐτοί πού σκέπτονται συνεχῶς τήν κακία καί τήν ἀμαρτία, μετά τό θάνατο ποθώντας τήν ἀμαρτία κολάζονται χωρίς καμιά παρηγορία, γιατί δέν ἔχουν τό ὑλικό τῆς ἀμαρτίας. Ἐχασαν «τάς ὕλας τῆς ἀμαρτίας», ἀφοῦ δέν ἔχουν πλέον τό σῶμα καί δέν μποροῦν νά ἀμαρτήσουν, ὅμως ἡ ψυχή τους συνεχίζει νά ἐπιθυμεῖ μόνο τήν ἀμαρτία⁹. «Ἐπιθυμοῦντες οὖν καί μὴ ἔχοντες τά τῆς ἐπιθυμίας πυρός δίκην ὑπό τῆς ἐπιθυμίας καταφλέγονται»^{10,11}.

Στήν περίπτωση τοῦ ἐγωισμοῦ ἡ ψυχή ὀδηγεῖ τό σῶμα στήν πλήρη ἀπομόνωση. Καί τό σῶμα ἐθίζεται στήν κατάσταση τοῦ «μὴ κοινωνεῖν». Χάνοντας ἡ ψυχή τό σῶμα μετά τό θάνατο, βασανίζεται, διότι δέν ἔχει τό ὄργανο αὐτό πού θά τή βοηθᾶ νά θεραπεύει τήν στροφή πρὸς «τά ἴδια» καί θά νιώθει ἀπόλυτα σχισμένη καί κατακερματισμένη. Ἐνῶ λοιπόν ὁ Θεός θά εἶναι παρών καί θά προσφέρεται γιά κοινωνία, ἡ ψυχή θά ἀδιαφορεῖ γι' Αὐτόν, θά Τόν ἀγνοεῖ, δέ θά Τόν βλέπει. Τή γλυκιά φωνή τοῦ Θεοῦ θά τήν ἀκούει ὡς ἀπαίσια κραυγή, ἀποκρουστική καί διαπεραστική, διότι ἀπλῶς θά ἀναζητᾶ ἐναγωνίως τήν ἀπομόνωσή της, πού εἶναι συνδεδεμένη μέ τό συγκεκριμένο σῶμα της. «Γι' αὐτό τό λόγο ὁ Δαμασκηνός σημειώνει πῶς ἡ κόλαση δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά «ἡ τοῦ ποθομένου

στέρησις»¹². Ὁ παράδεισος καί ἡ κόλαση εἶναι θέμα βουλητικό. Κατά τήν ἀναλογία τοῦ πόθου, ὅσοι ποθοῦν τό Θεό εὐφραίνονται καί ὅσοι ποθοῦν τήν ἀμαρτία κολάζονται»¹³. ■

Ὑποσημειώσεις

1. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως*, Die Schriften des Johannes von Damaskos, ἔκδ. B. Kotter, Walter-De Gruyter 1973, τ. II (Patristische Texte und Studien 12) 26, 58-59 καί 44-47»: «Σῶμά ἐστι τό τριχῆ διαστατόν ἦγουν τό ἔχον μήκος καί πλάτος καί βάθος ἦτοι πάχος». «Ψυχή τοίνυν ἐστίν οὐσία ζῶσα ἀπλή, ἀσώματος, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κατ' οἰκίαν φύσιν ἀόρατος, λογική τε καί νοερά, ἀσχημάτιστος, ὀργανικῶ κεχηρημένη σῶματι καί τούτῳ ζωῆς αὐξήσεως τε καί αἰσθήσεως καί γεννήσεως παρεκτική».

2. Λίλη Ἰωάννου, *Κοσμολογία καί ἀνθρωπολογία στή διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ*, Εἰσαγωγή στή δογματική μέσα ἀπό τά κείμενα τοῦ Δαμασκηνοῦ, Διδακτορική Διατριβή ὑποβληθεῖσα στή Θεολογική Σχολή τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 116. (Τό κείμενο αὐτό δημοσιεύθηκε: Ἐκδόσεις Ἄντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2009).

3. Ματσούκα Νίκου, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Β'.* Ἐκθεση τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σέ ἀντιπαράθεση μέ τή δυτική χριστιανοσύνη, Ἐκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 508.

4. Ματσούκα Νίκου, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Α'.* Εἰσαγωγή στή θεολογική γνωσιολογία, Ἐκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 219.

5. Ματσούκα Νίκου, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Β'.* ὁ.π., σελ. 506.

6. Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, *Περί λογισμῶν*, P.G. Migne. 86, 888A.

7. Σταύρου Καλαντζάκη, *Ἐρμηνεία περικοπῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*, Ἐκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 166.

8. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Κατά Μανιχαίων*, 75, 16-17, Die Schriften des Johannes von Damaskos, ἔκδ. B. Kotter, Walter-De Gruyter 1981, τ. IV (Patristische Texte und Studien 22). «Καί οἱ μὲν δίκαιοι ποθοῦντες τόν Θεόν καί ἔχοντες αὐτόν αἰεὶ ἐν αὐτῷ εὐφραίνονται».

9. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Κατά Μανιχαίων*, 75, 17-19, «Οἱ δέ ἀμαρτωλοί ποθοῦντες τήν ἀμαρτίαν καί μὴ ἔχοντες τάς ὕλας τῆς ἀμαρτίας, ὡς ὑπό πυρός καί σκώληκος κατεσθιόμενοι, κολάζονται μηδεμίαν παρηγορίαν ἔχοντες».

10. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Κατά Μανιχαίων*, 36, 14-15.

11. Λίλη Ἰωάννου, ὁ.π., σελ. 178.

12. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Κατά Μανιχαίων*, 75, 19-20, «Τί γάρ ἐστι κόλασις; εἰ μὴ τοῦ ποθομένου στέρησις».

13. Λίλη Ἰωάννου, ὁ.π., σελ. 178.

Θάνατος καί Ἀνάσταση μέσα ἀπό γραπτά τοῦ Ν.Γ. Πεντζίκη

τοῦ Αναστασίου Πολυχρονιάδη, Διδ. Θεολογίας

Ε΄ θεσσαλονικιός δημιουργός, δέν τιμοῦσε ἀπλά τούς νεκρούς, ἀλλά ζοῦσε σέ κοινωνία μαζί τους. Τήν πρώτη Παρασκευή κάθε μήνα, ἀνέβαινε στό κοιμητήριο τῆς Εὐαγγελιστρίας, γιά τό καθιερωμένο τρισάγιο, στόν οἰκογενειακό τους τάφο, καταλαβαίνοντας τή σημασία τῆς πράξης του. Γι' αὐτό γέμιζε τόν ἀπλοϊκό παπά μέ χρήματα, ὅταν ἐκεῖνος μνημόνευε τά ὀνόματα τῶν οἰκείων του: «Μαίρης, Ἐλένης, Γαβριήλ, Θεοδώρου, Μαργαρίτας, Λουκίας, Μιχαήλ»¹.

Ἐντύπωση προκαλεῖ καί τό γεγονός, τῆς παράδωσης μίας ἀναγγελίας θανάτου πού βρίσκει σέ κάποια ἐφημερίδα καί τήν ἀντιγράφει αὐτούσια: «Ἡ προσφιλῆς μας μητέρα, θεία καί μάμμη (ὄνομα, ἡλικία, καταγωγή), πέθανε χτές καί τήν κηδεύουμε σήμερα, ἀπό τό σπίτι μας, στόν Ἱερό Ναό τῆς Νέας Παναγίας. Συγγενεῖς καί φίλοι, προσέλθετε νά συνοδέψετε τήν ἐκφορά, ὁμοῦ μέ τά παιδιά της, τά ἀνήψια της καί τά ἐγγόνια»².

Τό ἴδιο κάνει καί γιά τήν ἀναγγελία, ἑνός τεσσαρακονθήμερου μνημοσύνου ὅπου: «Παρακαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καί φίλοι, πού τιμοῦν τή μνήμη τοῦ μεταστάντος νά παραστοῦν τήν Κυριακή 16 τρέχοντος καί ὥραν 10 π.μ., στόν Ἱερό Ναό Εὐαγγελιστρίας, γιά νά ἐνώσουν μαζί μέ τή χήρα του σύζυγο Ἀντιγόνη, τά τέκνα Δημήτριο, Μαρίκα, Στέλιο, Βέττα, Γιώργο, Δόμνα τίς πρός τόν Ἰψιστον δεήσεις των, ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ προσφιλοῦς συζύγου, πατρός καί πάππου».

Ἡ πίστη του, τόν ὀδηγεῖ στήν προσδοκία τῆς Δευτέρας Παρουσίας³. Γι' αὐτό, μνημονεύει ἕνα γεγονός πού συνέβη πρῖν ἀπό πολλά χρόνια, ὅταν ἐπιστρέφοντας στό σπίτι του μετά τήν τελετή τῶν

Φώτων, εἶδε τή μητέρα του νά σαστίζει, κοιτώντας τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος κρατοῦσε τό κουτάλι τῆς σούπας. Τῆς φάνηκε πώς ἦταν ἴδιο τό χέρι τοῦ κεκοιμημένου πατέρα του⁴. Ἀντίθετα, ὅσοι θεωροῦν τό θάνατο ὡς «τέλος τῶν πάντων», σάν τόν Λουδοβίκο τόν XV τῆς Γαλλίας, λένε μαζί του: «apres moi le deluge»⁵, δηλαδή «ἐμοῦ θανόντος γαῖα πυρί μιχθήτω»⁶, γεγονός πού ἀντιτίθεται πλήρως στήν πεντζίκεια λογική, στή ζωή

τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ.

Μέ αὐτό τόν τρόπο ὁ θεσσαλονικιός δημιουργός ἀντιλαμβάνεται καί τήν ἱερότητα τῆς γραφῆς. Τό «νά γράφεις», τονίζει, «σημαίνει, πώς βρίσκεσαι στά ἔσχατα ὄρια τῆς ζωῆς, λίγο πρῖν σοῦ κοπεῖ ἐντελῶς ἡ ἀνάσα» καί συνεχίζει τό «δέμα εἶναι νά καταλάβει κανεῖς γράφοντας τήν τῶν πεσόντων Ἀνάσταση»⁷. Τό Πάθος, γιά ἐκεῖνον, καταλήγει στήν Ἀνάσταση, ἡ Πεντηκοστή ὑπάρχει ἐξαιτίας τῆς Ἀνάστασης⁸. Ὅλα τά γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἔχουν ὡς κέντρο τήν Ἀνάστασή Του⁹. Αὐτό φαίνεται χαρακτηριστικά στήν ἀκό-

«Τό νά γράφεις
σημαίνει πώς
βρίσκεσαι
στά ἔσχατα ὄρια
τῆς ζωῆς, λίγο πρῖν
σοῦ κοπεῖ ἐντελῶς
ἡ ἀνάσα»

λουθη ἀφήγησή του.

Εἶναι Μεγάλη Παρασκευή. Στούς δρόμους γίνονται ἡ περιφορά τοῦ Ἐπιταφίου, τήν ὁποία ἀκολουθεῖ καί ὁ ἴδιος. Καθώς προχωρεῖ μαζί μέ τόν ὑπόλοιπο κόσμο, βλέπει ὅλα τά σπίτια νά ἔναι ἀνοιχτά, παρατηρώντας παντοῦ ἐνδείξεις συμμετοχῆς, στή λατρεία τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ ὁ ὁποῖος τήν ἐπόμενη, εἶναι βέβαιο ὅτι θ' ἀναστηθεῖ, παρέχοντας στόν ἐκπεσόντα ἄνθρωπο, τήν Αἰώνια Ζωή. Ἀλλά ἡ μεγαλύτερη ἐνδειξη εἶναι οἱ ἔμφυγες εἰκόνες, οἱ ἄνθρωποι πού βρίσκονται στούς ἐξώστες, δίπλα στά ἅγια εἰκονίσματά τους, μέ θυμιά-

ματα καί κεριά, λαχταρώντας σάν τά μικρά παιδιά, τό ξημέρωμα τῆς Ἀνάστασης. Ἔτσι ἐρμηνεύει ὁ φαρμακοποιός μας καί τή φωταγώγηση ὄλων τῶν χώρων στίς οἰκείες, ἐνῶ οἱ σκάλες πού διακρίνονται στό βάθος τους, ἀνεβαίνουν στά ἐπάνω πατώματα, συμβολίζοντας, γιά ἐκεῖνον, τή βεβαιότητα τῆς Ἀνάστασης¹⁰.

Ὁ Πεντζίκης γνωρίζει καλά καί τή σύνδεση τῆς Πεντηκοστῆς, μέ τήν Ἀνάσταση, τονίζοντας: «Ἀπό τό Πάσχα ἕως τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμέρες Πενήντα. Τήν Πεντηκοστή οἱ εὐρισκόμενοι ἀπ' ἐδῶδε μεριά, ἐπιβιούντες ἐν τοῖς φαινομένοις, εὐχονται ὑπέρ τῶν μεταστάντων ἀπό τήν ἄλλη μεριά τοῦ χάσματος τοῦ φοβεροῦ λάκκου». Μ' αὐτόν τόν τρόπο οἱ ζῶντες, μετέχουν «στήν κοινή προσευχή τῆς Ἐκκλησίας, γονατίζοντας» πάνω στά πράσινα φύλλα τῆς καρυδιᾶς. Ὁ φαρμακοποιός μας, σέ αὐτή τή συνάφεια, ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ καρυδιά εἶναι τό δέντρο μέ τό ξύλο τοῦ ὁποίου φτιάχνουμε ἐπιπλα, γιά τά σπίτια καί σεντούκια γιά τούς κεκοιμημένους καθώς καί γιά ἐκεῖνους πού πρόκειται νά παντρευτοῦν, ἀφοῦ ἐντός τους φυλάγεται ἡ προῖκα τοῦ γάμου. Σημειώνει ἀκόμα, ὅτι ἡ καρποφορία τῆς γίνεται μ' ἓνα γάμο ἀσυνήθιστο γιά τά φυτά, μέ συνέπεια τό γονάτισμα τῶν πιστῶν πάνω στά φύλλα τῆς τήν Πεντηκοστή. Ἐκεῖ, βλέπει τήν ἐπιτέλεση ἐνός γάμου παράξενου, «μέ τίς ψυχές τῶν προσφιλῶν» μας πού ἐπί πενήντα μέρες «τίς ἀφήκε ἐλεύθερες νά ἔρθουν κοντά μας ἡ χαρά τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ»¹¹.

Ὁ Πεντζίκης, ὁμολογώντας ὅτι εἶναι ὁ μόνος ἁμαρτωλός, ὑποστηρίζει πώς δέν μπορεῖ νά δεῖ τό ἀναστάσιμο φῶς, ὥστόσο, ἐλπίζει¹². Γι' αὐτό, ἀναφέρεται στό ἀναστάσιμο τυπικό τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδας πού εἶναι διαφορετικό ἀπό τίς ὑπόλοιπες μέρες τοῦ ἔτους. Ὁ λόγος πού κυριαρχεῖ σ' αὐτή εἶναι τό «Χριστός Ἀνέστη», ἀντί τοῦ «πάντα ματαιότης τά ἀνθρώπινα» τά ὁποῖα «διαδέχεται ὁ θάνατος». Μπορεῖ ὥστόσο, ἐπισημαίνει ὁ φαρμακοποιός μας, τά λόγια νά εἶναι διαφορετικά, ἀλλά τό θάνατο τοῦ πιστοῦ τόν διαδέχεται πάντοτε ἡ Ἀνάσταση. Ὅπως συνέβη τό Πάσχα τοῦ 1940, τότε πού ὁ ἴδιος συμφιλιώθηκε μέ τή μητέρα του ὕστερα ἀπό ἓναν καυγά πού εἶχε μαζί της¹³. Ἐνῶ σέ κάποιον ἄλλο σημεῖο, ἀναφέρει ὅτι Ἀνάσταση, σημαίνει

τήν ἀχρήστευση τοῦ χειρογράφου τῶν ἁμαρτιῶν, μέ συνέπεια, τήν ἀναγέννηση τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου¹⁴, ἐν ὀλίγοις τήν κατάργηση τοῦ θανάτου.

Δύο λόγια γιά τόν Πεντζίκη:

Ὁ Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης (Θεσσαλονίκη, 1908-1993) ὑπῆρξε φαρμακοποιός στό ἐπάγγελμα, ἀλλά ἡ γραφίδα του ἦταν τόσο «γερή» πού ὁ Νίκος Μπακόλας (λογοτέχνης τῆς Θεσσαλονίκης) εἶπε πώς ἡ Θεσσαλονίκη ἓνα μεγάλο δημιουργό ἀνέδειξε στόν 20ο αἰῶνα τόν Ν.Γ. Πεντζίκη. Ὁ Πεντζίκης ἔγραψε πεζογραφία καί ποίηση. Παράλληλα, ἀσχολήθηκε καί μέ τή ζωγραφική. Δέν εἶναι «προοδευτικός» οὔτε «συντηρητικός» εἶναι πιστός τῆς Ἑσχατικῆς Παράδοσης, Πρύτανις τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς. ■

Ὑποσημειώσεις

1. Πορφύριος μοναχός Σιμωνοπετρίτης, Μνήμη Ἐνεκεν, ἐκδόσεις Δημόσιας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης Βέροιας, Βέροια 1996, σ. 19.
2. Ν.Γ.Πεντζίκης, Ὁμιλήματα, ἐκδόσεις Ἀκρίτας, Ἀθήνα 21992, σ. 59-60.
3. Ὁ.π., σ. 60-64.
4. Ὁ.π., σ. 211 · Πρβλ. Ἀλέξανδρος Κοσματόπουλος, Λόγος εἰς Νίκον Γαβριήλ Πεντζίκη, ἐκδόσεις Ροές, Ἀθήνα 1988, σ. 28.
5. Ν.Γ.Πεντζίκης, Σημειώσεις ἐκατό ἡμερῶν, ἐκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1990, σ. 25.
6. Arnold Mandenson- Μιχ. Πριπιστής ἐπιμ., Τέλειο Γαλλο-ελληνικό λεξικό, ἐκδόσεις Διαγόρας, Ἀθήνα 1972, σ. 467.
7. Ὁμιλήματα, σ. 111.
8. Ὁ.π., σ. 152-153.
9. Ὁ.π., σ. 146.
10. Ὁ.π., σ. 142-143.
11. Ὁ.π., σ. 151-152.
12. Ὁ.π., σ. 117.
13. Ὁ.π., σ. 144-146, 27.
14. Ὁ.π., σ. 140-142.

Ἡ συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί οἱ ἀμφισβητίες

Κωνσταντῖνος Χολέβας, Πολιτικός Ἐπιστήμων

Μέσα σέ ὅλη τήν πνευματική σύγχυση τῆς ἐποχῆς μας παρατηροῦμε ὀρισμένους διανοητές νά ἀμφισβητοῦν τήν συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί νά ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Νέος Ἑλληνισμός «κατασκευάσθηκε» τόν 19ο αἰῶνα καί ὅτι ἡ σχέση μας μέ τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί τό Βυζάντιο-Ρωμανία εἶναι μῦθος «ἐθνικιστικός». Βεβαίως στή χώρα μας ἔχουμε καί ὀρθῶς ἐλευθερία ἐκφράσεως. Ὅμως ἡ ἀνησυχία μας αὐξάνεται, ὅταν τέτοιες ἀνιστόρητες ἀπόψεις ἐκφράζονται ἀπό συγγραφείς σχολικῶν βιβλίων καί ἀπό στελέχη πού διορίζονται σέ καίριες θέσεις τοῦ πάλαι ποτέ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων. Οἱ ἀνδρωποὶ αὐτοὶ δογματίζουν αὐδαιρέτως καί ἀγνοοῦν ἢ διαστρέφουν τίς πάμπολλες ἱστορικές πηγές, οἱ ὁποῖες ἀποδεικνύουν τήν ἐθνολογική καί πολιτιστική συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὑπενθυμίζουμε μερικές χρήσιμες ἱστορικές ἀλήθειες:

Μπορεῖ τό Βυζαντινὸ κράτος νά ἦταν πολυεθνικό καί ὁ Αὐτοκράτωρ νά διατηροῦσε γιά πολιτικούς λόγους τόν τίτλο «Βασιλεὺς Ρωμαίων», ὅμως μέσῳ τῆς παιδείας καί τῆς γλώσσας τό κράτος διεκλήρυνε τήν ἐλληνικότητά του. Ἡ Αἰνεϊάδα τοῦ Βιργιλίου, τό ἔπος τῆς λατινικῆς Ρώμης, οὐδέποτε ἐδιδάχθη σέ ὀποιαδήποτε βασιμίδα τῆς ἐκπαίδευσως, ἐνῶ ἀντιθέτως μικροὶ καί μεγάλοι μάθαιναν ἀπό στήθους τὰ Ὀμηρικά ἔπη.

Τό 1250, μετά τήν κατάληψη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τούς Σταυροφόρους, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης γράφει πρὸς τόν Πάπα Νικόλαο Θ', ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοὶ Χριστιανοὶ Αὐτοκράτορες χρησιμοποιοῦν τόν τίτλο «Βασιλεὺς Ρωμαίων», ἀλλά κατάγονται ἀπὸ τό ἀρχαῖο γένος τῶν Ἑλλήνων, τό ὁποῖο γέννησε τή σφῆρα τοῦ κόσμου. Προσθέτει δέ ὅτι στοὺς Ἕλληνες ἐδόθη ἀπὸ τόν Μέγα Κωνσταντῖνο ἡ Πόλις καί ὅτι οἱ οἰκογένειες Δούκα καί Κομνηνῶν εἶναι ἐλληνικές⁽¹⁾.

Κατά τή συγκινητική τελευταία ὁμιλία του πρὸς τούς πολιορκημένους στίς 28-5-1453 ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος -ὅπως καταγράφει ὁ Φραντζῆς- χαρακτηρίζει τούς ὑπηκόους του ἀπογόνους Ἑλλήνων καί Ρωμαίων καί τήν Κωνσταντινού-

πολη καταφύγιο τῶν Χριστιανῶν, «ἐλπίδα καί χάραν πάντων τῶν Ἑλλήνων».

Στή διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἐλληνική συνείδηση διατηρεῖται στίς ψυχές τῶν κατατρεγμένων προγόνων μας χάριν κυρίως στοὺς ἐκκλησιαστικούς ἀνδρες. Γύρω στό 1700 ὁ φλογερός ἱεροκῆρυξ καί Ἐπίσκοπος Κερνίτσης καί Καλαβρύτων Ἡλίας Μηνιάτης ὁμιλῶν στή Βενετία παρακαλεῖ ὡς ἐξῆς τήν Παναγία: «Ἐως πότε πανακήρατε Κόρη τό τρισάθλιον Γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει νά εὐρίσκεται εἰς τά δεσμά μιᾶς ἀνυποφέρτου δουλείας...»⁽²⁾.

Κατά τήν περίοδο αὐτή χρησιμοποιοῦνται καί τά τρία χαρακτηριστικά ὀνόματα: Ἑλληνας, Ρωμῆς, Γραικός. Τό Γραικός στό στόμα τῶν ξένων δέν ἔχει πάντα θετική σημασία, ὅμως χρησιμοποιεῖται καί ἀπὸ πολλοὺς Ὀρθόδοξους Ἕλληνες συγγραφείς. Π.χ. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ὀνομάζει τήν Ἑλλάδα Γραικία⁽³⁾. Τήν σύνδεση καί τῶν τριῶν ὀνομάτων βλέπουμε στό ποίημα «Ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως» τοῦ Ἐπισκόπου Μυρέων Ματθαίου τό 1619:

Ἄλλοίμονον, ἀλλοίμονον στό γένος τῶν Ρωμαίων...

Ἦ, πῶς ἐκαταστάθηκα τό γένος τῶν Ἑλλήνων...

Σ' ἐμᾶς εἰς ὅλους τοὺς Γραικοὺς νά ἔλθῃ τούτ' τήν ὥρα⁽⁴⁾.

Οἱ Ἕλληνες ἀκόμη καί μέσα στή δυστυχία καί τή μερική ἀγραμματοσύνη -λόγω δουλείας- δέν λησμονοῦν τίς ἀρχαῖες ἐλληνικές ρίζες τους. Ἀπὸ τό 1529 μέχρι τό 1821 τό δημοφιλέστερο λαϊκὸ ἀνάγνωσμα εἶναι «Ἡ Φυλλάδα τοῦ Μεγαλέξανδρου», πού θυμίζει τή δόξα τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων. Στούς νάρθηκες πολλῶν ναῶν καί μοναστηριῶν ζωγραφίζουν οἱ ἀγιογράφοι τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες σοφοὺς, γιά νά δείξουν στό ἐκκλησίασμα καί στοὺς μαθητές τῶν Κρυφῶν Σχολειῶν ποιά εἶναι ἡ πραγματική καταγωγή τους. Λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τήν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση οἱ ναυτικοὶ μας τοποθετοῦν στά πλοῖα τους ὡς ἀκρόπρωρα τά κεφάλια μεγάλων μορφῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως τοῦ Θεμιστοκλέους κ.ἄ.

Ἀλλά καί ἡ σύνδεση μέ τή βυζαντινὴ Ρωμηροσύνη (ὁ ὅρος ἀπὸ τή Νέα Ρώμη-Κωνσταντινού-

πολη) παραμένει σταθερή και διατρανώνει τή συνέχεια του Έλληνισμού. Τά Συντάγματα τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων τοῦ Ἀγῶνος (1821-1827) καθιερώνουν ὡς νομοθεσία τῆς Νέας Ἑλλάδος «τούς νόμους τῶν Χριστιανῶν ἡμῶν Αὐτοκρατόρων». Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδος, δεσμοθετεῖ τήν Ἐξάβιβλο τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, ἕναν βυζαντινό κώδικα τοῦ 1345, ὡς τό ἀστικό δίκαιο τῆς χώρας καί τοῦτο ἴσχυσε μέχρι τό 1946!

Οἱ ἀγωνιστές τοῦ 1821 αἰσθάνονταν ὅτι συνεχίζουν καί τήν ἀρχαία ἐλληνική καί τή βυζαντινή παράδοση. Σέ ἰταλική ἐφημερίδα τοῦ 1821 ἀναφέρονται τά λόγια τοῦ Ἀθανασίου Διάκου ὅτι ἀγωνίζεται «γιά τόν Χριστό καί γιά τόν Λεωνίδα»⁽⁵⁾. Καί ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, συζητώντας μέ τόν Ἀγγλο Ναύαρχο Χάμιλτον, θεωρεῖ ἑαυτόν ὡς συνεχιστή τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε συνθηκολόγησε, καί χαρακτηρίζει τό Σούλι καί τή Μάνη μαζί μέ τούς κλεφταρματολούς ὡς τή φρουρά τοῦ τελευταίου Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος.

Εἶναι, λοιπόν, ἀντεπιστημονική φέση καί φανατική ἰδεολογία ἢ προσπάθεια νά μᾶς πείσουν κάποιοι ὅτι δῆθεν μέχρι τό 1821 δέν ξέραμε ποιοί εἴμαστε καί ὅτι ὀρισμένοι διανοητές δημιούργησαν ἕνα τεχνητό νεοελληνικό ἔθνος. Ὅσοι ψάχνουν γιά τεχνητά ἔθνη ἄς μήν ματαιοπονοῦν ἀλλοιώνοντας τήν ἐλληνική Ἱστορία. Ἄς κοιτάξουν λίγο πρός βορρᾶν καί θά βροῦν τό τεχνητό «μακεδονικό ἔθνος» τῶν Σκοπίων. Ἐμεῖς θά μελετοῦμε τήν ἱστορική ἀλήθεια χωρίς φόβο καί πάθος καί θά διατηροῦμε τήν ἐλληνική μας συνείδηση, ἐνδυμούμενοι ὅτι ὡς Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί δεχόμαστε τόν γνήσιο πατριωτισμό καί ἀπορρίπτουμε τά δύο ἄκρα: Τόν ἐθνοφυλετισμό καί τόν ἐθνομηδενισμό. ■

Υποσημειώσεις

(1) Ἀπ. Βακαλοπούλου, *Πηγές Ἱστορίας τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ*, Α' τόμος, Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 50-53.

(2) Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνῶ, *Τουρκοκρατία*, ἐκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ, Ἀθήνα 1988, σελ. 207.

(3) Στό ἔργο του «Ὁμολογία Πίστεως». Κυκλοφορεῖται ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Παροναξίας σέ πανομοιότυπη ἐκδόση τῆς Α' ἐκδόσεως τοῦ 1819, Νάξος 2009.

(4) Ἀνθολογεῖται στή «Βυζαντινή Ποίηση» τοῦ Γεωργίου Ζώρα. Τό βρήκα στό βιβλίο τοῦ Γιώργου Καραμπελιά: *1204, ἡ Διαμόρφωση τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ*, Ἐναλλακτικές Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 2007 (Β' ἐκδόση), σελ. 44.

(5) Κωνσταντίνου Σάδα, *Ἑλληνες Στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει*, ἐκδόσεις ΦΙΛΟΜΥΘΟΣ, Ἀθήνα 1993, σελ. 65.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

«Φιλοκαλία τῶν Ρώσων νηπτικῶν», Α' τεύχος:

Διδαχές ὁσίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ

Δ' Ἐκδοση, Ἀθήνα 1992 (σελ. 55-56).

ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ

Τό σῶμα εἶναι δούλος, ἢ ψυχή εἶναι κυρίαρχος. Ὅταν τό σῶμα κατατρύχεται ἀπό ἀσθένεια, αὐτό ὀφείλεται στή θεία πρόνοια. Γιατί μ' αὐτόν τόν τρόπο τά πάθη ἐξασθενοῦν καί ὁ ἄνθρωπος συνέρχεται. Μερικές, φορές ὅμως ἡ σωματική ἀσθένεια προκαλεῖται ἀπό τά πάθη.

Ἀπομάκρυνε τήν ἁμαρτία καί οἱ ἀρρώστιες θά ἐξαφανιστοῦν. Γιατί, ὅπως βεβαιώνει ὁ ἅγιος Βασίλειος ὁ Μέγας (στήν ὁμιλία του γιά τήν ἀλήθεια, ὅτι ὁ Θεός δέν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ), αὐτές συμβαίνουν σέ μᾶς λόγω τῆς ἁμαρτίας. Ἀπό ποῦ προέρχονται οἱ ἀσθένειες; Ἀπό ποῦ προέρχονται οἱ σωματικές πληγές; Ὁ Κύριος δημιούργησε τό σῶμα, ἀλλά ὄχι τήν ἀρρώστια. Τήν ψυχή, ἀλλά ὄχι τήν ἁμαρτία. Τί εἶναι περισσότερο ἀπ' ὅλα πῶς χρήσιμο καί πῶς ἀπαραίτητο; Ἡ ἔνωση μέ τό Θεό καί ἡ ἐπικοινωνία μαζί Του μέ τήν ἀγάπη. Ἄν χάσουμε αὐτή τήν ἀγάπη ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τό Θεό καί, ἐφόσον ἀπομακρυνόμαστε ἀπό Ἐκεῖνον, παθαίνουμε διάφορες καί ποικίλες ἀρρώστιες. Ὁ πονοκέφαλος πολλές φορές μπορεῖ νά προκληθεῖ καί ἀπό μία περίπλοκη καί ὑπερβολικά πιεστική διανοητική ἐργασία.

ΥΠΟΜΟΝΗ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ

Πά χάρη τοῦ Θεοῦ θά πρέπει νά ὑποφέρεις πάντα ὅποιαδήποτε δοκιμασία μέ εὐγνωμοσύνη. Ἡ ζωή μας, σέ σύγκριση μέ τήν αἰωνιότητα, δέν εἶναι παρά ἕνα μόνο λεπτό. Ἐπομένως, σύμφωνα μέ τόν Ἀπόστολο, «οὐκ ἄξια τά παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρός τήν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. η' 18).

....Ὅταν κάποιος σέ ταπεινώνει ἢ σέ ἐξευτελίζει, προσπάθησε μέ κάθε τρόπο νά τόν συγχωρήσεις, σύμφωνα μέ τά λόγια του Εὐαγγελιστῆ: «ἀπό τοῦ αἵροντας τά σά μή ἀπαίτει» (Λουκ. στ' 30).

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι μᾶς βρίζουν, πρέπει νά θεωροῦμε τόν ἑαυτό μας ἀνάξιο γιά ἔπαινο. Ἄν ἡμαστε ἄξιοι, ὅλοι θά μᾶς ἐπαινοῦσαν. Θά πρέπει πάντα καί μπροστά σέ ὅλους νά ταπεινωόμαστε, ἀκολουθώντας τή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου: «Ταπεινώσε τόν ἑαυτό σου καί θά δεῖς τή δόξα τοῦ Θεοῦ μέσα σου». Π' αὐτό ἄς ἀγαπήσουμε τήν ταπεινώση καί θά δοῦμε τή δόξα τοῦ Θεοῦ. Γιατί ὅπου ὑπάρχει ἡ ταπεινώση ἐκεῖ ἀφθονεῖ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δέν ὑπάρχει στό φῶς εἶναι γεμάτο σκότος. Ἐτσι καί χωρίς ταπεινώση δέν ὑπάρχει τίποτα ἄλλο μέσα στόν ἄνθρωπο παρά μόνο σκότος.

Ένότητα και άπολυταρχία στην αίρεση

Άρχιμ. Αύγουστίνου Γ. Μύρου, Δρ Θ.

Ημελιώδες γνώρισμα της Έκκλησίας ως Σώματος του Χριστού είναι η ένότητα. Όπως σ' ένα ζωντανό ανθρώπινο σώμα δεν μπορούμε να διανοηθούμε να είναι τα μέλη του ανεξάρτητα από το κυρίως σώμα, ή να αντιμάχονται μεταξύ τους, κατά παρόμοιο τρόπο, και πολύ περισσότερο, δεν μπορούμε να σκεφθούμε ότι το Σώμα της Έκκλησίας του Χριστού είναι δυνατόν να είναι διαιρεμένο. Για το σημείο αυτό είναι εξαιρετικά διαφωτιστικοί οι λόγοι του άποστολου Παύλου, που γράφει για την Έκκλησία στους Έφεσίους: «*Ἐν σώμα καὶ ἐν Πνεῦμα καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· Εἰς Κύριος, μία Πίστις, ἐν βάπτισμα, εἰς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν*» (Εφ. 4,4-6).

Με άλλα λόγια, σύμφωνα με την αποκάλυψη του Θεού, που μας παραδίδει ο άπόστολος Παῦλος, η ένότητα της Έκκλησίας δεν είναι απλώς ένα ανθρώπινο κατόρθωμα, ἀλλ' ένα εξαίρετο θεῖο δῶρο. Κι αυτό φαίνεται ολοκάθαρα από τους βασικούς παράγοντες, που ο άπόστολος του Θεού παραθέτει ως συντελιστές για την επίτευξη της ένότητας: Το Σώμα του Χριστού, στο οποίο είμαστε μέλη, το Άγιο Πνεῦμα, που χαρίζει τον σύνδεσμο της εἰρήνης ανάμεσα στα μέλη της Έκκλησίας, ή αἰώνια Βασιλεία του Θεού, στην οποία είμαστε καλεσμένοι, το ἅγιο βάπτισμα, με το οποίο είσαχθήκαμε στην Έκκλησία, και αυτός ο ἴδιος ο Θεός Πατήρ, που είναι η αρχή τῶν πάντων. Σ' αυτά στηρίζεται η ένότητα της Έκκλησίας. Το δικό μας χρέος, το χρέος τῶν πιστῶν, δεν είναι να δημιουργήσουμε την ένότητα, ἀλλά να την διατηρήσουμε, ὅπως πάλι σημειώνει ο άπόστολος: «*σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης*» (Εφ. 4,3).

Ο άπόστολος Παῦλος μᾶς ὑποδεικνύει και τὸν τρόπο, με τὸν ὁποῖο μπορούμε να διατηρήσουμε την ένότητα της Έκκλησίας· με τὸ να καταφύγουμε στη

θεῖα βοήθεια. Αυτό σημαίνει ο λόγος του, «*ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης*». Η εἰρήνη είναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως μᾶς τὸ λέγει πάλι ο ἴδιος, «*ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη...*» (Γαλ. 5,22). Ἐπομένως, για να συντελέσουμε στην ένότητα της Έκκλησίας και να τὴν διατηρήσουμε, δεν μπορούμε παρὰ να ἀφήσουμε τὸν ἑαυτό μας ἀνοικτὸ στὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, που θὰ μᾶς χαρίσει τὸν σύνδεσμο τῆς εἰρήνης, ὥστε μ' αὐτὸν να οἰκοδομηθῇ ἡ ένότητα.

Ἐδῶ ἀκριβῶς εὑρίσκεται τὸ καίριο σημείο, που διαφοροποιεῖ τοὺς αἰρετικούς. Αὐτοὶ ξεχνοῦν ὅτι ἡ ένότητα τῆς Έκκλησίας εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ και τὴν λογαριάζουν ὡς κατόρθωμα τῶν μελῶν της. Αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα να ἐπιστρατεύουν τις ἀνθρώπινες δυνάμεις, δηλαδή τὴν λογική, τὴν εὐφυΐα, τὴν ψυχολογία, τὴν ἀνθρώπινη ἰσχύ, τὸ χρῆμα, τὴν διπλωματία, για να τὴν ἐπιβάλλουν ἐξωτερικά, κατ' ἀπομίμηση τῶν δυναστῶν τοῦ κόσμου.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τὰ πρότυπα τοῦ κόσμου, ἡ ένότητα μπορεί να ἐπιτευχθῇ με δύο κυρίως τρόπους: εἴτε με τὴν θέληση και

συμφωνία ὄλων τῶν μελῶν τῆς Έκκλησίας, εἴτε με τὴν ἀπολυταρχική ἐπιβολή μιᾶς πανίσχυρης κεντρικῆς ἐξουσίας. Ὄποτε ἔχουμε στὸ σύνολο τῶν αἱρέσεων δύο κυρίως ὁμάδες συστημάτων: τὴν ὁμάδα τῶν δημοκρατικῶν και τὴν ὁμάδα τῶν ἀπολυταρχικῶν συστημάτων.

Για τὴν περίπτωση τῶν ἀπολυταρχικῶν συστημάτων στις αἱρέσεις κλασικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ὁ Παπισμὸς και εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα στὸ σημείο αὐτὸ ἡ ἱστορική του ἐξέλιξη.

Ὅταν τὸ 568 μ. Χ. οἱ βάρβαροι Λομβαρδοὶ μετακινήθηκαν ἀπὸ τὸν βορρᾶ πρὸς τὴν Ἰταλία, ἡ αὐτοκρατορική πρωτεύουσα Ραβέννα ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴν Ρώμη. Τότε ὁ πάπας ἔγινε ὑπεύθυνος για τὴν στρατιωτική ἄμυνα και τὴν πολιτική διοίκηση τῆς ση-

«*Ἐν σώμα καὶ ἐν Πνεῦμα καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· Εἰς Κύριος, μία Πίστις, ἐν βάπτισμα, εἰς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν*».

μαντικής αυτής πόλης. Στην ουσία ο πάπας έγινε τότε ένας άρχοντας με κοσμικές εξουσίες, τις οποίες δεν θέλησε ποτέ να εγκαταλείψει, αλλά τις κληροδότησε σ' όλους τους μέχρι σήμερα διαδόχους του. Λησμονώντας τους λόγους του Χριστού, «ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Μθ. 22,21), και ὅτι «ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» (Ιω. 18,36), υπέκυψε στις ἐμπαθεῖς ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες και ἐπέλεξε να εἶναι κεφαλή τόσο τῆς Ἐκκλησίας ὅσο και τοῦ κράτους.

Σὲ τελικὴ ἀνάλυση, αἰτία τῆς αἰρετικῆς αὐτῆς πτώσεως εἶναι ὁ ἐωσφορικὸς ἐγωϊσμός, πὸν γέννησε τὴν ὀλιγοπιστία ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ να κυβερνηθῆ σωστὰ με τὸν τρόπο πὸν παρέδωκε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ὑπερίσχυσε ἔτσι ἡ πίστη ὅτι αὐτὸ μπορεῖ να γίνῃ, ἐὰν ἡ Ἐκκλησία μετατραπῆ σ' ἓνα εἶδος κράτους με πανίσχυρη κεντρικὴ ἐξουσία, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν μεγάλων κυρίαρχων κοσμικῶν κρατῶν. Αὐτὴ ἡ λανθασμένη θεμελιώδης ἀντίληψη πολλῶν Δυτικῶν ὠδήγησε ἀρχικὰ στὴν διεκδίκηση τοῦ πρωτείου και ἀργότερα στὴ θεσμοθέτηση τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα και τῆ δημιουργία τοῦ κοσμικοῦ κράτους τοῦ Βατικανοῦ.

Ὅλες αὐτὲς οἱ κινήσεις τοῦ Παπισμοῦ φανερώνουν ἀπὸ μόνες τους, ἀπὸ τὰ ὀνόματα, τὴ δομὴ και τὸ περιεχόμενό τους, τὸν αὐταρχικὸ και τὸν ἀπολυταρχικὸ χαρακτήρα, πὸν προσλαμβάνει ἡ αἵρεση. Πρωτεῖο και ἀλάθητο στὸν πάπα, χωρὶς πραγματικὰ ἐρείσματα στὴ γραπτὴ και βιωματικὴ Παράδοση τῆς μῆς, ἀγίας, καθολικῆς και ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, σημαίνει προσπάθεια αὐταρχικῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως συγκεκριμένων προσώπων. Κι αὐτὸ εἶναι ἡ αἵρεση· ἡ προσωπικὴ ἐπιλογή, ἡ ἀντίθετη πρὸς τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Παπισμοῦ τόσο στὸ πρωτεῖο, ὅσο και στὸ ἀλάθητο τοῦ πάπα, φανερῶνει τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τῶν αἰρετικῶν να βροῦν λύση στὸ ἐπιτακτικὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος. Και ἐπειδὴ ἀπορρίπτουν ἐκείνη πὸν ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς και ἐφήρμοσε ἡ ἀγία Του Ἐκκλησία, ἐφευρίσκουν αὐταρχικὰ μορφώματα, πὸν ὑποβαθμίζουν τὴν καθοδηγητικὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στὴν πραγματικότητα ἀκολουθοῦν τὸ θέλημα τοῦ Διαβόλου, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τὴν πιὸ ἀπολυταρχικὴ ἐξουσία σὲ ὅσους τὸν ὑπακοῦν. Ὅλους αὐτούς, ὁμως, τοὺς ἐλέγχει ἀδιάκοπα ἡ θεόπνευστη προτροπὴ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου: «Νὰ ποιμαίνετε τὸ

ποιμνιο τοῦ Θεοῦ, πὸν εἶναι στὴ δικαιοδοσία σας, ὄχι ἀναγκαστικὰ ἀλλὰ ἐκούσια, ὄχι με ἀίσχροκέρδεια ἀλλὰ με προθυμία και ζῆλο, ὄχι ὡς δυνάστες στὶς ἐπισκοπές, πὸν σὰς κληρώθηκαν, ἀλλὰ παρέχοντας οἱ ἴδιοι πρότυπα τοὺς ἑαυτοῦς σας γιὰ τὸ ποιμνιο» (Α' Πέτρ. 5,2-3).

Και βέβαια ἡ «ἐνότητα» πὸν κατορθώνουν οἱ αἰρετικοὶ με τὸν αὐταρχισμὸ και τὴν ἀπολυταρχία δὲν ἔχει καμμία σχέση με «τὴν ἐνότητα τῆς Πίστewος και τῆς γνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» (Εφ. 4,13), ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται θεόπνευστα ὁ ἀπόστολος Παῦλος.■

◀ ΤΟ ΜΕΓΑ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ ▶

(Ἐκδοση Ἰ. Ἡσυχαστηρίου
«Τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου»)

ΚΑΤΑΚΡΙΣΗ

1. «Τὸ φίδι με ὄσα ψιθύρισε ἐβγαλε τὴν Εὔα ἀπὸ τὸν Παράδεισο (Γέν. 3, 1-5). Μ' αὐτὸ λοιπὸν μοιάζει κι ἐκεῖνος πὸν φλυαρεῖ κατὰ τοῦ πλησίον. Γιατὶ και τὴν ψυχὴ αὐτοῦ πὸν ἀκούει τὴν ὀδηγεί στὴν καταστροφή και τὴ δικὴ του τὴ διακινδυνεύει». Εἶναι ἀνάγκη να ἐπαγρυπνοῦμε, ὥστε να μὴν κρίνουμε κανέναν.

2. Εἶπε ὁ ἀββάς Ἡλίας: «Εἶδα ἐγὼ κάποιον να βάζει κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη ἓνα δοχεῖο κρασί και γιὰ να καταισχύνω τοὺς δαίμονες ὅτι ἦταν ἐντύπωση πλανερῆ (και ὄχι πραγματικὴ), λέω στὸν ἀδελφὸ: “Κάνε ἀγάπη και σήκωσε το μου αὐτό”. Και μόλις σήκωσε τὸ ἐπανωφόρι του, ἀποδείχθηκε ὅτι δὲν ὑπῆρχε τίποτε κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη του. Αὐτὸ τὸ ἀνέφερα με τὴν ἔννοια, ὅτι και με τὰ ἴδια σας τὰ μάτια ἂν δεῖτε κάτι ἢ ἀκούσετε κάτι, μὴν τὸ πιστέψετε. Πολὺ περισσότερο να προσέχετε τοὺς λογισμοὺς, τὶς σκέψεις και τὰ νοήματα, γνωρίζοντας ὅτι οἱ δαίμονες τὰ σπέρνουν αὐτὰ στὴν ψυχὴ γιὰ να τὴ διαστρέψουν, ὥστε να σκέφτεται αὐτὰ πὸν τὴ βλάπτουν και γιὰ να ἀπομακρύνουν τὸ νοῦ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας και ἀπὸ τὸν Θεὸ».

3. Κάποιος ἀδελφός τῆς Σκήτης ἐσφαλε. Ἐγινε συγκέντρωση στὴν ὁποία κάλεσαν τὸν ἀββά Μωυσεῖ, ἀλλ' αὐτὸς δὲ θέλησε να πάει. Τοῦ παράγγειλε τότε ὁ πρεσβύτερος: «Ἐλα, γιατί σὲ περιμένουν ὄλοι». Κι ἐκεῖνος σηκώθηκε και πῆγε κρατῶντας στὴν πλάτη ἓνα καλάθι τρύπιο πὸν τὸ γέμισε με ἄμμο. Οἱ Πατέρες, πὸν βγήκαν να τὸν προῦπαντήσουν, τοῦ λένε: «Τί εἶναι αὐτό, πάτερ»; «Οἱ ἁμαρτίες μου –ἀπαντὰ ὁ Γέροντας– πὸν κυλοῦν και πέφτουν πίσω μου και δὲν τὶς βλέπω και ἤλθα ἐγὼ σήμερα να κρίνω τὰ σφάλματα ἄλλου». Ὅταν τ' ἄκουσαν αὐτὰ οἱ Πατέρες, δὲν εἶπαν τίποτε ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ τὸν συγχώρεσαν.

Πληροφορίες τῶν λειτουργικῶν Ὑπομνημάτων σχετικά μέ τή Νεκρώσιμη Ἀκολουθία

τοῦ Γεωργίου Ν. Φίλια, Καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μετά ἀπό τόν 4ο μ.Χ. αἰώνα, κάποιοι ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς δημιούργησαν τὰ λεγόμενα «λειτουργικά Ὑπομνήματα». Τὰ Ὑπομνήματα αὐτὰ ἦσαν κείμενα, μέ τὰ ὁποῖα οἱ συγκεκριμένοι συγγραφεῖς ἐπεξηγοῦσαν θεολογικῶς τὰ Μυστήρια καί τίς Ἀκολουθίες τῆς χριστιανικῆς Λατρείας. Μᾶς εἶναι πολύτιμα, διότι ἀπό αὐτὰ διδασκόμαστε βασικές πτυχές ἀπό τὸ περιεχόμενο τῶν Μυστηρίων καί Ἀκολουθιῶν, ἀλλά καί πληροφοροῦμαστε περὶ αὐτῶν πολύτιμα στοιχεῖα ἱστορικῆς φύσεως.

Στὴν ἱστορία τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας, τὰ κείμενα αὐτὰ πού περιέχουν ἀναφορές στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία εἶναι δύο: τὸ Ὑπόμνημα τῶν ἀρεοπαγитικῶν συγγραμμάτων καί αὐτὸ τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης. Γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀκρίβεια τοῦ θέματος, θὰ πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ Ὑπομνήματα, ὑπάρχουν πολλές ἄλλες ἀναφορές στὸν τρόπο τελέσεως τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, οἱ ὁποῖες καταχωρίζονται σὲ διάφορα ἔργα ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων: τοῦ ἀπολογητῆ Ἀριστείδη (2ος αἰ.), τοῦ Τερτυλλιανοῦ (τέλη τοῦ 2ου αἰ.), τοῦ Παυλίνου Νόλης (3ος-4ος αἰ.), τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν (τέλη τοῦ 4ου αἰ.), τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου, πού ἔγραψε τὸ 421 μ.Χ. σημαντικό ἔργο μέ τίτλο *De cure pro mortuis* («Περὶ τῆς φροντίδας τῶν νεκρῶν»), ἐνῶ ὁ ἅγ. Ἰ. Δαμασκηνός (8ος αἰ.) δὲν ἀναφέρεται στὸν τρόπο τελέσεως τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, παρ' ὅτι θὰ ἀναμέναμε τὸ ἀντίθετο μέ βάση τὸν τίτλο ἐνὸς σημαντικοῦ ἔργου του (Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. Ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναί λειτουργία καί εὐποῖαι τούτους ὄννησιν).

1. Ὑπόμνημα τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας στοῦ ἀρεοπαγитικό σύγγραμμα *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας*

α. Τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα γράφηκε στὰ τέλη τοῦ 5ου- ἀρχές τοῦ 6ου μ.Χ. αἰ. ἀπὸ ἄγνωστο συγγραφέα, ὁ ὁποῖος παραπέμπει στὸ ὄνομα τοῦ ἁγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη (τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ ἄγνωστου «ἀρεοπαγίτη» θεωρήθηκε, κατ' ἀρχάς, ὡς αἰρετικό, ἀλλὰ ἐρμηνεύτηκε κατὰ τρόπο ὀρθόδοξο ἀπὸ τὸν ἅγ. Μάξιμο τὸν ὁμολογητή).

Τὸ τμήμα πού μᾶς ἐνδιαφέρει εὐρίσκεται στὸ 7ο κε-

φάλαιο τοῦ Περὶ ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, μέ τίτλο Περὶ τῶν ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις τελουμένων («σχετικῶς μέ αὐτὰ πού τελοῦνται γιὰ τοὺς κεκοιμημένους»). Τὸ συγκεκριμένο κεφάλαιο ὑπομνηματίζει (ἐπεξηγεῖ θεολογικῶς) τὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία καί τὸ πρῶτο σημαντικό σημεῖο πού θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε εἶναι ὅτι ἀποκαλεῖ τὴν Ἀκολουθία αὐτὴ ὡς Μυστήριον ἐπὶ τῶν ἱερώς κεκοιμημένων. Ἡ ἀπόδοση στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία τῆς ἔννοιας τοῦ «Μυστηρίου» ὑποδηλώνει τὴν ἱερότητα, τὴν ὁποία ὁ ἄγνωστος συγγραφέας θεωρεῖ ὅτι ἔχει ἢ ἐν λόγῳ Ἀκολουθία. Ἡ ἱερότητα αὐτὴ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴ σημασία καί τὴ βαρύτητα τῶν σχετικῶν μέ τὸ θάνατο θεολογικῶν θέσεων, οἱ ὁποῖες συνοψίζονται στὴν ἀρχὴ τοῦ 7ου κεφαλαίου: ὅτι οἱ νεκροὶ «δὲν ἔχουν νεκρωθεῖ», ἀλλὰ «ἔχουν μεταφοιτήσει» ἐκ θανάτου εἰς θειοτέραν ζωὴν.

β. Ἐνα πρῶτο ἀξιοσημείωτο θέμα τοῦ Ὑπομνήματος εἶναι τὸ σχετικὸ μέ τὸν ἐπίσκοπο καί τίς εὐχές, τίς ὁποῖες ἀναπέμπει κατὰ τὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία. Τὸ Ὑπόμνημα ἐξαίρει τὴ θέση τοῦ ἐπισκόπου καί τὸν ἀποκαλεῖ «ἐκφραστὴ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ», «ἄγγελο Θεοῦ» ὁ ὁποῖος γνωρίζει ὅτι γιὰ ἐκείνους πού ἔζησαν «ὀσίως» παρέχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ ἢ «θεία ζωή».

Ὅπως διαπιστώνουμε ἀπὸ τὴν «τάξη» τῆς Ἀκολουθίας, ὁ ἐπίσκοπος ἀναπέμπει τρεῖς προσευχές κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας: στὴν ἀρχὴ τῆς Ἀκολουθίας, πρὶν ἀπὸ τὸν ἀσπασμὸ καί κατὰ τὴ χρῆση τοῦ κεκοιμημένου μέ ἔλαιο. Οἱ ἐν λόγῳ ἐπισκοπικὲς εὐχές παραλληλίζονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῶν ἀρεοπαγитικῶν μέ τίς εὐχές τῶν «δικαίων» καί ἀναφέρεται, ὡς παράδειγμα, ἢ προσευχὴ τοῦ Σαμουὴλ ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. Τὸ Ὑπόμνημα δὲν καταγράφει τὸ περιεχόμενο τῶν εὐχῶν αὐτῶν. Σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ κειμένου, ὁμως, ἀποκαλύπτονται κάποια θέματα ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῶν νεκρώσιμων ἐπισκοπικῶν εὐχῶν.

Σὲ μιὰ πρῶτη σχετικὴ μαρτυρία, ὁ συντάκτης τοῦ Ὑπομνήματος ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εὐχαριστεῖ, κατ' ἀρχάς, τὸ Θεὸ γιὰ τὴ «θεία δικαιοσύνη» καί ἐξυμνεῖ τὴν «θεαρχία», διότι μᾶς ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν «τυραννία τοῦ διαβόλου» καί μᾶς ὁδήγησε σὲ μιὰ «δικαιότερη κατάσταση». Οἱ ἔννοιες αὐτὲς ὑποθέτουμε

ὅτι πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ περιεχομένου τῆς πρώτης εὐχῆς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ ὅποια χαρακτηρίζεται ὡς «εὐχαριστιακή».

Μία ἐπόμενη μαρτυρία περὶ τοῦ περιεχομένου ἐπισκοπικῆς νεκρώσιμης εὐχῆς ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱεράρχης προσεύχεται, ἀφοῦ ἔχουν ἀκουστεῖ τὰ «ἐπηγγελμένα ἀληθινὰ λόγια». Αὐτὴ ἢ λεπτομέρεια ὑποδηλώνει ὅτι ἡ ἐπισκοπικὴ εὐχὴ ἀναπέμπεται μετὰ ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα· ἐπομένως πρόκειται, προφανῶς, περὶ τῆς εὐχῆς τοῦ ἐπισκόπου πρὶν ἀπὸ τὸν ἀσπασμὸ τοῦ κεκοιμημένου. Ἡ μαρτυρία ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εὐχεται νὰ «δωρηθοῦν τὰ ἐπηγγελμένα» στοὺς κεκοιμημένους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ζήσει «ὁσίως»· εὐχεται, ἐπίσης, νὰ «δοθῶν δωρεὰς» τοῦ Θεοῦ καὶ στοὺς παριστάμενους.

Περὶ τῆς εὐχῆς αὐτῆς, ὅμως, ὁ συγγραφέας τοῦ Ὑπομνήματος ἀναφέρεται καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ ἔργου του. Ἐκεῖ γίνονται περισσότερο περιγραφικὸς τοῦ περιεχομένου τῆς εὐχῆς, ὅταν ἀναφέρει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εὐχεται νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τοῦ κεκοιμημένου, ὅσες ὀφείλονται στὴν ἀνθρώπινη ἀσθένεια, καὶ νὰ καταταγῆ ἀπὸ τὸ Θεὸ «ἐν φωτὶ καὶ χώρᾳ ζώντων, εἰς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἐν τόπῳ οὗ ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός». Εἶναι προφανές ὅτι στὴ μαρ-

τυρία αὐτὴ καταχωρίζεται αὐτούσιον τὸ κείμενον τῆς εὐχῆς πρὶν ἀπὸ τὸν ἀσπασμὸ, κείμενον τὸ ὅποιο εὐρίσκεται στὴ σημερινὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία (στὴν εὐχὴ «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς...»).

Φαίνεται, ὅμως, ὅτι ὁ συγγραφέας τῶν ἀρεοπαγικῶν δὲν προτίθεται νὰ ἀποκαλύψει ἐκτενέστερα τὸ περιεχόμενον τῶν νεκρώσιμων εὐχῶν τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ τοῦτο διότι, ὅπως σημειώνει, «δὲν πρέπει νὰ ἐξάγουμε ἀπὸ τὸ κρύφιο πρὸς τὸ κοινὸ τὸ μυστικὸ περιεχόμενον τῶν τελεστικῶν ἐπικλήσεων». Τὸ περιεχόμενον αὐτὸ θὰ γνωστοποιηθεῖ (συνεχίζει ὁ συγγραφέας) μόνο σὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι «θὰ τελειωθοῦν μετὰ ἀκοινοποίητες μυσήσεις» καὶ θὰ ἀναχθοῦν «πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα καὶ τὴν ἱερὰ ἐνέργειαν». Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ἐν λόγῳ συγγραφέας ἀναφέρεται στὴν τάση ἀποκρύψεως ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τοῦ περιεχομένου τῶν εὐχῶν, στὴ γνωστὴ «Διδασκαλία ἀποκρύψεως τῶν Μυστηρίων» (Disciplina arcani) καὶ ὅχι, βεβαίως, σὲ μία μυστικὴ ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν (ὅπως ἐρμηνεύουν μερικοὶ τὸ σχετικὸ ὄρο στὰ ἀρεοπαγικά συγγράμματα).

Τὸ ἀρεοπαγικὸ κείμενον, πάντως, ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος δὲν προσεύχεται γιὰ τοὺς «ἀνιέρους κε-

κοιμημένους» (προφανῶς τοὺς αἰρετικοὺς) καὶ ἐπικαλεῖται μίαν παραλλαγὴν βιβλικοῦ λόγιου («Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε»). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι στὶς ἀνάλογες περιπτώσεις δὲν προβλεπόταν ἐπισκοπικὴ εὐχή, ἴσως δὲ καὶ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία. Ἡ ἀναφορά, ὅμως, σὲ «ἀνιέρους κεκοιμημένους» δὲν διευκρινίζει τίς περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες ὁ ἐπίσκοπος ἀρνεῖτο τὴν ἐκκλησιαστικὴν κήδευσιν.

2. Σχολιασμὸς τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας στὸ Ὑπόμνημα τοῦ ἁγ. Συμεῶν Θεσσαλονίκης

α. Ὁ μέγιστος τῶν βυζαντινῶν λειτουργιολόγων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Συμεῶν (+1429) κατέλιπε μεγάλο καὶ σημαντικώτατον ἔργον στὰ σχετικὰ μετὰ τὴν λατρεία. Στὴν παρούσα ἐνότητα θὰ μᾶς ἀπασχολήσει τὸ Ὑπόμνημά του στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία, ὁ πλήρης

τίτλος τοῦ ὁποίου εἶναι Περὶ τοῦ τέλους ἡμῶν καὶ τῆς ἱερᾶς τάξεως τῆς κηδεῖας καὶ τῶν κατ' ἔθος ὑπὲρ μνήμης γινομένων. Τὸ Ὑπόμνημα αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν τελευταία ἐνότητα τοῦ «Διαλόγου» τοῦ ἁγίου Συμεῶν, κατακλείοντας ἔτσι τὸ μνημειῶδες ἔργον του. Θὰ συμφωνήσουμε μετὰ τὴν ἄποψη ὅτι παρόμοιον Ὑπόμνημα δὲν μᾶς κληροδότησε ἄλλο ἢ πατερικὴ γραμματεία, γι' αὐτὸ καὶ μᾶς εἶναι ὄχι μόνο πολὺτιμο, ἀλλὰ καὶ μοναδικόν. Ἄλλωστε, καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἱερός συγγρα-

φέας τοῦ ἀναδεικνύει τὴν σημασίαν τοῦ Ὑπομνήματός του ὅταν γράφει περὶ αὐτοῦ: ...ὅτι οὐκ ἐμὰ, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν συλλέγων, κατὰ δύναμιν ἔγραψα καὶ τὰ ἐπόμενα τῶν θείων αὐτῶν ἐννοιῶν. Τὸ Ὑπόμνημα (ὅπως καὶ ὁλόκληρον τὸ λειτουργικὸν ἔργον τοῦ ἁγίου Συμεῶν) χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἄψογον συμβολικόν τρόπον, μετὰ τὸν ὅποιο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης προσεγγίζει τὰ τελούμενα.

β. Σύμφωνα, ὅμως, μετὰ τὸ Ὑπόμνημα δὲν ὑφίσταται μόνο διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ κεκοιμημένου στὸ Ναόν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ τελούμενα πρὶν ἀπὸ τὴν Νεκρώσιμη Ἀκολουθία γιὰ τοὺς κεκοιμημένους ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι μεταφέρονται στὸ Ναόν «διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων».

• Ὁ κληρικὸς ἐνδύεται μετὰ καθαρά «ἱμάτια τοῦ ἰδίου Σχήματος». «Ἀπονίπτεται» μετὰ νερόν διὰ σπόγγου σταυροειδῶς εἰς τύπον τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος, στὸ μέτωπον, τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ χεῖλη, τὸ στήθος, τὰ γόνατα καὶ τὰ χέρια. Ἀκολουθῶν, «περιβάλλεται» μετὰ ἀρχιερατικὰ ἢ τὰ ἱερατικὰ ἄμφια καὶ μετὰ καινούργια ὑποδήματα.

• Μετὰ τὸ πέρας τῆς προετοιμασίας τοῦ κεκοι-

*«ἐν φωτὶ καὶ χώρᾳ ζώντων,
εἰς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ
Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ,
ἐν τόπῳ οὗ ἀπέδρα ὀδύνη
καὶ λύπη καὶ στεναγμός».*

μημένου κληρικού, τοποθετείται στα χέρια του τὸ ἱερό Εὐαγγέλιο. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης παραθέτει μία ἀξιοσημείωτη ἐρμηνεία: ἡ τοποθέτηση τοῦ Εὐαγγελίου σημαίνει ὅτι ὁ κεκοιμημένος «ἔζησε εὐαγγελικῶς» καὶ ὅτι τὰ εὐαγγελικὰ λόγια ἐνεργοῦν εἰς ἰλασμόν καὶ ἁγιασμόν.

- Ἀκολουθεῖ «εὐχή», Τρισάγιο καὶ θυμίαση. Ἐπισημαίνεται ὅτι τὸ θυμίαμα προσφέρεται εἰς ἰλασμόν τοῦ νεκροῦ κληρικοῦ καὶ ἐμφαίνει τὴν εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξον ζωὴν ποῦ ἔζησε, τὴν καθαρὰν καὶ εὐώδη.

- Μετὰ ἀπὸ τὴν παραπάνω διαδικασία, ὁ κεκοιμημένος ὁδηγεῖται στὸ Ναὸ «μετὰ λαμπάδων», οἱ ὁποῖες «ἐκτυπώνουν» τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀκατάπαυστον φῶς (δηλαδὴ τὴ θεοπτία).

γ. Ἰδιαίτερη, ὅμως, προετοιμασία πρὶν ἀπὸ τὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία προβλέπεται (σύμφωνα μὲ τὸ Ὑπόμνημα) καὶ γιὰ τὸν κεκοιμημένο μοναχό: πλύση τοῦ σώματος (ὅπως στὴν περίπτωση τῶν κληρικῶν) καὶ τοποθέτηση τοῦ Ψαλτηρίου στὰ χέρια του. Ἡ προετοιμασία ὀλοκληρῶνεται μὲ τὴν ἀκόλουθη διαδικασία: «*Μετὰ τὸ ἀποσπογγίσαι σταυροειδῶς, τὰ τοῦ σχήματος ἐνδιδύσκουσι, καὶ τὸν μανδύα ἄνωθεν ἐπιρράπτουσιν, ὅς καὶ ὡς τάφος ἐστὶν αὐτῶ· καὶ σταυροῦς ἄνωθεν ποιοῦντες, διὰ Χριστὸν ᾧ ἑσταύρωται*».

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ ἐπισημάνση τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης ὅτι ἡ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία σὲ μοναστήρι, γιὰ μὲν τοὺς καθηγούμενους καὶ τοὺς ἱερομόναχους ψάλλεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, γιὰ δὲ τοὺς μοναχοὺς ψάλλεται στὸ Νάρθηκα.

δ. Ἄς ἀναφερθοῦμε καὶ στὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ ἰδίου τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης περὶ τῆς Τάξεως τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, τὴν ὁποία καταγράφει στὸ Ὑπόμνημά του.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι, κατὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ κεκοιμημένου στὸ Ναὸ ψαλλόταν τὸ «Τρισάγιο» καὶ, μάλιστα, «μετὰ μέλους». Ὁ ἴδιος ἐπισημαίνει ὅτι ἡ ψαλμώδηση τοῦ Τρισαγίου ἐμφαίνει ὅτι οἱ κεκοιμημένοι εἶναι «δοῦλοι τῆς Τριάδος» καὶ ὅτι πορευόμενοι πρὸς Αὐτὴν θὰ «ταχθοῦν μὲ τοὺς Ἀγγέλους ποῦ ψάλλουν ἀκαταπαύστως τὸν Τρισάγιο ὕμνον».

Στὸ Ὑπόμνημα ἐρμηνεύονται καὶ τὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ κεκοιμημένου: γίνεται λόγος τῆς «μεταβάσεως» του στὴν αἰωνιότητα καὶ τοῦ «χωρισμοῦ» του ἀπὸ

τοὺς ζῶντες ἀδελφούς του. Ὁ Συμεὼν, ὅμως, ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἀσπασμὸς τοῦ κεκοιμημένου συνιστᾷ «κοινωνία» καὶ «ἔνωση» μαζί του. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ «αἰωνία ἢ μνήμη» στὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας, τὸ ὑπόμνημα παρέχει ἀξιοσημείωτη ἐρμηνεία: ἡ ψαλμώδηση τῆς φράσεως αὐτῆς ἀποτελεῖ «ἀνακήρυξη τοῦ κεκοιμημένου»· ἡ δὲ ἔννοια τῆς «ἀνακηρύξεως» σημαίνει ὅτι συνετάγησαν (οἱ κεκοιμημένοι) τοῖς ἁγίοις, καὶ τῆς ἐκείνων ἄξιοι κληρονομίας εἰσιν, ὡς καὶ τῆς πίστεως.

3. Ἐπιλογικὰ συμπεράσματα

Τὴν ἔρευνα περὶ τῶν Ὑπομνημάτων στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία προβληματίζει καὶ ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς τους (μόνον δύο), ἀλλὰ καὶ ἡ χρονικὴ ἀπόσταση, ἡ ὁποία χωρίζει τὰ δύο Ὑπομνήματα. Εἶναι σαφὲς ὅτι μετὰ τῶν δύο ὑφίσταται μία σχέση: τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Περι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας περιέχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα διαμορφώνονται πληρέστερα στὸ Ὑπόμνημα τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης.

Περὶ τὸν 10ο αἰ., πάντως, φαίνεται ὅτι σταθεροποιεῖται ἡ παράδοση περὶ τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας στὴ μορφή, τὴν ὁποία καταγράφει τρεῖς αἰῶνες ἀργότερα ὁ ἁγ. Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Τὸ πρῶτο χειρόγραφο Εὐχολόγιο ποῦ περιέχει τὴ συγκεκριμένη Ἀκολουθία (ὁ κώδικας Κρυπτοφέρρης ἑλληνικὸς Γ.β.Χ) , ἐγκαινιάζει τὴν εὐχολογιακὴ νεκρώσιμη παράδοση, ἡ ὁποία ξεκινᾷ σὲ «ἐμβρυακὴ» μορφή μὲ τὸ ἀρεοπαγικὸ Ὑπόμνημα στὸ Περι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας.

Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης καταγράφει στὸ Ὑπόμνημά του μία μορφή Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας, ἡ ὁποία συγγενεὺε ἀρκετὰ μὲ τὴ σημερινή. Γνωρίζουμε, βέβαια, ὅτι κατὰ τὸν 17ο αἰ. ἐπῆλθε συντόμευση τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας λόγω τῶν ἐπιδημιῶν καὶ τῶν «μεγάλων θανατικῶν» ποῦ ἐνέσκηψαν. Τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Συμεὼν, ὅμως, δὲν παύει νὰ ἀποτελεῖ μία πολυτιμὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ τελετουργικοῦ καὶ τῆς θεολογίας τῆς Νεκρώσιμης Ἀκολουθίας. Ὁ σύγχρονος μελετητὴς τοῦ Ὑπομνήματος θὰ ἀνακαλύψει ὅλες τὶς βαθύτατες πτυχὲς τῆς ἐν λόγω Ἀκολουθίας καὶ θὰ ἐνώσει τὴ δοξολογία του πρὸς τὸ Θεὸ μὲ τὰ ἴδια λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἅγιος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης κατακλείει τὸ Ὑπόμνημά του: «*Εἰ μὲν οὖν τι χρησιμον ἢ ἐπωφελὲς ἐν τοῖς εἰρημένοις, τῷ Θεῷ χάρις*».

*«Μετὰ τὸ ἀποσπογγίσαι
σταυροειδῶς, τὰ τοῦ
σχήματος ἐνδιδύσκουσι,
καὶ τὸν μανδύα ἄνωθεν
ἐπιρράπτουσιν, ὅς καὶ
ὡς τάφος ἐστὶν αὐτῶ·
καὶ σταυροῦς ἄνωθεν
ποιοῦντες, διὰ Χριστὸν
ᾧ ἑσταύρωται».*

ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ Α.Θ.ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ

ΕΛΕΩ, ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ -
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,
ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ
ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ,
ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἀπὸ αὖριον εἰσερχόμεθα εἰς τὸ στάδιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Εἰς τὸν Κατανυκτικὸν Ἑσπερινὸν τῆς Συγγνώμης ποὺ θὰ ψαλῆ ἀπόψε, θὰ ἀκούσωμεν τὸν ἱερὸν ὕμνογράφον νὰ μᾶς προτρέπη: «Τὸν τῆς νηστείας καιρὸν φαιδρῶς ἀπαρξώμεθα, πρὸς ἀγῶνας πνευματικοὺς ἑαυτοὺς ὑποβάλλοντες», προετομαζόμενοι διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἀχράντου Πάθους καὶ τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου μας.

Ζητεῖται, λοιπόν, κατ' ἀρχὴν διάθεσις χαρούμενη, διὰ νὰ ἀποδυθῶμεν ἐπιτυχῶς εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας τῆς κατανυκτικῆς περιόδου τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἀναβάσεων. Ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ λιτότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ πυκνὴ προσευχή, ἡ ἐξομολόγησις καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ἐπαχθὴ καθήκοντα, ὡς βάρη ἀσήκωτα ἢ ὡς ἔργα καταναγκαστικὰ ποὺ φέρουν ἀθυμίαν καὶ κατῆφιαν! Οἱ ἰατροὶ ὅταν συνιστοῦν δίαιταν ἢ γυμναστικὴν ἢ ἄλλας ἀσκήσεις, ἀναγκαίως διὰ τὴν ψυχοσωματικὴν ὑγιείαν καὶ εὐρωστίαν, τὸ πρῶτον ποὺ ζητοῦν, ὡς ἀπαραίτητον προ-

ὑπόθεσιν ἐπιτυχίας, εἶναι ἡ εὐχάριστος ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ἐνδιαφερομένου, τὸ χαμόγελον, καὶ ἡ ἐλπιδοφόρος θετικὴ σκέψις!

Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ διὰ τὸ ἅγιον στάδιον τῶν Νηστειῶν, ποὺ ἀνοίγεται ἐνώπιόν μας. Τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν πρέπει νὰ τὴν βλέπωμεν ὡς πολύτιμον θεῖον χάρισμα! Ὡς τὴν μεγάλην ὥραν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ποὺ θέλει νὰ μᾶς ἀποτραβήξῃ ἀπὸ τὰ ὑλῶδη, χαμαίζηλα καὶ ἀποπνέοντα θάνατον, καὶ νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ ὑψηλότερα, εἰς τὴν πλήρη ὑγείαν καὶ ζωῆς σφαῖραν τοῦ πνεύματος! Ὡς τὴν μεγάλην εὐκαιρίαν ποὺ μᾶς δίδεται διὰ νὰ ἀποτοξινώσωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ κάθε πάθος καὶ νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸ σῶμα ἀπὸ ὅ,τι περιττόν, ἐπιζήμιον καὶ θανάσιμον! Ἐπομένως, ὡς μίαν πολὺν μεγάλην ἀγαλλίασιν καὶ χαρὰν μας. Ἀληθινὴν ἐορτὴν καὶ εὐφροσύνην!

Ἀλλὰ ἡ νηστεία, ἀγαπητοί, τὴν ὁποῖαν ζητεῖ ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐγκράτεια, ἡ λιτότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν συναφῶν περιττῶν ἐξόδων, ἀποτελοῦν, κυριολεκτικῶς, σωτήριον συνταγὴν εἰδικῶς ἐφέτος, ποὺ ἔχει ἐκσπάσει ἡ μεγάλη παγκόσμιος οικονομικὴ κρίσις, ἡ ὁποία ἐγκυμονεῖ ἄμεσον κίνδυνον χρεωκοπίας, ὄχι μόνον «νοικοκυριῶν» καὶ ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ χωρῶν ὀλοκλήρων

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩ ΠΑΣΧΑ

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Χριστὸς ἀνέστη!

Εὐφρόσυτος καὶ φωτεινὴ ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἡ ἀγία ἡμέρα τοῦ Πάσχα καὶ σκορπίζει χαράν, παρηγορίαν, ἀγαλλίασιν καὶ βεβαίαν ἐλπίδα ζωῆς εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνὰ τὸν κόσμον βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν ἐξ αἰτίας τῆς πολυδιαστάτου κρίσεως, μὲ ὅλας τὰς γνωστὰς ὀδυνηρὰς ἐπιπτώ-

σεις τῆς εἰς τὸν καθημερινὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀνέστη ἐκ τοῦ Τάφου ὁ Χριστός, ὁ Θεάνθρωπος, καὶ μαζί Του ἀνέστη ὁ ἄνθρωπος! Ἡ καταδυναστεία τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ παρελθόν. Ἡ ἀπελπισία τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἄδου παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί. Ὁ μόνος Ἴσχυρὸς καὶ Χορηγὸς τῆς ζωῆς, ἀφοῦ ἀνέλαβεν ἐθελουσίως διὰ τῆς Ἐνσαρκώσεώς Του ὅλην τὴν δυστυχίαν τῆς φύσεώς μας καὶ τὸ

(συνέχεια ἀπὸ τὴν προηγούμενη σελίδα)

ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, μὲ συνακόλουθον ὀλέθριον ἀποτέλεσμα τὴν κατακόρυφον αὔξησιν τῆς ἀνεργίας, τὴν δημιουργίαν ὀλοκλήρων στρατιῶν νεοπτῶχων, τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν ἔκρηξιν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων, τὴν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος καὶ ἄλλα χειρότερα τούτων. Ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ μᾶς διδάσκει νὰ πορευόμεθα καθημερινῶς μὲ ὀλιγώτερα, χωρὶς τὴν ὕβριν τῆς ὑπερβολῆς, τῆς σπατάλης καὶ τῆς ἐπιδείξεως! Νὰ ἀπεμπολοῦμεν τὴν πλεονεξίαν, νὰ ἀγνοοῦμεν τὰς προκλήσεις τῆς διαφημίσεως, ἢ ὁποῖα προβάλλει διαρκῶς νέας ψευδεῖς ἀνάγκας, καὶ νὰ περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα καὶ ἀναγκαῖα, μὲ ἀξιοπρεπῆ ἠθελημένην λιτότητα! Νὰ μὴ εἴμεθα καταναλωτικὴ ἀγέλη βουλμικῶν, ἀπερισκέπτων καὶ ἀκάрдων ἀτόμων, ἀλλὰ κοινωνία εὐαισθητῶν προσώπων, δίδοντες ἐν ἀγάπῃ τόπον καὶ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν ἄλλον, τὸν «πλησίον» μας, πὺν ὕστερεῖται καὶ δυσπραγεῖ! Μᾶς διδάσκει ἀκόμη τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐγκαρτέρησιν εἰς τὴν

μικρὰν ἢ μεγαλυτέραν στέρησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ταυτόχρονον ἐκζήτησιν τῆς βοηθείας καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, μὲ πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλόστοργον πρόνοιάν Του! Ἔτσι θέλει τὴν Τεσσαρακοστὴν ὁ Χριστός! Ἔτσι τὴν ἐβίωσαν ὅλοι οἱ Ἅγιοι! Ἔτσι ἠγωνίσθησαν τὸν ἀγῶνα τῆς οἱ εὐσεβεῖς πατέρες μας! Ἔτσι τὴν ἐγνώρισε παλαιόθεν τὸ Γένος μας! Ἔτσι τὴν προβάλλει καὶ τὴν κηρύσσει πάντοτε, καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν παροῦσαν δύσκολον διεθνή συγκυρίαν, ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολύπειρος καὶ ἀδιαλείπτως νήφουσα Μήτηρ Ἐκκλησία!

Ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Φαναρίου ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ καὶ αἰσθηματι εὐθύνης λέγοντες καὶ κηρύσσοντες, εὐχόμεθα πατρικῶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ καλῇ καρποφορίᾳ τὸ ἀρχόμενον ἅγιον στάδιον!

Ἅγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, βί

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ἴδιον τὸ κεφάλαιόν της, τὸν θάνατον, ἤδη «τὸν ἄδην ἐνέκρωσε τῇ ἀστραπῇ τῆς Θεότητος» καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωὴν καὶ «περισσὸν» ζωῆς.

Αὐτὴν τὴν περίσσειαν ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἄναστὰς ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς, δὲν παύει νὰ συκοφαντῆ καὶ νὰ διαβάλλῃ πάντοτε μὲ συνέπειαν πρὸς τὸ ὄνομά του ὁ διάβολος, καίτοι ἀπονευρωμένος πλέον καὶ ἐντελῶς ἀνίσχυρος καὶ καταγέλαστος. Τὴν συκοφαντεῖ μὲ τὴν εἰς τὸν κόσμον ἐπικρατοῦσαν ἀκόμη «ὑβρίν», τόσον ἔναντι τοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ἔναντι τοῦ συνανθρώπου καὶ τῆς ὅλης κτίσεως. Τὴν διαβάλλει μὲ τὴν εἰσέτι ὑφισταμένην ἐντὸς ἡμῶν «ἀρχαίαν σκωρίαν» τῆς ἀμαρτητικῆς ροπῆς, τὴν ὁποῖαν καταλλήλως πάντοτε ἐκμεταλλεύεται, προσπαθῶν νὰ μᾶς παγιδεύσῃ εἴτε εἰς τὴν ἔμπρακτον ἀμαρτίαν, εἴτε εἰς τὴν περὶ τὴν πίστιν πλάνην. Ἡ «ὑβρίς» εἶναι ἀπότοκον τῆς «σκωρίας» ἐκείνης καὶ ἀμφοτέραι συναποτελοῦν τὸ ἀπαίσιον ζεῦγος τῶν εὐθυνομένων διὰ τὴν διατάραξιν τῶν σχέσεών μας πρὸς ἑαυτούς, πρὸς ἀλλήλους, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ὅλην τὴν Δημιουργίαν. Εἶναι, κατὰ ταῦτα, ἀδήριτος ἀνάγκη νὰ ἀποκαθάρωμεν τὴν σκωρίαν ἐκείνην μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, ὥστε νὰ λάμψῃ ἄπλετον τὸ ζωοποιὸν φῶς τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα μας, νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ σκότος τῆς ὑβρεως καὶ νὰ ἐκχυθῇ τὸ «περισσὸν» τῆς ζωῆς εἰς τὸν κόσμον ὅλον. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ οὔτε διὰ τῆς φιλοσοφίας, οὔτε διὰ τῆς ἐπιστήμης, οὔτε διὰ τῆς τέχνης, οὔτε διὰ τῆς τεχνικῆς, οὔτε διὰ τινος ἰδεολογίας, εἰ μὴ μόνον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν μέγχι Παθῶν καὶ Σταυροῦ καὶ Τάφου καὶ ταμείων τοῦ ἄδου συγκαταβάνα καὶ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντα Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐκφραζομένης διὰ μυστηριακῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἐμπόνου καὶ συστηματικοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ζῆ ἀδιαλείπτως καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ διὰ τῶν ἁγίων Μυστηρίων της, τῆς Θεολογίας καὶ τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας της, μᾶς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ μεταλάβωμεν τοῦ θαύματος, νὰ με-

τάσχωμεν τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου, νὰ γίνωμεν τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἀληθῶς «θείας κοινωνοὶ φύσεως», ὅπως συνέβη καὶ συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς Ἁγίους. Ἡ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἡμῶν φυομένη κακοβότανος καὶ ἀκανθηρὰ δέσμη τῶν παθῶν, ἢ λιπαινομένη ἐκ τῆς σκωρίας τοῦ ἐν ἡμῖν «παλαιοῦ ἀνθρώπου», εἶναι ἐπάναγκες νὰ μεταμορφωθῇ τὸ συντομώτερον ἐν Χριστῷ, διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ζωντανῶν εἰκόνων Του, δηλ. τῶν συνανθρώπων μας, εἰς ἀνθοδέσμη ἀρετῶν, ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης. Οὕτω, ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος ἐπικαίρως ψάλλει: «Δικαιοσύνης ἐσθῆτα περιβαλλόμενοι λευκὴν ὑπὲρ χιόνα, τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πάσχα ἡμέρα εὐφρανθῶμεν, ἐν ᾗ ὁ Χριστός, δικαιοσύνης ὡς ἥλιος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνατείλας, πάντας ἡμᾶς ἀφθαρσία κατεφαῖδρυνεν». Τὸ λευκὸν ἐνδύμα τῆς δικαιοσύνης μᾶς ἐδόθη συμβολικῶς κατὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα καὶ καλούμεθα διὰ τῆς διαρκοῦς μετανοίας, τῶν χαροποιῶν δακρῶν, τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐπιθυμιῶν, τῆς ὑπομονῆς εἰς τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀνυποχωρήτου προσπαθείας πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν πασῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα τῆς κεφαλαϊῶδους ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, νὰ τὸ ἀνακαθάρωμεν, μετέχοντες οὕτως εἰς τὴν σταυρικὴν κένωσιν τοῦ Θεανθρώπου, ὥστε νὰ ἔλθῃ ἢ πασχάλιος εὐφροσύνη, τὸ φαιδρὸν ἀναστάσιμον φῶς καὶ ἡ σωτηρία εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὸν περὶ ἡμᾶς κόσμον.

Ταῦτα ἀπὸ τοῦ πάντοτε ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῇ χαροποιῷ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἀναστάσεως, ὑπάρχοντος Φαναρίου ἐορτίως γράφοντες καὶ τὴν στοργὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διερμηνεύοντες, εὐχόμεθα ὀλοψύχως πᾶσαν παρὰ τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος Ἀρχηγοῦ τῆς Ζωῆς σωτήριον δωρεὰν καὶ πασχάλιον εὐλογία.

Ἅγιον Πάσχα 2010

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Χριστόν Ἀναστάντα
εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΚΥΡΙΛΛΟΣ

διά τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Μητροπολίτης
τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ρόδου, πρὸς τὸν ἱερόν κληρὸν καὶ
τὸν φιλόχριστον λαόν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

«Πάσχα ἱερόν ἡμῖν σήμερον ἀναδέδεικται». Ἡ «κλητὴ καὶ ἀγία ἡμέρα» τῆς Ἐγέρσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐορτὴ τῶν ἐορτῶν καὶ Πανηγυριῶν τῶν πανηγύρεων, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Ὁ νικηφόρος ὕμνος «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας...» ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐφέτος μυριόστομος στοὺς Ναοὺς μας καὶ ἀνεβαίνει χαιρετισμὸς χαρᾶς καὶ εἰρήνης στὰ χεῖλη μας.

Ὁ ἐνανθρωπήσας γιὰ τὴν σωτηρία μας Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔπαθε ὡς ἄνθρωπος, πέθανε μὲ ἐπονεϊδίστο θάνατο πάνω στοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, τάφηκε καὶ κατέβηκε στοῦ σκοτεινοῦ βασιλείου τοῦ Ἄδη γιὰ νὰ κηρύξει καὶ στοὺς «ἀπ' αἰῶνος θανόντας» τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα τῆς λυτρώσεως καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα ἀναστήθηκε. Ὁ θάνατος δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴν ζωὴ. Ὁ Χριστὸς λεηλάτησε τὸ βασίλειό του, ἀναστάς ἀνέστησε «παγγενῆ τὸν Ἀδάμ» καὶ ἔδωσε στοῦ ἀνθρώπινο γένος δῶρο ἀναφαίρετο τὴν ἀνάστασις καὶ τὴν ζωὴ.

Μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του ὁ Κύριός μας «παρέστησε ἑαυτὸν ζῶντα ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις» σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Στὶς ἅγιες Μυροφόρες γυναῖκες, πού ἡ ψυχὴ τους ἦταν γεμάτη ἀπὸ λύπη ἐξαιτίας τῶν γεγονότων τοῦ πάθους, παρουσιάστηκε τὸ πρωτὶ τῆς «μιάς τῶν Σαββάτων» καὶ τοὺς μετέδωσε τὴν χαρὰ. «Χαίρετε» τοὺς εἶπε. Στοὺς ταραγμένους Μαθητές, πού εἶχαν κλειστῆ στοῦ Ὑπερώο «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων», ἐφανίστηκε φέρνοντάς τους τὸ μῆνυμα τῆς εἰρήνης. Μὲ τὸν χαιρετισμὸ «Εἰρήνην ὑμῖν» τοὺς προσφώνησε.

Μῆνυμα χαρᾶς καὶ εἰρήνης εἶναι τὸ μῆνυμα τῆς Ἀναστάσεως. Τότε καὶ πάντοτε. Τὴν χαρὰν καὶ τὴν εἰρήνην εὐαγγελίζεται ὁ ἀναστάς Κύριός μας. Μπορεῖ

ὡς πρόσωπα καὶ ὡς κοινωνία νὰ εἴμαστε ταραγμένοι, σκυθρωποὶ, φοβισμένοι, προβληματισμένοι ἐξαιτίας προβλημάτων καὶ κρίσεων ἀλλὰ ἐορτάζοντες τὴν Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εὐαγγελίζομαστε τὸ γεγονός τῆς ἐλπίδας μας. Ὁ Χριστὸς ἀνέστη καὶ εἶναι μαζί μας κατὰ τὴν ἐπαγγελία Του: «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Οἱ πρῶτοι Μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεώς Του, οἱ Μαθητές καὶ Ἀπόστολοι μᾶς βεβαιώνουν πὼς αὐτὴ ἡ ἐμπειρία τοῦ Ἀναστάντος ἔχει τὸ χάρισμα νὰ ὑπερβαίνει τίς ὅποιεςδήποτε κρίσεις τοῦ κόσμου τούτου καὶ νὰ δίνει διέξοδο στὰ ποικιλώνυμα ἀδιέξοδά μας.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ.

Καρδιακὴ δοξολογία καὶ εὐχαριστία ἀναφέρουμε στοῦν Ἀναστάντα Κύριο, ὁ ὁποῖός μᾶς ἔδωσε τὸ δῶρο νὰ τὸν λατρεύουμε καὶ κατὰ τὴν ἐφετινὴ μεγάλη ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Μᾶς ἔδωσε τὸ δῶρο τῆς Ἀναστάσεως. Ἐχομε προοπτικὴ καὶ μέλλον, γιὰ τὴν Αὐτὸς «Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θανάτῳ θάνατον πατήσας». Φτάνει νὰ θυμόμαστε τὸν λόγο τοῦ Πατροκοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ πού ἔλεγε στοὺς ἀκροατές τοῦ κηρύγματός του: «Ψυχὴ καὶ Χριστὸς σᾶς χρειάζονται». Ὁ Ἀναστάς Χριστὸς μᾶς χρειάζεται, ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ. Ὁ ἀναστάς Χριστὸς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς μάνας μας Ἐκκλησίας, στὴν κολυμβήθρα τῆς ὁποίας ἀναγεννηθήκαμε μὲ τὴν προοπτικὴ νὰ «περιπατήσωμεν ἐν καινότητι ζωῆς».

Εὐχόμαστε σέ ὅλους ἔτη πολλά, εὐλογημένα καὶ καταυαζόμενα ἀπὸ τὸ ἀνέσπερο φῶς πού ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο.

Ἅγιον Πάσχα τοῦ δισχιλιοστοῦ καὶ δεκάτου σωτηρίου ἔτους.

Διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
†Ο ΡΟΔΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Οί Τρεῖς Ἱεράρχες καί ἡ Παιδεία

τοῦ Πρωτ. Εὐαγγέλου Παχυγιαννάκη

Ενα ἀπό τὰ καυτὰ προβλήματα τοῦ νεοελληνικοῦ βίου εἶναι καί τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας. Αὐτό, ἂν καί ἀπασχόλησε πάντοτε τὴν Πολιτεία, μὲ ὀξύτητες πολλές φορὲς καὶ συνεχεῖς ἀλλαγές, δὲν ἔχει λυθεῖ. Τὴν ἀπασχολεῖ ἀκόμη καὶ σήμερα, γιατί ἔχει διαπιστωθεῖ ὅτι ἡ Παιδεία διέρχεται κρίση. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ προσπαθοῦν στὶς ἡμέρες μας νὰ ἐντοπίσουν τὰ αἷτια, ποὺ προκαλοῦν αὐτὴ τὴν κρίση καὶ προτείνουν λύσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή της. Σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἐντάσσονται καὶ οἱ προσπάθειες, ποὺ ἀναλαμβάνουν κατὰ καιροὺς οἱ διάφορες Κυβερνήσεις, γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, μέσω διαλόγου μὲ τοὺς ἀρμόδιους φορεῖς, ἀποδεκτοῦ ἀπὸ ὅλους, ποὺ θὰ συμβάλλει οὐσιαστικά στὴν προσπάθεια τῆς διαμόρφωσης ἐνὸς ἀξιόλογου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, βασισμένου σὲ θεμελιακὲς μορφωτικὲς καὶ παιδαγωγικὲς ἀρχές καὶ ἀξίες, ἀλλὰ καὶ προσαρμοσμένου στὴν «ταχύτατα ἀναπτυσσόμενη γνώση».

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τῶν προστατῶν τῆς ἐλληνικῆς Παιδείας, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ποὺ κατὰ τὸν πρῶτο μῆνα κάθε ἔτους γιορτάζουμε, θὰ προσπαθήσουμε νὰ δοῦμε, μὲ πολλὴ συντομία, τίς θέσεις τῶν ἁγίων αὐτῶν παιδαγωγῶν, οἱ ὁποῖες, κατὰ τὴ γνώμη μας, μποροῦν νὰ συμβάλλουν στὴν ὑπέρβαση αὐτῆς τῆς κρίσεως. Κατ' ἀρχὴν θέλουμε νὰ σημειώσουμε πῶς ἡ κρίση, ποὺ ἐμφανίζεται στὴν Παιδεία μας δὲν παρουσιάζει μόνο τὴν πτώση τῶν παιδευτικῶν ἀξιῶν, ἀλλὰ ἐκφράζει συγχρόνως καὶ τὴν πνευματικὴ ὑγεία τοῦ λαοῦ μας. Ἄλλωστε, κάθε κρίση προϋποθέτει σύγκριση μὲ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ὑγείας. Ὅπως ὁ ὑγιὴς ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀντιδρᾷ μὲ πυρετὸ σὲ κάθε εἰσβολὴ μικροβίων, τὸ ἴδιο ἔχει συμβεῖ καὶ μὲ τὴ σύγχρονη κρίση στὴν Παιδεία. Ὁ λαός μας ἀντιλαμβάνεται ὅτι κάτι δὲν πάει καλά. Οἱ κεραιὲς τῆς ψυχῆς του συλλαμβάνουν, ἔστω καὶ ἐνοραματικά, ὅτι οἱ στόχοι καὶ οἱ σκοποὶ τῆς

σύγχρονης Παιδείας ἔχουν ἀλλάξει προσανατολισμό. Τὰ παιδαγωγικὰ προγράμματα καλλιεργοῦν μονόπλευρα τὴ γνώση, σὲ βάρος τῶν ἀνθρωπιστικῶν γραμμάτων καὶ προωθοῦνται μόνο οἱ θετικὲς καὶ τεχνολογικὲς ἐπιστῆμες, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἀνθρώπος νὰ τεμαχίζεται καὶ νὰ γίνεται χωλός. Στὸ βάθος τῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ μας καὶ στοὺς θεσμοὺς ὑπάρχει μία ὑγιὴς ὑποδομή, ὅπως τὴ διαμόρφωσε ἡ παράδοση τοῦ Ἑθνους μας. Μία Παράδοση, ποὺ ὑπῆρξε γέννημα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χριστιανικοῦ μεγαλείου, ποὺ θεμελιώθηκε πάνω στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποκτώντας διαχρονικὸ κῦρος. Ἐπομένως, ἡ συνειδητοποίηση τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ παιδευ-

τικοῦ ιδεώδους, καὶ ἐπιπλέον ἡ γνώση τῆς εἰσχωρήσεως ἑνὸς ἄλλου τρόπου σκέψεως καὶ ζωῆς, ἐνόψει τῶν σημερινῶν ἀπειλῶν τῆς διεθνοποιήσεως καὶ παγκοσμιοποιήσεως, δημιουργοῦν τὴ μεγάλη κρίση, τὴν ὁποία ὁσμίζεται καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἀνησυχεῖ ὁ λαὸς μας.

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ζεῖ σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο καὶ ἔχει ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὴν Παιδεία τῶν Τριῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀναζητᾷ τὸ νόημα καὶ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς. Θέλει ἡ παιδεία ποὺ τοῦ προσφέρεται, νὰ ἀνταποκρίνεται στὴ δίψα καὶ στὴν ἀναζητήσή του γιὰ μία ὀλοκληρωμένη ζωὴ, ποὺ λύνει ὅλα, κυρίως, τὰ ἐσωτερικά του προβλήματα. Δὲν θέλει μία παιδεία ποὺ ἐξαντλεῖται μόνο στὴ λογικὴ καὶ στίς πολλὰς γνώσεις. Θέλει καὶ συναίσθημα, ἀλλὰ καὶ βούληση καὶ ἰσχυροποίηση χαρακτήρων πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἄλλωστε ἡ παιδεία δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαντληθεῖ ἀπλῶς σὲ μία τυπικὴ καὶ τεχνολογικὴ ἐκπαίδευση, ἀλλὰ στοχεύει στὴν καθολικὴ μόρφωση. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν μᾶς ξενίζει τὸ γεγονός, ὅτι στὴν παράδοση τοῦ λαοῦ μας ἡ παιδεία ταυτίζεται μὲ τὴ μόρφωση. Καί, φυσικά, μόρφωση, ποὺ νὰ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴ βίωση τοῦ προσώπου ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου Χριστοῦ. Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ μία διαρκῆ πορεία τελειώσεως ἀπὸ τὸ «κατ' εἰκόνα» στὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Καί, ἂν ἡ θύραθεν παιδεία ἔχει σκοπὸ, ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο νὰ κάμει ἕναν ἀληθινὸ ἄνθρωπο, καλὸν ἀγαθόν, ἡ παιδεία τῶν Πατέρων ἔχει σκοπὸ ἀπὸ ἕναν, τὸν ὁποιοδήποτε ἄνθρωπο, νὰ δημιουργήσῃ ἕνα «θεῖον ἄνθρωπο». Σκοπὸς τῆς Παιδείας, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες, εἶναι νὰ δημιουργήσουμε μία κοινωνία ἀνθρώπων ἐλεύθερη, μὲ πίστη στὸν Θεὸ καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Μία κοινωνία δικαιοσύνης, ἀλληλεγγύης καὶ συνεργασίας, δίχως ἐγωισμοὺς καὶ πάθη.

Ὅταν μία παιδεία δὲν ἱκανοποιεῖ τὴ δίψα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ψυχροσωματικὴ τελείωση καὶ ὀλοκλήρωση, τὸν κάνει ἀγχώδη, ἀνικανοποίητο,

ἀνεργάτιστο. Τοῦ ἀφαιρεῖ κάθε δύναμη γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴ ζωὴ καὶ τὸν γεμίσει μελαγχολία καὶ ἀπόγνωση. Ὁ ἄνθρωπος, ἰδίως ὁ νέος, ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικὴ μόρφωση, μὲ μόνη τὴ γνώση, καταντάει οὐσιαστικὰ ἕνα ἀνυπόφορο ὄν, ἀφοῦ δὲν αἰσθάνεται τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, μία τέτοια παιδεία πληρότητας ἔζησαν καὶ δίδαξαν. Οἱ ἴδιοι σπούδασαν στὰ μεγαλύτερα παιδευτικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς τους καὶ πῆραν ἀπὸ ἐκεῖ ὅ,τι δὲν ἔβλαπτε τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ, δηλαδὴ τὸ νέο τρόπο ζωῆς, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμον μὲ τὴν ἔνσαρκη παρουσία Του ὁ Χριστός. Ἔτσι, «ποι-

ήσαντες καὶ διδάξαντες», κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου, ἐξέφρασαν τὴ ζωὴ καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιώντας τὰ παιδευτικὰ μέσα τῆς ἐποχῆς τους. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ παιδεία συνδεόταν μὲ τὸ ἱερό καὶ γενικὰ μὲ τὸν Θεό. Τὰ γυμναστήρια, τὰ θεάτρα, ἡ μουσικὴ, ἡ φιλοσοφία, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ἦταν συνδεδεμένα μὲ τὸ ἱερό, ὅπως φαίνεται καὶ σήμερον στὸς ἀρχαιολογικοὺς τόπους. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὅλη ἡ ἀρχαία παιδεία ἦταν θεοκεντρικὴ. Βέβαια, οἱ θεοὶ τῶν

ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν ἦταν ξένοι πρὸς τὴν παθολογία τοῦ ἀνθρώπου. Στὴν πραγματικότητά ἦταν προέκταση καὶ θεοποίηση τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Σημασία, ὅμως, ἔχει ὅτι ἡ κοινωνικὴ ζωὴ συνδεόταν στενὰ μὲ τὴ λεγομένη θρησκευτικὴ ζωὴ.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ἔδωσαν καινούργιο ἄξονα σ' αὐτὴ τὴ νοοτροπία. Ὁ Θεὸς μας δὲν εἶναι κάποια ἄγνωστη ἀφηρημένη θεότητα, ἀλλὰ ὁ σαρκωθεὶς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὁ προσωπικὸς γιὰ τὸν καθένα Θεός. Γι' αὐτὸ ἀντικατέστησαν τὴν ἀτομικότητα μὲ τὴν προσωπικότητα. Τὸ ἄτομον μὲ τὸ πρόσωπον. Καί, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, καλλιέργησαν τὴν ἀληθινὴ θεολογία καὶ τὴν πραγματικὴ ἀνθρωπολογία, τὴν φιλοθεΐα καὶ τὴν φι-

*Ὁ ἄνθρωπος, ἰδίως ὁ νέος,
ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικὴ
μόρφωση, μὲ μόνη τὴ
γνώση, καταντάει οὐσια-
στικὰ ἕνα ἀνυπόφορο ὄν,
ἀφοῦ δὲν αἰσθάνεται τὴν
πληρότητα τῆς ζωῆς.*

λανθρωπία. Μέσα από αυτό το πρίσμα είδαν και την κοσμολογία και την κοινωνιολογία. Έτσι, η άθρη Παιδεία και η ανθρωποκεντρική μόρφωση είναι ξένα μορφωτικά ιδεώδη τόσο προς την ελληνική όσο και προς την ορθόδοξη παιδεία. Αναφορικά με τα επιμέρους θέματα της Παιδείας ανεξάντλητος είναι ο πλούτος, που πηγάζει από τα συγγράμματα των Πατέρων. Γιατί ασχολήθηκαν υπεύθυνα με τον άνθρωπο και με τα προβλήματα της αγωγής του. Έργασθηκαν άοκνα πάνω στο μεγάλο θέμα της αγωγής, που το θεωρούσαν έργο σπουδαίο, υπεράξιο και διαχρονικό. «Τῆς τέχνης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων», λέει ο ἱερός Χρυσόστομος. «Ὅλα γιὰ ἡμᾶς ἔρχονται δεύτερα», γράφει ἄλλοι, «ἀπὸ ἐκείνη τὴν πρόνοια γιὰ τὰ παιδιά». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος χαρακτηρίζει τὸ ἔργον τῆς αγωγῆς «τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν».

Έργο δύσκολο και πολύμοχο είναι τὸ ἔργο τῆς αγωγῆς. Γιατί, ὅπως σημειώνει ὁ Χρυσόστομος, «ἄγριον ἢ νεότης... ἵππος ἀδάμαστος... θηρίον ἀτίθασον». Πῶς θὰ δαμάσωμε, λοιπὸν, αὐτὸ τὸ «θηρίον», στὸ ὁποῖο προσβλέπει με ἐλπίδα ὁ κόσμος; Ἀλλὰ καὶ ἡ νεότης, γιὰ ποιὸ σκοπὸ ὀφείλει νὰ φοιτᾷ στοὺς χώρους τῆς ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως; «Ὁμοιωθῆναι Θεῷ», γράφει ὁ Βασίλειος. Έργο τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι νὰ φιλοτεχνῆσει στὸν νέο τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. «Χριστὸν αὐτὸν ποιήσον», παροτρύνει τὸν παιδαγωγὸ ὁ Χρυσόστομος. Μία πορεία πρὸς τὸν Χριστὸν εἶναι γιὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες ἡ αγωγή τῆς νεότητος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς ὁδηγὸς καὶ σωτήρας, γι' αὐτὸ καὶ δὲν βλέπουν τὴν Παιδεία σὰν μία ἀπλή μετάδοση γνώσεων, οὔτε σὰν μέσο μίας ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης. Καὶ τοῦτο, γιατί ἀποβλέπουν στὴ δημιουργία μίας ὀλοκληρωμένης προσωπικότητας. Ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ὅλες οἱ ἐργασίες, πὺ κάνει ὁ ἄνθρωπος, εἶναι εὐλογημένες, ἀρκεῖ νὰ γίνονται με τιμιότητα καὶ χωρὶς νὰ

ἐκμεταλλεῦεται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Γι' αὐτὸ καὶ ὅλη ἡ παιδαγωγικὴ προσπάθεια πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴν ἐσωτερικὴ καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ἠθικὴ ἀνύψωση καὶ τελειοποίηση, πὺ εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς αγωγῆς. Καὶ αγωγή εἶναι «μετάληψις ἀγιότητος» καὶ «ἀνατροφή μετ' εὐλαβείας».

Τὸ ὄραμα καὶ ἡ πραγματικότητα τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ προωθήσει τὴ νέα Εὐρωπαϊκὴ ιδέα καὶ θὰ δημιουργήσει τὴ νέα εὐρωπαϊκὴ συνείδηση. Καὶ αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθεῖ με τὴν ἐκπαίδευση, γι' αὐτὸ καὶ δίνεται προτεραιότητα στὴν κατεύθυνση αὐτή. Ἀπ' ὅ,τι γνωρίζουμε, ὅλα τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης, ἐνόφει αὐτῆς τῆς πραγματικότητας, προετοιμάζονται τόσο γιὰ τὴν πρόσληψη τῶν στοιχείων τῆς νέας πολιτιστικῆς παραδόσεως, ὅσο καὶ γιὰ τὴ διατήρηση τῆς δικῆς τους ἐθνικῆς παραδόσεως. Κάθε Κράτος τὸ θεωρεῖ αὐτὸ πολὺ ἀπαραίτητο.

Καὶ ἡ χώρα μας δὲν μπορεῖ νὰ πράξει διαφορετικά. Πρέπει, ὅμως, νὰ δώσει μεγάλη σημασία στὴ διατήρηση τῆς δικῆς μας Παραδόσεως, ὅπως καλλιεργήθηκε καὶ διαμορφώθηκε με τὴ συνάντηση τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως.

Σ' αὐτὸ συντελεῖ ἡ ἀναφορά μας καὶ ἡ στροφή μας στὴ διδασκαλία, τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν Τριῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες σήμερα, περισσότερο, ἴσως, ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, εἶναι ἐπίκαιροι καὶ ἀπαραίτητοι γιὰ τὸ Ἔθνος μας.

Γιατί αὐτοὶ εἶναι πὺ μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν ἐκπαιδευτικὸ κόσμο τῆς χώρας μας νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα τῆς σημερινῆς Παιδείας καὶ τὸ Ἔθνος μας νὰ ζήσει καὶ νὰ μεγαλοουργήσει μέσα στὴ νέα πραγματικότητα τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης, τῆς ὁποίας, μάλιστα τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ θεμέλια εἶναι ἐλληνοχριστιανικά, καὶ ἀφοῦ σήμερα ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀναζητᾷ με ἀγωνία μία τέτοια παιδεία με διαπροσωπικὲς σχέσεις καὶ ἀνθρώπινο πρόσωπο. ■

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς ὁδηγὸς καὶ σωτήρας, γι' αὐτὸ καὶ δὲν βλέπουν τὴν Παιδεία σὰν μία ἀπλή μετάδοση γνώσεων, οὔτε σὰν μέσο μίας ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης

Παιδί και έπιθετικότητα

της Παρασκευής Μαντικού, εκπαιδευτικού

Ένα θέμα πού προβληματίζει τούς γονείς είναι ή έπιθετικότητα τού παιδιού. Έπιθετικότητα είναι ή τάση νά άπειλούμε τή σωματική άκεραιότητα και τή ζωή τού άλλου μέ πράξεις βίας. Η έπιθετική όρμη ύπάρχει σέ όλα τά ζώα και στόν άνθρωπο. Ποικίλλει σέ μορφές και ένταση από τό ένα άτομο στό άλλο. Όρισμένα άτομα πού είναι ιδιαίτερα ευερέθιστα νιώθουν τήν παρόρμηση νά έκδικούνται άμεσα ή νά άπειλούν τή σωματική άκεραιότητα τών άλλων.

Η έπιθετικότητα πού πλήττει τή σύγχρονη κοινωνία έκδηλώνεται:

Άμεσα: Ό αριθμός τών ανθρωποκτονιών έχει αύξηθεϊ μετά από τήν εμφάνιση τής τηλεόρασης.

Έμμεσα: Πρόκειται γιά τή «μετατοπισμένη έπιθετικότητα» (Tito Squillaci), δηλαδή εκείνη πού στρέφεται είτε έναντίον τών άλλων (βία στά γήπεδα, ρατσισμός, βανδαλισμοί) είτε έναντίον τού έαυτού μας (κατάθλιψη, αυτοκτονίες).

Η έπιθετικότητα ενός παιδιού έκδηλώνεται μέ τούς παρακάτω τρόπους:

- ✓ Κλαίει δυνατά
- ✓ Πετάει ή σπάει αντικείμενα
- ✓ Άρνείται νά κάνει αυτό πού θά τού πούν
- ✓ Χτυπιέται στό πάτωμα
- ✓ Κρατά τήν ανάσα του
- ✓ Δαγκώνει ή βρίζει

Οί γονείς μπροστά σ' αυτές τίς καταστάσεις αναρωτιούνται τί φταίει και άλλοτε αντιδρούν μέ ψυχραιμία, ενώ άλλες φορές τιμωρούν τό παιδί, έλπίζοντας ότι θά συμμορφωθεϊ. Τήν άμέσως επόμενη φορά, ώστόσο, αυτό παρουσιάζει τήν ίδια συμπεριφορά.

Όρισμένοι θεώρησαν τήν έπιθετική όρμη έμφυτη. Ό Φρόνιτ μίλησε γιά τήν ύπαρξη μέσα στόν άνθρωπο τού ένστίκτου τού θανάτου και τής καταστροφής. Ό Άντλερ θεώρησε τήν έπιθετικότητα γνώρισμα άνδρισμού, άπόδειξη δύναμης. Άλλοι συνέδεσαν τήν έπιθετικότητα μέ τά συσσωρευμένα έκδικητικά συναισθήματα. Τά συναισθήματα αυτά ύστερα από ένα διά-

στημα παρεμπόδισης ή κατάπνιξης ξεσπούν βίαια. Άλλοι είδαν τήν έπιθετικότητα στά πλαίσια τού άγώνα τής ύπαρξης και έπιβίωσης. Οί συγκρούσεις και οί πόλεμοι άποδεικνύουν σύμφωνα μ' αυτούς ότι ό άνθρωπος είναι ένα έπιθετικό ζώο. Όρισμένοι ψυχολόγοι χαρακτήρισαν τήν έπιθετικότητα σάν νευρωτικό φαινόμενο σάν ένδεικτική τής ψυχικής άρρώστιας και παθολογικότητας, στήν όποία βρίσκεται ή κοινωνία στήν όλότητά της.

Η δυσφορία και ή αντίδραση έμφανίζονται από τούς πρώτους κιάλας μήνες τής γέννησης ενός παιδιού, όταν δέν ίκανοποιούνται άμεσα οί άνάγκες του (π. χ. ή άνάγκη γιά φαγητό) ή όταν κάτι δέν τού πάει καλά. Τά ξεσπάσματα αυτά τού παιδιού κορυφώνονται μέχρι τά δυό του χρόνια. Σ' αυτή τήν ήλικία τό παιδί χτυπά, χαστουκίζει, τραβά τά μαλλιά και χτυπά τά παιδιά τής ήλικίας του στό πάρκο, στό βρεφονηπιακό σταθμό ή και μέσα στό σπίτι. Από τά τρία χρόνια τού παιδιού και μετά οί αντιδράσεις αυτές περιορίζονται, ενώ πός τά τέσσερα χρόνια τό παιδί έκφράζει τήν έπιθετικότητά του λεκτικά, χωρίς χειρονομίες. Σ' αυτή τήν ήλικία βλέπει άγχώδη όνειρα και οί φαντασιώσεις του στό παιχνίδι είναι πολλές και ποικίλες.

Πότε ένα παιδί αντιδρά μέ έπιθετικότητα

Ένα παιδί αντιδρά μέ έπιθετικότητα όταν:

- ✓ Κάποιος ή κάτι τό ένοχλεϊ.
- ✓ Θέλει νά διεκδικήσει κάτι.
- ✓ Καταλαβαίνει ότι μέ τόν τρόπο αυτό θά αποκτήσει ό,τι έπιθυμεί.

Παράγοντες πού προκαλούν τήν έπιθετικότητα

Οί γονείς πολλές φορές ενισχύουν ή προκαλούν τήν έπιθετική συμπεριφορά τού παιδιού. «Όταν είναι οί ίδιοι έπιθετικοί και άπορριπτικοί τό άναμενόμενο άποτέλεσμα είναι τό παιδί νά μιμείται τή δική τους συμπεριφορά. Όταν τό τιμωρούν μέ τό παραμικρό ή τό συγκρίνουν μέ άλλα παιδιά και τό ύποτιμούν, προκαλούν ή ενισχύουν τήν άρνητική του στάση. Όταν δέν έχουν σταθερή συμπεριφορά π.χ. άλλοτε άνέχονται μία

ἀνεπιθύμητη πράξη και ἄλλοτε τό τιμωροῦν γιά τήν ἴδια ἐνέργεια, πάλι δέν τιθασεύουν τήν ἐπιθετική του ὀρμή, ἀλλά τήν ἐνθαρρύνουν. Ὅταν οἱ γονεῖς εἶναι πολύ αὐταρχικοί και δέν τοῦ ἐπιτρέπουν ν' ἀναπτύξει πρωτοβουλίες συντελοῦν μέ τή στάση τους στήν πρόκληση και ἐνδυνάμωση τῆς ἀρνητικῆς συμπεριφορᾶς»¹.

Πῶς πρέπει ν' ἀντιδρῶν οἱ γονεῖς

Ἡ ἐπιθετικότητα εἶναι μία φυσιολογική ἀντίδραση τοῦ παιδιοῦ. Οἱ γονεῖς καλό εἶναι νά τό δεχτοῦν και νά χειριστοῦν τήν κατάσταση κατάλληλα. Ἀρχικά μποροῦν νά παρατηρήσουν σέ ποιές περιπτώσεις τό παιδί τούς ἀντιδρᾷ ἐπιθετικά και στή συνέχεια –ἀποφεύγοντας τή σωματική τιμωρία– νά τό βοηθήσουν συζητώντας μαζί του ν' ἀποκτήσει ὄρια και αὐτοέλεγχο. Οἱ γονεῖς πρέπει νά γνωρίζουν πῶς ὅταν τό παιδί τους εἶναι θυμωμένο, εἶναι μάταιο ἐκείνη τή στιγμή νά προσπαθήσουν νά ἐπικοινωνήσουν μαζί του. Καλό εἶναι νά συζητήσουν μ' αὐτό, ἀφοῦ πρῶτα ἤρεμησει. Κάποιες φορές καλή λύση εἶναι ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνυποχώρητου παιδιοῦ ἀπό τή συντροφιά, γιά λίγο. Ἡ ἀνάθεση πρωτοβουλιῶν στό παιδί μπορεῖ ἐπίσης νά βοηθήσει στήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀρνητικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ συνεργατική διάθεση και στάση πρέπει νά ἐπαινεῖται, ἐνῶ ἡ ἀρνητική πράξη νά ἀγνοεῖται. Ὅταν ἡ ἐπικοινωνία γίνεται δύσκολη, και τό παιδί παρά τίς προσπάθειες ἐξακολουθεῖ νά ἔχει προκλητική και ἐπιθετική συμπεριφορά, πρέπει νά ζητεῖται βοήθεια ειδικοῦ.

Ἡ ἐπιθετικότητα εἶναι ἕνα συνηθισμένο φαινόμενο στήν κοινωνική μας ζωή. Τό βαθμό τῆς παθολογικότητας δείχνει και ἡ συστηματική προβολή τῆς βίας και τῆς ἐπιθετικότητας ἀπό τά μέσα μαζικῆς ψυχαγωγίας και ἰδιαίτερα τήν τηλεόραση. «Ἐνῶ δέ δίνουμε ἔστω και μία φορά χαλασμένη τροφή στά παιδιά μας, γιά νά μή δηλητηριαστοῦν, ἀντίθετα μέ τήν τηλεόραση ἐπιτρέπουμε νά τρέφεται καθημερινά ἡ ψυχή τους και ἡ ψυχοσωματική τους ὑπόσταση, μέ τροφή σχεδόν δηλητηριασμένη. Δυστυχῶς δέν τό συνειδητοποιοῦμε και δέν προβληματιζόμαστε»². Τίς ἀρνητικές συνέπειες τῆς τηλεόρασης και τοῦ διαδικτύου (internet) τίς γνωρίζουμε ὅλοι. «Τά μεγαλύτερα ποσοστά βίαιων τηλεοπτικῶν σκηνῶν ἐντοπίζονται στά παιδικά προγράμματα, ὅπου παρουσιάζονται εἰκοσιπέντε σκηνές βίας τήν ὥρα ἐναντι πέντε σκηνῶν βίας τήν ὥρα στά προγράμματα γιά τούς ἐνήλικες! Τά παιδιά ἀναπαράγουν μία συμπεριφορά πού βλέπουν στήν τηλεόραση.

Ὅταν ἡ συμπεριφορά αὐτή ἐπιβραβεύεται ἢ ἐπιδεικνύεται ἀπό ἕνα γοητευτικό τηλεοπτικό ἥρωα γίνεται πού ἐλκυστική. Ἄν ἡ βία εἶναι δικαιολογημένη ἢ ἀπαραίτητη ἢ ἐγκεκριμένη ἀπό τό νόμο, τά παιδιά τή μιμοῦνται περισσότερο. Γι' αὐτό και ἀποδεικνύεται ἰδιαίτερα ἐπιζήμια ἡ παρακολούθηση τῶν ταινιῶν γουέστερν, τῶν ἀστynomικῶν ἢ τῶν ταινιῶν τύπου Ράμπο, στίς ὁποῖες ὁ θετικός πρωταγωνιστής λύνει ὅλα τά προβλήματα μέ μία βίαιη συμπεριφορά»³. Ἄν τά παιδιά ἀπό μικρά συνηθίσουν νά μή βλέπουν τηλεόραση, δέ θά τή ζητοῦν και ἀργότερα, ὅταν ἐνηλικιωθοῦν. Θά μάθουν νά γεμίζουν τίς ὥρες τους μέ δημιουργικές ἀπασχολήσεις (μελέτη, συζήτηση μέ τούς γονεῖς, παιχνίδια, περίπατοι, προσευχή). Στά παιδιά αὐτά ἀναπτύσσεται τό ὁμαδικό πνεῦμα. Μέ ἀγάπη και συνεργατικότητα γνωρίζουν γιατί κάνουν ὅ,τι κάνουν και τό ὑποστηρίζουν μέ θάρρος. Ἀποφεύγουν ὅ,τι τούς βλάπτει και ἡ ψυχή τους εἶναι γαληνεμένη. Ἡ ψυχική ὑγεία συνδέεται μέ τή συνεργασία γονέων παιδιῶν, μέ τή ζωή κοντά στό Χριστό και τίς ὁμαλές διανθρώπινες σχέσεις και ὄχι μέ τά φαινόμενα τῆς βίας και τῆς ἐπιθετικότητας. ■

Ὑποσημειώσεις

1. Καππάτου Ἀλεξάνδρα, «Γνωρίστε τό παιδί σας», ἐκδόσεις Μοντέρνοι Καιροί, σελ. 284-285
2. Κουγιουμτζόγλου Σ. Γεώργιος, «Μικρή συμβολή στή σύγχρονη χριστιανική ζωή», ἐκδόσεις Συναξάρι, Θεσσαλονίκη 2004, σελ.64-65
3. Tito Squillaci, «Ἡ τηλεόραση και τά παιδιά μας», Μετάφραση: Π. Ὑφαντής, ἐκδόσεις Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2006, σελ.64

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΡΟΔΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ Ι. Μ. ΡΟΔΟΥ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ

Και ἐφέτος θά λειτουργήσουν οἱ Κατασκηνώσεις μας μέ τό ἀκόλουθο πρόγραμμα:

- Κορίτσια Δημοτικοῦ
α' περίοδος: 22 Ἰουνίου - 1 Ἰουλίου
- Κορίτσια Δημοτικοῦ
β' περίοδος: 1 Ἰουλίου - 10 Ἰουλίου
- Κορίτσια Γυμνασίου-Λυκείου
10 Ἰουλίου - 19 Ἰουλίου
- Ἀγόρια Γυμνασίου-Λυκείου
19 Ἰουλίου - 28 Ἰουλίου
- Ἀγόρια Δημοτικοῦ
28 Ἰουλίου - 5 Αὐγούστου

Καλοῦνται ὅσοι γονεῖς ἐπιθυμοῦν τά παιδιά τους νά συμμετάσχουν στίς κατασκηνώσεις νά προσέλθουν στίς ἐνορίες γιά ἐγγραφή.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος – Κῶος (24 Ἰουνίου)

τοῦ Κωνσταντίνου Κώττη, θεολόγου

ΒΙΟΣ

Τὰ χρόνια πού ἔζησε ὁ νεομάρτυρας θαλασσινός Κῶος ἦταν μαῦρα καί σκοτεινά γιά τὰ Δωδεκάνησα, ἀφοῦ ὑφίστατο καταπίεση ἀπό τούς Τούρκους. Τόν πιό μεγάλο κατατρεγμό τόν ἐξασκοῦσαν κυρίως στή νησιά Ρόδος καί Κῶς. Τά ὑπόλοιπα, Ἀστυπάλαια, Κάλυμνος, Πάτμος, Λέρος, Κάρπαθος, Κάσος, Νίσυρος Χάλκη καί Σύμη λόγω τοῦ ὅτι ἦταν ἄγωνα δέν προσέλκυαν τό βλέμμα τοῦ κατακτητῆ.

Δέν ξεχνοῦμε ἐπίσης ὅτι ὁ 17ος αἰώνας ἦταν αἰώνας τοῦ ἐξισλαμισμού τῶν ὑποδούλων μέ κάθε τρόπο¹. Στήν Ἀλβανία π.χ. ἐξισλαμίσθηκαν μέ τή βία 300.000 χριστιανοί σέ τριάντα χρόνια, ἀπό τό 1620 ἕως τό 1650 στήν Κρήτη σέ μία μέρα 15.000, τό ἴδιο καί στή Μικρά Ἀσία. Στό «Νέο Μαρτυρολόγιο» τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Ἰωάννης ἀναφέρεται ὡς ἥρωας τῆς πίστεως². Ἀπ' ἐκεῖ ἀντλοῦμε πληροφορίες γιά μία ἐποχή δύσκολη, πού χριστιανοί ὀρθόδοξοι δέν ἦταν σπάνιο ν' ἀρνηθοῦν τήν πίστη τους ἐξαιτίας τῶν συστηματικῶν μέτρων ἐξισλαμισμού.

Ὁ Ἰωάννης ὑπέκυψε στήν πίεση καί ἐξισλαμίσθηκε. «Οἱ Ἀγαρηνοί ἐμάγευσαν αὐτόν κι ἔγινε ἔξω φρενῶν, ἔπειτα τόν ἔκαμαν Τούρκον»³, δηλαδή τόν ὑπέβαλαν σέ περιτομή καί τοῦ φόρεσαν λευκό σαρίκι⁴.

Μ' αὐτό καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ Κῶος πλοίαρχος δέν ἄφησε θεληματικά καί ἀπό δική του πρωτοβουλία τόν χριστιανισμό, ἀλλά ἦταν κι αὐτός θύμα τῶν μεθόδων τῆς ἐποχῆς. «Ἐξω φρενῶν», δηλαδή ἔγινε ἀρνητής τοῦ Χριστοῦ χωρίς νά τό καταλάβει, ἀφοῦ δέν ἀποκλείεται καί νά τόν μεθύσανε, ὅπως τόν Κωνσταντῖνο τόν Ὑδραίο.

Λίγες μέρες μετά καί μόλις εἶδε νά φορᾶ σαρίκι, «ἐλυπήθη διά τό κακόν ὅπου ἔπαθε!» καί «ρίπτων τό σαρίκι διῆγε πάλιν χριστιανικά»⁵, ἀφοῦ ἀποφάσισε νά ἀποκατασταθεῖ δημόσια, ἐνδόξα, διδακτικά καί χωρίς χρονοτριβή.

Οὕτως ἢ ἄλλως, ἀπ' τή στιγμή πού κάποιος γινόταν μουσουλμάνος, ἦταν ἀδύνατο νά ἀποσκιρτήσει. Αὐτός πού μετάνιωνε εἶχε δύο ἐπιλογές: α) τήν παραμονή στόν ἰσλαμισμό καί β) τόν θάνατο.

Αὐτός πού βιογράφησε τόν Ἰωάννη ἀναφέρει: «Οἱ Ἀγαρηνοὶ βλέποντες πώς μετενόησε καί εἶναι πάλι χριστιανός, ἔδραμον μέ ὁρμήν κατ' ἐπάνω του» καί τοῦ ἔκαναν συστάσεις νά παραμείνει πιστός στό Ἰσλάμ, ἂν θέλει νά ζήσει. Ὄταν τελικά κατάλαβαν ὅτι ἀπειλές καί συστάσεις δέν ἔπιαναν τόπο, ἄρχισε τό ὀδυνηρό μαρτύριο, «τόν ἔδειραν ἀνηλεῶς»⁶. Καί πάλι ὁμως δέν τόν κλόμισαν, γι' αὐτό τόν φυλάκισαν⁷. Οὔτε στή φυλακή τόν λύγισαν οἱ ἀπειλές καί οἱ στερήσεις.

Οἱ Τοῦρκοι ἀρκετές φορές τοῦ ἐπανέλαβαν «ἢ θάνατος ἢ μουσουλμάνος». Ἡ ἀπάντησή τοῦ ναύκληρου ἦταν σταθερή: «ἐγώ πιστεύω εἰς τόν Χριστόν καί θά πιστεύω εἰς τόν Χριστόν, τόν Κύριόν μου Ἰησοῦν, εἰς Ἐκεῖνον πιστεύω καί θά πιστεύω. Τόν Χριστόν ὁμολογῶ Θεόν ἀληθινόν ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, ἐξ ὅλης μου τῆς καρδιάς. Αὐτός εἶναι ἐκεῖνος πού θά κρίνει μίαν ἡμέραν ὅλους, ζωντανούς καί νεκρούς»⁸.

Καί καθώς προχωρεῖ τό μαρτύριό του καί δυναμώνουν τά χτυπήματα, ὁμολογεῖ: «Ἀποστρέφομαι τή θρησκεία σας. Εἶμαι ἔτοιμος νά ὑπομείνω ὅσα βασανιστήρια καί ἂν μοῦ κάμετε. Εἶμαι χριστιανός, ὁ χριστιανός ναύκληρος Ἰωάννης. Μένω ἀχώριστος ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μου»⁹.

Στίς 8 Ἀπριλίου 1669 σειρά ἔχει τό δικαστήριο καί ἐφαρμόζει τούς ἰσλαμικούς νόμους¹⁰. Ἀπέναντι στήν ἐμμονή τοῦ ναύκληρου στή χριστιανική πίστη, οἱ Ἀγαρηνοί, ἄδελά τους τοῦ ἐπλεξαν ἀμαράντινο στεφάνι δόξας. Ὑστερα ἀπό ἄγριο ξυλοκόπημα, προσήχθη στόν «Καδή» τῆς Κώου μέ τήν κατηγορία ὅτι: «ἐνῶ ἔγινε Τοῦρκος, τώρα ἐπέστρεψε στόν χριστιανισμό!»¹¹.

Μετά τήν ἄρνηση ἀπό τόν μάρτυρα τῶν συστάσεων τοῦ δικαστηρίου, ἀκολουθεῖ καί πάλι ξυλοδαρμός, πού ἀποδεικνύεται ἀνίσχυρος μπροστά στή γενναία του ψυχή. Τελικά ἀποφασίζεται ὁ θάνατος διά τῆς πυρᾶς: «Νά καεῖ ζωντανός!»¹².

TIMH

Πολλοί ἦταν οἱ παράγοντες πού συνετέλεσαν στό νά ἐπέλθει «λήθη» καί νά καλυφθεῖ τό ὄνομα καί τό μαρτύριο τοῦ Κώου ναυτικοῦ, ἀπ' τίς μετέπειτα γενεές. Ὅμως γιά ἄλλη μιά φορά, ἡ πίστη καί τό δίκαιο ἀποδείχθηκαν ἰσχυρότερα ἀπό τόν χρόνο, ἀφοῦ ἀρκετά χρόνια μετά ἀποκαταστάθηκε ἡ μνήμη τοῦ νεομάρτυρα καί ἔλαβε τή δέση πού τοῦ ἀρμόζει στό «Νέο Μαρτυρολόγιο», ἔστω μέ ἔλλειψη βιογραφικά στοιχεῖα¹³.

Τό 1918 ἀναδημοσιεύθηκε τό μικροσκοπικό

«Κωακόν Ἡμερολόγιον», ἀπ' τόν Κῶο πρωτοσύγγελο Φιλήμονα Φωτόπουλο. Γιά πρώτη φορά, σ' αὐτό γίνεται γνωστό στους Κώους τό ὄνομα τοῦ νεομάρτυρα καί γίνεται ἡ σύσταση «νά θεωρηθῇ τοῦ λοιποῦ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος ὡς πολιούχος τῆς ὅλης νήσου Κώου», πράγμα πού δέν ἔγινε¹⁴.

Εἶναι εὐτύχημα τό γεγονός ὅτι κάποιος μοναχός ἀπό τήν Κῶ, ἔστειλε ἀπ' τό Ἅγιον Ὄρος μιά μικρή εἰκόνα τοῦ νεομάρτυρα σέ κάποια οἰκογένεια στήν Κῶ. Μᾶς εἶναι ἄγνωστο τό πῶς διασώθηκαν τά χαρακτηριστικά τῆς προσωπογραφίας του.

Τό 1947 ἡ μητρόπολη Κώου φροντίζει, κάτω ἀπ' τήν καθοδήγησή τοῦ Μητροπολίτη Ἐμμανουήλ νά τιμηθεῖ ὁ νεομάρτυρας μέ ἴδρυση στήν πόλη εὐκτήριου οἴκου. Ἐπειδή δέν ὑπῆρχαν τά μέσα γιά τήν ἴδρυση τοῦ ναοῦ, στίς 24 Ἰουνίου 1947 μετονομάστηκε τό ναῖδριο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, σέ ἱερό τοῦ νεομάρτυρα. Ἡ Δημαρχία Κώου ὀνόμασε ὁδó «Ἰωάννου τοῦ Ναυκλήρου», τό δρόμο πού ὁδηγεῖ στό ναῖδριο.

Ἀργότερα ἰδρύεται ἡ «Ἀγαθοεργός Ἀδελφότης Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος», μέ κλάδους ἀνδρῶν καί γυναικῶν.

Ἀπό τότε ὁ λαός τῆς Κώου συνειδητοποιεῖ ὅτι τό αἷμα τοῦ νεομάρτυρα εἶναι ἀνεκτίμητος θησαυρός γιά τήν πνευματική καί ἠθική του τόνωση καί ἐσορτάζει τή μνήμη του στίς 24 Ἰουνίου¹⁵.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

Στό Ἅγιον Ὄρος συντάχθηκε ἀπ' τόν μοναχό Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη ἡ Ἱερή ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρα. ■

Υποσημειώσεις

1. Ἐμμανουήλ μητρ/τη Κῶ, Ἰωάννης Ναύκληρος ὁ ἐν Κῶ μαρτυρήσας, σ. 12.
2. Νέο Μαρτυρολόγιο (2), σ. 80.
3. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής Β'*, σ. 271.
4. Μ. Εὐχολόγιον, σ. 471.
5. Β. Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής Δ'*, σ. 144.
6. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ὅ.π., σ. 272.
7. Χρ. Παπαδοπούλου, *Οἱ Νεομάρτυρες*, σ. 37.
8. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ὅ.π., σ. 273.
9. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ὅ.π., σ. 273.
10. Τοπική Ἀγιολογία Ἱερ. Μητροπόλεως Κῶ, ἐν *Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, σ. 373.
11. Κ. Σάδα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, Γ', σ. 607.
12. Σ. Κυστρατιάδου, *Αγιολόγιον*, σ. 239.
13. Κ. Δουκάκη, *Νέο Μαρτυρολόγιο* (3), Δ', σ. 106.
14. Φιλήμ. Φωτόπουλου, Πρωτοσυγγέλου, *Κωακόν Ἡμερολόγιον*, σ. 48.
15. Θ.Η.Ε., τ. 7, σ. 42.

Στοιχεία Ὁρθόδοξης Λατρείας (2)

Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου

Β. ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ:

α) ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἡ Ἁγία Τράπεζα ὀνομάζεται καί Θυσιαστήριο, γιατί σ'αυτή τελεῖται ἡ ἀναίμακτη θυσία. Συμβολίζει τήν Τράπεζα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ὅπου ὁ Χριστός παρέδωσε τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐπίσης συμβολίζει τόν Τάφο τοῦ θυσιασθέντος καί τόν θρόνο τοῦ ἀναστάντος Κυρίου. Γι'αυτό ὁ ἱερέας, ὅταν ἐναποθέτει τά Τίμια Δῶρα στήν Ἁγία Τράπεζα μετά τή Μεγάλη Εἴσοδο, λέει τροπάρια τῆς Ἀποκαθλώσεως. Τό πρῶτο ἔνδυμά της ὀνομάζεται κατασάρκιο καί συμβολίζει τή Σινδόνα μέ τήν ὁποία περιτύλιξαν τό τίμιο Σῶμα τοῦ Κυρίου κατά τόν ἐνταφιασμό Του. Τό ἐξωτερικό κάλυμμα ὀνομάζεται Ἐνδυτή. Πάνω του γιά νά τελεσθεῖ ἡ Θεία Λειτουργία ἀνοιγόταν τό πανί Εἰλητό, πού σήμερα ταυτίζεται μέ τό Ἄντιμῆνσιο.

Μέσα στήν Ἁγία Τράπεζα, κατά τήν τελετή τῶν ἐγκαινίων, ὁ Ἐπίσκοπος ἐνσωματώνει ἱερά λείψανα μαρτύρων, γιά νά φανερώσει ὅτι ἡ Ἐκκλησία στηρίχθηκε στή θυσία τῶν μαρτύρων καί νά ὑπενθυμίσει τήν ἀρχαία συνήθεια νά τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία πάνω σέ τάφους μαρτύρων.

β) ΑΝΤΙΜΗΝΣΙΟ

Ἡ λέξη Ἄντιμῆνσιο προέρχεται ἀπό τήν ἑλληνική λέξη ἀντί καί τή λατινική λέξη Μένσα, πού σημαίνει Τράπεζα-Τραπεζί. Ὅταν γιά λόγους ποιμαντικούς χρειαζόταν νά γίνει Θεία Λειτουργία σέ χώρους

ἐκτός τῶν καθγιασμένων ναῶν, ἐπινοήθηκε φορητή Ἁγία Τράπεζα, τό Ἄντιμῆνσιο. Τό Ἄντιμῆνσιο κατασκευαζόταν ἀπό ξύλο ἢ τίς περισσότερες φορές ἀπό πανί. Ὑπάρχει ἡ πιθανότητα ἡ χρήση του νά ἄρχισε τήν ἐποχή τῆς Εἰκονομαχίας, ὅταν οἱ ὀρθόδοξοι διώχθηκαν ἀπό τούς ναούς καί δέν εἶχαν πού νά λειτουργοῦν. Ἀναγκαστικά λειτουργοῦσαν σέ σπίτια ἢ στήν ὑπαιθρο.

Στό κέντρο τοῦ Ἄντιμηνσίου ζωγραφίζεται ἡ ταφή τοῦ Κυρίου, γιατί ἡ Ἁγία Τράπεζα συμβολίζει τόν Τάφο τοῦ Κυρίου. Στίς γωνίες του πρέπει νά ἔχει ραμμένα ἱερά λείψανα ἁγίων Μαρτύρων, γιατί ἀντικαθιστᾶ τήν ἐγκαινιασμένη Ἁγία Τράπεζα πού στό κέντρο της ἔχει πάντοτε ἐνσωματωμένα ἱερά λείψανα Μαρτύρων.

γ) ΠΡΟΣΦΟΡΟ, ΑΡΤΟΣ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Τό Πρόσφορο εἶναι τό ψωμί πού προσφέρουμε στό ναό, γιά νά τελεσθεῖ ἡ Θεία Εὐχαριστία. Μαζί μέ τό κρασί (ἄρτος καί οἶνος), ὡς Τίμια Δῶρα, προτοῦ μεταφερθοῦν μέ τή Μεγάλη Εἴσοδο στήν Ἁγία Τράπεζα, τοποθετοῦνται στήν Πρόθεση (πρό+ τίθημι=θέτω) ὅπου μέ τήν Προσκομιδή θά προετοιμαστοῦν γιά τή Θεία Λειτουργία. Τμήματα τοῦ Προσφόρου θά τοποθετηθοῦν τελετουργικά στό Δισκάριο καί τό κρασί στό Ἅγιο Ποτήριο.

Τό στρογγυλό σχέδιο τοῦ Προσφόρου συμβολίζει τήν κοιλιά τῆς Παρθένου Μαρίας, ἀπ' ὅπου προῆλθε-γεννήθηκε ὁ μονογενής Υἱός της. Πάνω στό Πρόσφορο ὑπάρχει ἀνάγλυφο σχέδιο, πού σχηματίζεται ἀπό σφραγίδα. Ἀπό τό κέντρο τοῦ Προσφόρου βγαίνει ὁ Ἄμνος, δηλ. τό κεντρικό τετράγωνο τοῦ σχεδίου μέ τά γράμματα: ΙΣ ΧΣ ΝΙ ΚΑ (Ἰησοῦς Χριστός νικά). Τά γράμματα αὐτά πρέπει νά εἶναι εὐδιάκριτα καί νά φαίνονται καθαρά. Λέγεται Ἄμνος (ἀρνάκι), γιατί ὁ προφήτης Ἡσαΐας προφήτευσε ὅτι ὁ Μεσσίας σάν ἓνα ἄκακο ἀρνάκι θά ὀδηγηθεῖ στή θυσία. Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐπιβεβαίωσε αὐτή τήν προφητεία, ὅταν ἔδειξε στούς μαθητές του τόν

Μεσσία και είπε: «*Νά ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ*» (Ιωάν.1,29). Ἐπίσης ὁ ἀπόστολος Πέτρος στήν Α΄ Ἐπιστολή (1,18-19) γράφει: «*Ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς ... τιμῶ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου και ἀσπίλου Χριστοῦ*».

Τό Πρόσφορο πρέπει νά εἶναι ἔνζυμο (ζυμωμένο) και ὄχι ἄζυμο, ὅπως τό ἔχουν οἱ Καθολικοί. Ὁ Χριστός παρέδωσε τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας τήν παραμονή τοῦ θανάτου Του, τήν Πέμπτη. Τήν Παρασκευή τό πρῶί οἱ κατήγοροι τοῦ Κυρίου δέν εἰσήλθαν στό Πραιτώριο, γιά νά μή μολυνθοῦν, ἀλλά νά φᾶνε τό Πάσχα (Ιωαν. 18,28). Ἄν τό Πάσχα εἶχε ἀρχίσει τήν προηγούμενη ἡμέρα, δέν θά εἶχαν πρόβλημα μολυσμοῦ, γιατί ἤδη θά εἶχαν φάει τό πασχάλιο δεῖπνο τῶν ἀζύμων. Τήν Παρασκευή τό ἀπόγευμα οἱ Ἰουδαῖοι ζήτησαν ἀπό τόν Πιλάτο νά ἀφαιρεθοῦν οἱ καταδικασμένοι ἀπό τόν Σταυρό, γιά νά μή μείνουν τό Σάββατο, «*ἦν γάρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου*» (Ιωάν.19,31). Τήν Παρασκευή τό βράδυ θά ἔτρωγαν οἱ Ἰουδαῖοι τότε τό πασχάλιο δεῖπνο, γιατί κατά τή θρησκεία τους ἡ ἡμέρα ἀρχίζε ἀπό τό ἀπόγευμα τῆς προηγούμενης. Τό ὅτι ὁ Μυστικός Δεῖπνος ἔγινε πρῖν τό Πάσχα φαίνεται καθαρά στήν ἀρχή τοῦ δέκατου τρίτου κεφαλαίου τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου: «*Πρό δέ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδώς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τόν πατέρα, ἀγάπησας τούς ἰδίους τούς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. Καί δεῖπνου γενομένου...*». Ἐπειδή τήν ἐπόμενη ἡμέρα τῶν ἀζύμων και τοῦ ἀμνοῦ ὁ Κύριος θά εἶχε συλληφθεῖ, κανόνισε τήν Πέμπτη, στόν τελευταῖο Δεῖπνο μέ ἔνζυμο ἄρτο νά παρουσιάσει τόν πραγματικό Ἄμνο και νά θεσπίσει τόν νέο Πασχάλιο Δεῖπνο.

Τό σχέδιο τοῦ Προσφόρου περιέχει ἐπίσης τή μερίδα τῆς Παναγίας μέ τά γράμματα Μ και Θ, δηλ. Μήτηρ Θεοῦ. Ἡ τριγωνική μερίδα τῆς Παναγίας τοποθετεῖται δεξιά τοῦ Ἄμνοῦ στό Δισκάριο μέ τά λόγια: «*Εἰς τιμὴν και μνήμην τῆς ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, και ἀειπαρθένου Μαρίας, ἧς ταῖς πρεσβείαις πρόσδεξαι, Κύριε, τήν Θυσίαν ταύτην εἰς τό ὑπερουράνιον σου Θυσιαστήριον*». (Συνεχίζει μέ τόν 9 στίχο τοῦ 44 ψαλμοῦ) «*Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη*». (Δηλαδή: Προσφέρουμε τή μερίδα αὐτή πρὸς τιμὴ και μνήμη τῆς ὑπερευλογημένης ἔνδοξης Κυρίας μας Θεοτόκου και ἀειπαρθένου Μαρίας, μέ τῆς ὁποίας τίς πρεσβείες δέξου, Κύριε, τή Θυσία αὐτή στό ὑπερουράνιό σου

Θυσιαστήριο. Τιμητικά στάθηκε ἡ Βασίλισσα στά δεξιά σου μέ ἱματισμό χρυσοῦ ντυμένη, στολισμένη). Ἡ Παναγία στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει τό πρωτεῖο τιμῆς.

Ἀπό τά ἔννεα τριγωνάκια, πού βρίσκονται στό δεξί μέρος τοῦ προσφόρου, ἐξάγονται οἱ μερίδες τῶν ἀγγέλων και ὄλων τῶν ἁγίων και τοποθετοῦνται ἀριστερά τοῦ Ἄμνοῦ. Οἱ ἅγιοι πού μνημονεῦνται εἶναι οἱ Προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Ἱεράρχες, οἱ Μάρτυρες, οἱ Ὅσιοι, οἱ Ἀνάργυροι, οἱ Θεοπάτορες μαζί μέ τόν ἅγιο τῆς ἡμέρας και τελευταῖος ὁ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας πού συνέγραψε τήν τελούμενη Θεία Λειτουργία. Οἱ ἅγιοι, ἐπειδή δέν ἔχει γίνεῖ ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου και δέν ἔχουν εἰσελθεῖ ἀκόμα στόν Παράδεισο, ὠφελοῦνται κι αὐτοῖ ἀπό τή μνημόνευση στίς Θεῖες Λειτουργίες. Ἐξάλλου και στόν Παράδεισο θά προχωροῦν «*ἀπό δόξης εἰς δόξαν*» (Β΄ Κορ. 3,18), δηλ. θά βελτιώνεται ἡ κατάστασή τους και θά ἀπολαμβάνουν σταδιακά μεγαλύτερες θεῖες εὐλογίες. Ἐπίσης, κατά τόν Καβάσιλα, προσφέρεται ἡ ἀναίμακτη Θυσία ὡς εὐχαριστία στόν Θεό, πού μᾶς ἔδωσε τούς ἁγίους.

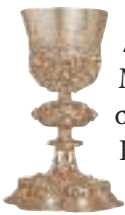
Ἀπό ἄλλα τμήματα τοῦ Προσφόρου ἐξάγονται οἱ μερίδες ὑπέρ τῶν ζώντων και τῶν κεκοιμημένων, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Αὐτές τοποθετοῦνται ἐμπρὸς ἀπό τόν Ἄμνο και, ὅταν πρῖν τῆ Θεῖα Κοινωνία ὁ Λειτουργός τίς ρίχνει κατά τή συστολή - ἔνωση Σώματος και Αἵματος στό Δισκοπότηρο, λέει ταυτόχρονα τά ἀκόλουθα ἀξιοπρόσεκτα λόγια: «*Ἀπόπλυνον, Κύριε, τά ἁμαρτήματα τῶν ἐνθάδε μνημονευθέντων δούλων σου τῷ Αἵματι σου τῷ Ἁγίῳ· πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου και πάντων σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν*». (Δηλαδή: Σβῆσε ἐντελῶς, Κύριε, τίς ἁμαρτίες ὅσων ἐδῶ μνημονεῦθηκαν δούλων Σου μέ τό Αἷμα Σου τό Ἅγιο· μέ τίς πρεσβείες τῆς Θεοτόκου και ὄλων Σου τῶν ἁγίων. Ἀμήν). Στήν ἀρχή τῆς Προσκομιδῆς ὁ ἱεουργός ὑψώνει (σηκώνει ψηλά) τό Πρόσφορο μέχρι τό μέτωπο και μ'αὐτή τήν κίνηση συμβολίζει τήν ὑψωση τοῦ Χριστοῦ στόν Σταυρό, ὅπου ἔχυσε τό τίμιο Αἷμα Του γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

1. ΑΓΙΟΣ ΔΙΣΚΟΣ, ΔΙΣΚΑΡΙΟ

Μικρός μεταλλικός δίσκος μέ βάση. Τό Δισκάριο συμβολίζει τή φάτνη, τή νεκρική κλίνη τοῦ Κυρίου, τόν οὐρανό ἢ τόν κόσμο. Ἐπάνω του τοποθετεῖ ὁ λειτουργός κατά τήν τελετή τῆς Προσκομιδῆς τόν Ἄμνο, δηλ. τόν ἄρτο πού θά καθαγιασθεῖ-μετουσιω-

θει σέ σῶμα Χριστοῦ. Στά δεξιά τοῦ Ἄμνου τοποθετεῖ τή μερίδα τῆς Θεοτόκου, ἐνῶ στά ἀριστερά του τίς μερίδες τῶν ἀγγέλων καί τῶν ἁγίων τῆς Θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας. Μπροστά ἀπό τόν Ἄμνο τοποθετεῖ τίς μερίδες τῶν πιστῶν (ζώντων καί τεθνεώτων) πού μνημονεύει κατά τήν τελετή τῆ Προσκομιδῆς. Ἐπάνω στό Δισκάριο κατά τήν τελετή τῶν ἐγκαινίων μεταφέρονται τά ἱερά λείψανα τῶν μαρτύρων γιά νά τοποθετηθοῦν ἐντός τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς.

2. ΑΓΙΟ ΠΟΤΗΡΙΟ, ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΟ

Μεταλλικό ποτήρι μέ ψηλή βάση. Τό Δισκοπότηρο συμβολίζει τό Ποτήριο τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ἡ Ἐκκλησία μας πιστεύει ὅτι ὁ ἱερέας σάν ἄλλος μαθητής τοῦ Κυρίου κοινωνεῖ ἀπ' τά χέρια Του καί ἀπό Αὐτόν παίρνει τό Δισκοπότηρο, γιά νά κοινωνήσει τούς χριστιανούς. Ἡ εὐχή, πού προηγείται τοῦ «*πρόσχωμεν τά ἅγια τοῖς ἁγίοις*», λέει χαρακτηριστικά: «*Καί καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου Σώματός σου καί τοῦ τιμίου Αἵματος, καί δι' ἡμῶν παντί τῷ λαῷ*». (Δηλαδή: Καί κάνε μας ἄξιους μέ τό ἰσχυρό σου χέρι νά μεταδοθεῖ σέ μᾶς τό ἄχραντο Σῶμα Σου καί τό τίμιο Αἷμα καί ἀπό μᾶς σέ ὅλο τό λαό). Μέσα σ' αὐτό κατά τήν τελετή τῆς προσκομιδῆς ὁ λειτουργός χύνει κρασί μέ λίγο νερό γιά νά καθαγιασθεῖ-μετουσιωθεῖ σέ αἷμα Χριστοῦ. Συγχρόνως λέει τά ἀκόλουθα ἀγιογραφικά λόγια (Ιω.19,34): «*Εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχη τήν πλευράν αὐτοῦ ἔνυξε· καί εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καί ὕδωρ*». (Δηλαδή: Ἐνας ἀπό τούς στρατιῶτες μέ λόγχη τήν πλευρά Του τρύπησε· καί ἀμέσως βγήκε αἷμα καί νερό). Ἐτσι, λοιπόν, τό κρασί καί τό νερό συμβολίζουν τό αἷμα καί τό ὕδωρ πού βγήκε ἀπό τήν πλευρά τοῦ Κυρίου στόν Σταυρό, ὅταν κεντήθηκε-τρυπήθηκε μέ τή λόγχη, γιά νά διαπιστωθεῖ ὁ πιθανός θάνατός Του. Τό Αἷμα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἔχει ἄμεση σχέση μέ τό Αἷμα πού χύθηκε ἐπάνω στόν Σταυρό. Αὐτό φαίνεται καθαρά ἀπ' τά λόγια τοῦ Κυρίου στόν Μυστικό Δείπνο (Ματθ. 26,27-28): «*πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τό αἷμά μου τό τῆς καινῆς διαθήκης τό περι πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*». (Δηλαδή: Πιείτε ἀπ' αὐτό ὅλοι, γιατί αὐτό εἶναι τό Αἷμα μου, πού ἐπισφραγίζει τήν Καινή (Νέα) Διαθήκη, τό ὅποιο γιά χάρη ὄλων χύνεται θυσιαζόμενο γιά συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν). Στή θυσία τῆς γιορτῆς τοῦ

Ἐξλασμοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μία φορά τό χρόνο ὁ Ἀρχιερέας εἰσερχόταν στό Ἅγια τῶν Ἁγίων καί ἔχυνε αἷμα πάνω στή χρυσοῦ πλάκα, τό Ἰλαστήριο, πού κάλυπτε τήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης καί ζητοῦσε ἀπό τό Θεό τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ. Στή θυσία πάνω στόν Σταυρό ὁ Χριστός ἔχυσε τό τίμιο Αἷμα Του γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

3. ΑΣΤΕΡΙΣΚΟΣ

Μεταλλικό σταυροειδές σκεῦος, τό ὅποιο τοποθετεῖται πάνω στό Δισκάριο, γιά νά μήν ἀκουμπᾶ τό κάλυμμα τόν ἅγιο Ἄρτο. Συμβολίζει τόν ἀστέρα πού ὀδήγησε τούς μάγους ἐξ ἀνατολῶν νά προσκυνήσουν τόν μικρό Χριστό. Ὄταν στό τέλος τῆς Προσκομιδῆς ὁ λειτουργός τόν τοποθετεῖ ἐπάνω στό Δισκάριο, λέει τά ψαλμικά (Ψαλμ. 32,6) λόγια: «*Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καί τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν*». (Δηλαδή: Μέ τόν λόγο-προσταγή τοῦ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ στηρίχθηκαν καί μέ τό φύσημα τοῦ στόματος αὐτοῦ κάθε δύναμή τους).

4. ΑΓΙΑ ΛΟΓΧΗ

Μαχαίρι σέ σχῆμα λόγξης, πού χρησιμοποιεῖται στήν τελετή τῆς Προσκομιδῆς γιά τήν ἐξαγωγή τοῦ Ἄμνου καί τῶν ὑπόλοιπων μερίδων τοῦ Δισκαρίου. Συμβολίζει τή λόγχη, μέ τήν ὅποια οἱ στρατιῶτες ἐκέντησαν-τρύπησαν τήν πλευρά τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ. Ὄταν ὁ λειτουργός κεντᾶ-τρυπᾶ τόν Ἄμνο στό γράμμα ΝΙ, λέει τά λόγια τοῦ Εὐαγγελίου (Ιωαν. 19,34): «*Εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχη τήν πλευράν αὐτοῦ ἔνυξε*». (Δηλαδή: Ἐνας ἀπό τούς στρατιῶτες μέ λόγχη τήν πλευρά Του τρύπησε).

5. ΑΓΙΑ ΛΑΒΙΔΑ

Εἶναι τό κουταλάκι πού χρησιμοποιεῖται γιά τή μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας στους πιστούς. Ἀρχικά χρησιμοποιήθηκε γιά τή μετάδοση στους ἀσθενεῖς καί στό βρέφη. Ἀργότερα, γιά πρακτικούς λόγους, ἡ χρήση τῆς γενικεύθηκε. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὅταν σέ ὄραμα εἶδε (Ἡσαΐας 6,1-7) τόν Πανάγιο Θεό στόν μεγαλειώδη θρόνο Του καί τούς ἀγγέλους Του νά τόν δοξολογοῦν, κατανύχθηκε πολύ καί φοβήθηκε λόγω τῶν ἁμαρτιῶν του. Τότε ἔνα Σεραφίμ μέ λαβίδα (τσιμπίδα) μετέφερε ἀπ' τό οὐράνιο θυσιαστήριο ἀναμμένο κάρβουνο, τό

ἀκούμπησε στό στόμα τοῦ προφήτη καί τοῦ εἶπε ὅτι συγχωρέθηκαν οἱ ἁμαρτίες του. Οὐράνιο κάρβουνο εἶναι καί ἡ Θεία Κοινωνία πού μέ τό κουταλάκι, σάν ἄλλη λαβίδα, μεταφέρεται στό στόματα τῶν πιστῶν γιά νά συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους. Ὁ λειτουργός, ὅταν κοινωνήσῃ τό Τιμιο Αἶμα, ἀσπάζεται τό ἅγιο Ποτήριο καί λέει τά λόγια πού εἶπε ὁ ἄγγελος στόν Ἡσαΐα (Ἡσαΐας 6,7): «*Τοῦτο ἤψατο τῶν χειλέων μου καί ἀφελεῖ Κύριος τάς ἀνομίας μου καί τάς ἁμαρτίας μου περικαθαριεῖ*». (Δηλαδή: Τοῦτο ἄγγιξε τά χεῖλη μου καί θά ἀφαιρέσει ὁ Κύριος τίς ἀνομίες μου καί τίς ἁμαρτίες μου θά καθαρίσει). Ἐπίσης, ὅταν κοινωνεῖ τούς πιστούς, συνήθως λέει: «*Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σῶμα καί Αἶμα Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωήν αἰώνιον*».

6. ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΔΙΣΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΠΟΤΗΡΙΟΥ

Σταυρόσχημα καλύμματα διακοσμημένα μέ σταυρούς ἢ μέ μορφές ἀγγέλων, πού στοχεύουν στήν προστασία τῶν Τιμίων Δώρων ἀπό τά ἔντομα καί τή σκόνη. Τό μέν κάλυμμα τοῦ Δισκαρίου συμβολίζει

τά σπάργανα τοῦ νεογέννητου Χριστοῦ, τό δέ κάλυμμα τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου τά Ὄθωνια καί τό Σουδάριο τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ. Ὁ λειτουργός, καθώς τοποθετεῖ τό πρῶτο κάλυμμα πάνω στό Δισκάριο, λέει τό ψαλμικό (Ψαλμός 92,1): «*Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, ἐνεδύσατο ὁ Κύριος δύναμιν καί περιεζώσατο· καί γάρ ἐστερέωσε τήν οἰκουμένην, ἣτις οὐ σαλευθήσεται*». (Δηλαδή: Ὁ Κύριος εἶναι ὁ μόνος βασιλιάς, μεγαλειότητα ἔχει ὡς ἔνδυμα, ντύθηκε ὁ Κύριος δύναμη καί τή ζώσθηκε (σάν σπαθί)· αὐτός βεβαίως στερέωσε τήν οἰκουμένην, ἡ ὁποία δέν θά σαλευτεῖ καθόλου). Μέ τό δεύτερο κάλυμμα, καθώς καλύπτει τό Ἅγιο Ποτήριο, λέει τό ἁγιογραφικό (Ἀββακούμ 3,3): «*Ἐκάλυπεν οὐρανοῦς ἡ ἀρετή σου, Χριστέ, καί τῆς αἰνέσεώς σου πλήρης ἡ γῆ*». (Δηλαδή: Σκέπασε τούς οὐρανοῦς ἡ ἀρετή σου, Χριστέ, καί τῆς δοξολογίας Σου γεμάτη εἶναι ἡ γῆ).

7. ΑΕΡΑΣ

Τετράγωνο κάλυμμα, μέ τό ὁποῖο ὁ λειτουργός σκεπάζει στήν Πρόθεση καί στήν Ἁγία Τράπεζα τά δύο ἱερά σκευῆ, τό Δισκάριο καί τό Δισκοπότηρο μαζί. Λέγεται Ἀέρας, γιατί κινούμενο πάνω ἀπό τά

τίμια Δῶρα κατά τήν ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως δημιουργεῖ ἀέρα. Κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας, στήν ἀρχαία Ἐκκλησία οἱ Διάκονοι δημιουργοῦσαν ἀέρα πάνω ἀπό τά Τιμια Δῶρα κουνώντας ριπίδια (μεγάλες βεντάλιες μέ φτερά παγωνιοῦ), γιά νά ἀποτρέπουν τό πλησίασμα τῶν ἐντόμων. Αὐτόν τόν ἀέρα συνεχίζει σήμερα ἡ παλινδρομική κίνηση τοῦ καλύμματος τοῦ Ἀέρα. Ἡ κίνηση αὐτή πάνω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα, πού συμβολίζει τόν Τάφο τοῦ Κυρίου, ἐκφράζει συμβολικά τόν σεισμό πού ἀκολούθησε τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἀέρας, τό κάλυμμα τῶν Τιμίων Δώρων, συμβολίζει τόν λίθο τοῦ μνήματος, πού μ'αὐτόν ἀσφαλίσθηκε ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου καί πού ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν ἄγγελο κατά τόν σεισμό τῆς Ἀναστάσεως. Ἐπί Βυζαντίου ὁ Ἀέρας συμβόλιζε ἐπίσης τό σεντόνι, μέ τό ὁποῖο περιτυλίχθηκε τό νεκρό σῶμα τοῦ Κυρίου. Γι'αὐτό ζωγράφιζαν πάνω στόν Ἀέρα τό νεκρό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί τόν λιτάνευαν στή Μεγάλη Εἴσοδο, ὅπως τόν Ἐπιτάφιο τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα. Σήμερα στή Μεγάλη Εἴσοδο τῆς κανονικῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Ἀέρας γιά λόγους μεγαλοπρέπειας τοποθετεῖται στήν πλάτη τοῦ ἱερέως, ἐνῶ στήν Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία ὁ Ἀέρας χρώματος μελανοῦ, γιά λόγους εὐλάβειας, καλύπτει τήν κεφαλή τοῦ ἱερέως. Τό καλυμμένο πρόσωπο τοῦ ἱερέως μᾶς παραπέμπει στό ὄραμα τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, ὅπου τά Χερουβίμ, καθώς βρίσκονταν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ καί τόν δοξολογοῦσαν, κάλυπταν τό πρόσωπό τους ἀπό σεβασμό καί εὐλάβεια μέ δύο φτερά.

Στήν κάλυψη τῶν ἱερῶν σκευῶν κατά τήν Προσκομιδή μέ τόν Ἀέρα ὁ λειτουργός λέει τά ἐμπνευσμένα ἀπό τά λόγια τοῦ Κυρίου (Ματθ. 23,37): «*Σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου· ἀποδιώξον ἀφ'ἡμῶν πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον· εἰρήνευσον ἡμῶν τήν ζωήν. Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς καί τόν κόσμον σου, καί σῶσον τάς ψυχάς ἡμῶν, ὡς ἀγαθός καί φιλόανθρωπος*». (Δηλαδή: Σκέπασέ μας κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν φτερῶν σου· διώξε μακριά ἀπό μᾶς κάθε ἐχθρό καί ἐνάντιο· ἐξασφάλισε εἰρήνην στή ζωή μας. Κύριε, ἐλέησέ μας καί τόν κόσμο σου καί σῶσε τίς ψυχές μας, καθώς εἶσαι ἀγαθός καί φιλόανθρωπος).■

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

*του κ. Έλευθερίου Χρυσόχου, Γραμματέως του Γραφείου εκπροσωπήσεως
του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αθήνα*

► Μέ ιεροπρέπεια εορτάσθηκε εις τὰ Πατριαρχεία ἡ εἴσοδος εἰς τό νέον σωτήριον ἔτος 2010. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐχοροστάτησε εἰς τόν Ἑσπερινό τῆς παραμονῆς, μετά τό πέρασ τοῦ ὁποίου ἐδέχθη τοὺς ἀγίους Ἀρχιερεῖς, μετά τῶν ὁποίων ἀντάλλαξε τόν ἑόρτιο ἀσπασμό καί εὐλόγησε τήν Ἁγιοβασιλόπιτταν, τοῦ νομίσματος λαχόντος εἰς τό τεμάχιο τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου. Ἀκολούθησε ἡ ἐπίσημη ἀκρόαση εἰς τό Πατριαρχικό Γραφεῖο τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἡγουμένου τοῦ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Στεφάνου, κατά τήν ὁποία οἱ κληρικοί καί οἱ γραμματεῖς ὑπέβαλλαν τά σέβη

τους εἰς τόν Πατριάρχη. Στή συνέχεια, εἰς τήν Αἴδουσα τοῦ Θρόνου, ἔγινε ἀπό τόν Πατριάρχη ἡ τελετή τῆς κοπῆς τῆς πίττας τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἐνῶ οἱ μαθητές τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς καί τοῦ Ζαπτείου ἔψαλαν τά πατροπαράδοτα κάλαντα καί ἄλλα ἑόρτια ἄσματα.

► Τήν Παρασκευή, 1ῆ Ἰανουαρίου 2010, ὁ Πατριάρχης, ἐχοροστάτησε εἰς τόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό σέ συγχοροστασία μέ ἄλλους ἀγίους ἀρχιερεῖς. Μετά τήν ἀπόλυσιν ὁ Πατριάρχης ἀνέγνωσε Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐκδημήσαντος εἰς Κύριον ἀειμνήστου Μητροπολίτου Γάνου καί Χώρας κυροῦ Νεκταρίου. Στή συνέχεια ἔγινε εἰς τήν Αἴδουσα τοῦ Θρόνου ἡ καθιερωμένη δεξίωση, κατά τήν ὁποίαν προσεφώνησαν τόν Πατριάρχη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἀθανάσιος, ἐκ μέρους τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, καί ὁ Ἐντιμολ. κ. Δημήτριος Φραγκόπουλος, ἐξ ὀνόματος τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας καί τῆς ὁμογενείας. Ἀντιφώνησε ὁ Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στίς πρόσφατες πρωτοβουλίες καί δραστηριότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

► Μέ ἐκκλησιαστική μεγαλοπρέπεια εορτάσθηκαν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τά Ἅγια Θεοφάνεια. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐχοροστάτησε κατά

τόν Ἑσπερινό μετά τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου τήν παραμονή. Τήν ἐπομένη προέστη τῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Θείας Λειτουργίας. Στό τέλος τῆς Δοξολογίας ἐτέλεσε τόν Μέγαν Ἁγιασμόν. Μετά τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Πατριάρχης, μετά τῶν Σεβ. Ἀρχιερέων, καί τῶν κωδῶνων κρουομένων χαρμωσύνως, μετέβη ἐν πομπῇ εἰς τήν ἀποβάθρα τοῦ Φαναρίου, ὅπου προέστη τῆς τελετῆς τῆς Καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τήν θάλασσα καί εὐλόγησε τοὺς κατακλύσαντας τήν ἀποβάθρα καί τοὺς γύρω δρόμους εὐλαβεῖς πιστούς.

► Μέ τή συμμετοχή ἱκανοῦ ἀριθμοῦ πιστῶν καί τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου εορτάσθηκε εἰς τὰ Πατριαρχεία ἡ παλαιόθεν καθιερωμένη εορτή τῶν Γραμμάτων, μέ τήν εὐκαιρία τῆς εορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐχοροστάτησε κατά τήν Θ. Λειτουργίαν τῆς εορτῆς σέ συγχοροστασία μέ ἄλλους Ἀρχιερεῖς. Τόν Θεῖο Λόγο ἐκήρυξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σασίμων κ. Γεννάδιος. Μετά τό πέρασ τῆς Θ. Λειτουργίας, ὁ Πατριάρχης ἐτέλεσε τό εἰδισμένο Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν «τῶν μακαρίων καί ἀειμνήστων Ἰδρυτῶν, Εὐεργετῶν, Ἐφόρων, Σχολαρχῶν, Καθηγητῶν, Διδασκάλων, Ἐπιμελητῶν καί μαθητῶν τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς», εἰς τό τέλος τοῦ ὁποίου εὐλόγησε τά ὑπό μαθητῶν τῆς Σχολῆς προσφερθέντα κόλλυβα, ἐνῶ χορωδία μαθητῶν ἔψαλε τό «Αἰωνία ἡ Μνήμη». Κατά τήν ἐπίσημη δεξίωση εἰς τήν Αἴδουσα τοῦ Θρόνου Πατριαρχείων ὁμίλησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς καί ὁ Πατριάρχης.

► Τήν Καλαμάτα ἐπισκέφθηκε, ἀπό 31ης Ἰανουαρίου ἕως 3ης Φεβρουαρίου, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ οἰκείου ποιμενάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος. Ὁ Πατριάρχης, τῇ συμμετοχῇ τοῦ Μακ.

Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου και πολλῶν Ἀρχιερέων, προεξήρχε τῶν ἑορταστικῶν θρησκευτικῶν και λοιπῶν ἐκδηλώσεων, μέ τήν εὐκαιρία τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Ὑπαπαντῆς κατά τήν ὁποῖαν ἑορτάζει ἡ μεσσηνιακή πρωτεύουσα. Κατά τήν παραμονή του εἰς τήν Καλαμάτα ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, μεταξύ ἄλλων, ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος Δημότης τῆς πόλεως, ἐπισκέφθηκε τή Νομαρχία και τόν Μητροπολιτικό Οἶκο, πραγματοποίησε τήν ἑναρξη Διεθνούς Περιβαλλοντικοῦ Συνεδρίου στό Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας και ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος Καθηγητής αὐτοῦ. Ἐπίσης παραβρέθηκε σέ ἐκδήλωση παρουσιάσεως βιβλίων στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Δήμου Καλαμάτας και ἐπισκέφθηκε τήν Ἱερά Μονή τοῦ Προφήτη Ἰωήλ και τόν ἀρχαιολογικό χῶρο τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας. Στή συνέχεια, ἀπό 3ης ἕως 7ης Φεβρουαρίου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τήν Ἀθήνα, προκειμένου νά ἀνταποκριθεῖ σέ προσκλήσεις. Κατά τήν παραμονή του στήν Ἀθήνα εἶχε συναντήσεις μέ τόν Ἐξοχ. Πρωθυπουργό κ. Γεώργιο Παπανδρέου εἰς τό Μέγαρο Μαξίμου, τόν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο εἰς τήν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν, ἐνῶ στό κατάλυμά του τόν ἐπισκέφθηκαν ὁ Ἀρχηγός τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως κ. Ἄντ. Σαμαράς και ἡ Ὑπουργός Περιβάλλοντος κ. Τ. Μπιρπίλη. Ὁ Πατριάρχης ὁμίλησε, παρουσία τοῦ ἐπανεκλεγέντος τήν ἡμέρα ἐκείνη Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας Ἐξοχ. κ. Καρόλου Παπούλια, εἰς τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μέ θέμα: «**Ὁ Ρόλος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν ἀντιμετώπιση τῆς Παγκοσμίου Οἰκολογικῆς κρίσεως**», ἐγκαινίασε τήν Ἐκθεση Βυζαντινῆς Εἰκονογραφίας τοῦ κ. Εὐσταδίου Γιαννῆ, ἐπισκέφθηκε μετά τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων τά συσσίτια τῶν ἀστέγων, παρακολούθησε τήν συναυλία τῆς «Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Χορωδίας», ἡ ὁποία ἦταν ἀφιερωμένη στή Βυζαντινή Μουσική Τέχνη και τό Φυσικό Περιβάλλον, παρακάδισε στό ἐπίσημο γεῦμα, τό ὁποῖο παρέδωσε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος στό Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στήν Πεντέλη, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, προστάτου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παρέστη και ὁμίλησε εἰς τήν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Ἐλλογιμ. κ. Ἀλεξάνδρου Κατσιάρα και τῆς κ. Μ. Βαμβουνάκη μέ τίτλο «*Ὅταν ὁ Θεός πεθαίνει*» στό Βυζαντινό Μουσεῖο Ἀθηνῶν, ὁμίλησε εἰς τήν ἐόρτιο ἐκδήλωση τοῦ Ἑλληνοβρετανικοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου μέ θέμα: «**Ἡ Κρίσις τῶν Πνευματικῶν και Οἰκονομικῶν Ἀξιῶν στίς ἡμέρες μας**», ὁμίλησε γιά τήν ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και τίς σύγχρονες δραστηριότητές του, καθῶς και γιά τήν ὁμογένεια τῆς Πόλεως εἰς τά στελέχη τῆς Millennium Bank σέ εἰδική

πολυπληθῆ ἐκδήλωση και ἐπισκέφθηκε τό Μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως. Τήν Κυριακή 7η Φεβρουαρίου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης συλλειτουργῆσε μετά τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και τῆ συμμετοχῆ ἀποφοίτων ἀρχιερέων και κληρικῶν εἰς τόν Ἱ. Ναό Ἁγίου Σπυρίδωνος Παγκρατίου, ἐπί τῆ εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Φωτίου, Προστάτου τῶν Μελῶν τῆς Ἐστίας Ἀποφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Μετά τή Θ. Λειτουργία ὁ Παναγιώτατος ἐπισκέφθηκε τήν ἔδρα τῆς Ἐστίας και ἔκοψε τήν Βασιλόπιτα, ἐνῶ εἶχε τήν εὐκαιρία νά ὁμιλήσει και συναναστραφεῖ μετά τῶν ὁμογαλάκτων χαλκικῶν ἀδελφῶν.

► Συνῆλθεν, ὑπό τήν προεδρεία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία και Ἱερά Σύνοδος τήν 11η και 12η Φεβρουαρίου 2010. Στό τέλος τῆς τελευταίας συνεδρίας ἀντηλλάγησαν μεταξύ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, ἐκ μέρους τῶν ἀποχωρούντων μελῶν τῆς Ἁγίας και Ἱερᾶς Συνόδου, και τοῦ Πατριάρχου προσφωνήσεις και ἀντιφωνήσεις γιά τή λήξη τῆς παρούσης συνοδικῆς περιόδου.

► Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, τό ἀπόγευμα τῆς 11ης Φεβρουαρίου ἐτίμησε μέ τήν ὑψηλή του παρουσία, στήν Πατριαρχική Βιβλιοθήκη, τή διάλεξη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Μιχαήλ μέ θέμα: «**Φόρος τιμῆς και μνήμης εἰς τόν Μητροπολίτην Γερμανόν Καραβαγγέλην. 75 ἔτη ἀπό τῆς ἐκδημίας του**».

► Μέ λαμπρότητα και τήν ἐπιβεβλημένη ἐκκλησιαστική τάξη ἑορτάσθηκε και ἐφέτος εἰς τήν Μητέρα Ἐκκλησία ἡ Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος ἐχοροστάτησε εἰς τόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό κατά τόν Ἑσπερινό τοῦ Σαββάτου (20/2) και τήν ἐπομένη προεξήρχε τῆς Πατριαρχικῆς και Συνοδικῆς Θείας Λειτουργίας. Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας και Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Ἐλπιδοφόρος ἀνέγνωσε ἀπό τοῦ Ἱεροῦ Ἀμβωνος τήν Πατριαρχική και Συνοδική Ἐγκύκλιο ἐπί τῆ Κυριακῆ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐκκλησιάσθηκε πλῆθος πιστῶν και ἐπισήμων. Στό τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας ἀναγνώσθηκε τό καθιερωμένο τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως «τῶν μακαρίων ψυχῶν πάντων τῶν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἀγωνισαμένων και τελειωθέντων ἐν αὐτῇ» και πραγματοποιήθηκε ἡ λιτάνευσις τῶν ἱερῶν εἰκόνων, στό τέλος τῆς ὁποίας ὁ Πατριάρχης εὐλόγησε ἀπό τοῦ ἐξώστου τό πλῆθος τῶν ἐκκλησιασθέντων πιστῶν. Τό ἔσπερας, ὅπως κάθε χρόνο, ἐδόθη στό Συνεδριακό Κέντρο τοῦ Ξενοδοχείου Χίλτον συναυλία ἀπό τήν Ὁρχήστρα Συγχρόνου Μουσικῆς τῆς ΕΡΤ μέ τή συμμετοχή τῆς γνωστῆς ἀοιδοῦς κ. Ἐλένης Τσαλιγοπούλου. Στήν ἐκδήλωση, ἡ ὁποία κατέληξε μέ ὁμιλία τοῦ Πατριάρχου, παρέστησαν πλεῖστοι ὅσοι προσκεκλημένοι τῆς

Μητρός Ἐκκλησίας, ἐκ τοῦ δρησκευτικοῦ, διπλωματικοῦ, καλλιτεχνικοῦ, δημοσιογραφικοῦ καί ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ὁμογενείας καί ἐξ Ἑλλάδος.

Πραγματοποιήθηκε ἡ τακτική ἀνά ἐξάμηνο ἀνασυγκρότηση τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, θά ἀποτελεῖται, γιά τό χρονικό διάστημα ἀπό 1ης Μαρτίου ἕως 31ης Αὐγούστου 2010, ἀπό τοὺς Σεβασμιώτατους Μητροπολίτες: Γέροντα Δέρκων κ. Κωνσταντῖνο, Πέργης κ. Εὐάγγελο, Λύστρων κ. Καλλίνικο, Τυρολόης καί Σερεντίου κ. Παντελεήμονα, Μυριοφύτου καί Περιστάσεως κ. Εἰρηναῖο, Μύρων κ. Χρυσόστομο, Μοσχονησίων κ. Ἀπόστολο, Νητηρόιτ κ. Νικόλαο, Μπουένος Ἄιρες κ. Ταράσιο, Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καί Βιάννου κ. Ἀνδρέα, Ἰσπανίας καί Πορτογαλίας κ. Πολύκαρπο, Κώου καί Νισύρου κ. Ναθαναήλ.

➤ Τό Πριγκιπάτο τοῦ Μονακό ἐπισκέφθηκε, στίς ἀρχές Μαρτίου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, ὅπου καί παρέλαβε σέ ἐπίσημη τελετή τό διεθνές βραβεῖο τοῦ «Ἰδρύματος Καρδιναλίου Paul Roupard», γιά τίς οἰκολογικές του πρωτοβουλίες καί δραστηριότητες. Ὁ Πατριάρχης εἶχε ἰδιαίτερη συνάντηση καί συνομιλία μέ τόν Πρίγκηπα Ἀλβέρτον Β΄ τοῦ Μονακό.

➤ Μέ τήν προβλεπόμενη ἐκκλησιαστική τάξη καί σέ κλίμα κατανύξεως καί λαμπρότητος, καί μέ τή συμμετοχή πλήθους πιστῶν, τελέσθηκαν εἰς τόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό ὅλες οἱ ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τό βράδυ τῆς Ἀναστάσεως ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀπηύδυνε ἐόρτιο Μήνυμα πρὸς τοὺς πιστοὺς καί στή συνέχεια προέστη τῆς πασχαλίου πανηγυρικής Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Θείας Λειτουργίας. Ἀπό τοῦ Ἱεροῦ Ἄμβωνος ἀναγνώσθηκε ἀπό τόν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτη κ. Ἐλπιδοφόρο, ἡ ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα Πατριαρχική Ἀπόδειξις. Τό πρωί τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα τελέσθηκε μέ μεγαλοπρέπεια ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης προεξάρχοντος τοῦ Πατριάρχου, περιστοιχισμένου ὑπὸ Μητροπολιτῶν. Τό ἱερό Εὐαγγέλιο διαβάσθηκε σέ δέκα συνολικά γλῶσσες.

➤ Ἐκδρομή μέ τοὺς νέους τῆς Πόλεως πραγματοποιήθηκε, τό Σάββατο 10 Ἀπριλίου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος στήν περιοχή Σηλυβρίας τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ὁ Πατριάρχης περπάτησε καί συνομίλησε μέ τοὺς 140 καθηγητές, μαθητές, φοιτητές καί ἐργαζομένους νέους, τοὺς παρέδωσε γεῦμα καί τοὺς ἀπηύδυνε πατρικούς λόγους καί πνευματικῆς νουθε-

σιες, ἐνῶ στό τέλος τοὺς μοίρασε πασχάλια ὡς καί ἀναμνηστικά δῶρα.

➤ Τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο ἐπισκέφθηκαν ἀντίστοιχα τήν 7η καί 11η Ἀπριλίου ὁ ἀναπληρωτῆς ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Δρούτσας καί ὁ ὑφυπουργός παρά τῷ Πρωθυπουργῷ τῆς Ἑλλάδος καί Κυβερνητικός Ἐκπρόσωπος κ. Γ. Πεταλωτής, στοὺς ὁποίους καί ἀπεδόθησαν οἱ προβλεπόμενες τιμές. Σέ δηλώσεις τοὺς τὰ δύο κυβερνητικά στελέχη ἐξέφρασαν τόν βαθύτατο σεβασμό τοὺς πρὸς τήν Μητέρα Ἐκκλησία καί τό ἐπιτελούμενο ἔργο τοῦ Προκαθήμενου Αὐτῆς.

➤ Τό βράδυ τῆς 11ης Ἀπριλίου ὁ Παναγιώτατος ἐτίμησε μέ τήν παρουσία του τήν συναυλία τοῦ μουσικοσυνθέτη κ. Διονύσιου Σαββόπουλου στό Ζωγράφειο Λύκειο Κωνσταντινουπόλεως.

➤ Τήν Μητέρα Ἐκκλησία καί τόν Προκαθήμενό της ἐπισκέφθηκε τήν 17η Ἀπριλίου ὁ Ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Ἑσθονίας κ. Toomas Hendrik Ilves. Κατά τήν ἐπίσημη ἀκρόαση στήν αἴθουσα τοῦ Θρόνου, ὁ κ. Πρόεδρος ἐξῆρε τόν ρόλον τῆς ἐν Ἑσθονίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς Σεβ. Μητροπολίτου Ταλλίνης καί πάσης Ἑσθονίας κ. Στεφάνου.

➤ Τήν ἐπίσημη εἰρηνική ἐπίσκεψή του στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο πραγματοποιήθηκε ἀπό 18-20 Ἀπριλίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομος ὁ Β΄. Κατά τήν παραμονή του στήν Βασιλίδα τῶν πόλεων συλλειτουργήσε, τήν Κυριακή τῶν Μυροφόρων, μέ τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο στήν καθιερωμένη Πατριαρχική καί Συνοδική Θ. Λειτουργία στήν Ἱερά Μονή Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ. Μετά τήν ἀπόλυση τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ Πατριάρχης προσεφώνησε τόν Μακαριώτατο, ὁ ὁποῖος ἀντεφώνησε καταλλήλως. Στή συνέχεια ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀνέγνωσε Τρισάγιο πρὸ τοῦ τάφου τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου Δημητρίου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καί τῶν λοιπῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀναπαυόμενων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων καί Μ. Εὐεργετῶν τοῦ Γένους. Τέλεσε, ἐπίσης, τό εἰδικό Τρισάγιο στό Β΄ Κοιμητήριο τῆς Μονῆς. Στή συνέχεια παρατέθηκε δεξίωση στήν Ἱερά Μονή, στήν ὁποία τοὺς δύο Προκαθήμενους προσεφώνησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σασίμων κ. Γεννάδιος. Ἀκολούθησαν οἱ προσφωνήσεις τῶν δύο Προκαθήμενων καί στή συνέχεια παρατέθηκε τό ἐπίσημο γεῦμα. Οἱ δύο Προκαθήμενοι ἐπισκέφθηκαν τήν Ἱερά Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, ἐνῶ πραγματοποιήθηκαν καί οἱ καθιερωμένες συνομιλίες μεταξύ τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΟΡΤΕΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ

Τήν παραμονή τῆς Πρωτοχρονιάς ὁ Σεβασμιώτατος ἐχοροστάτησε κατά τόν Μέγα πανηγυρικό Ἑσπερινό στόν Μητροπολιτικό ἱ. Ναό Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου καί στή συνέχεια στό Ἐπισκοπεῖο εὐλόγησε τήν βασιλόπιτα. Τό φλουρί βρῆκε ὁ μικρός

Χρήστος Παπανικόλας ἀπό τήν Κρεμαστή. Τήν ἐπαύριο ἐχοροστάτησε κατά τόν Ὅρθρο, ἐλειτούργησε καί προέστη τῆς Δοξολογίας στόν ὡς ἄνω ἱ. Ναό καί στή συνέχεια, κατά τό ἔθος, ἐπισκέφτηκε τίς τοπικές Ἀρχές γιά τίς καθιερωμένες εὐχές.

Κατά τήν Ἑορτή τῶν Θεοφανείων ἐτέλεσε τήν Θεία Λειτουργία καί τόν Μέγα Ἀγιασμό στόν Καθεδρικό ἱ. Ναό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καί προέστη τῆς τελετῆς καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στό λιμάνι τοῦ Μανδρακίου. Τόν Σταυρό ἀνέσυρε ὁ κ. Σωτήριος Δημόπουλος, στόν ὁποῖο ὁ Σεβ. ἀπέδωσε χρυσό Σταυρό.

Κατά τόν μῆνα Ἰανουάριο, ἐκτός ἀπό τήν Βασιλόπιτα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, ὁ Σεβασμιώτατος κατόπιν προσκλήσεως εὐλόγησε τήν Βασιλόπιτα τῆς 95 ΑΔΤΕ, τῶν Ἱερῶν Μονῶν, καί διαφόρων Συλλόγων καί Σωματείων.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΕΣ-ΧΕΙΡΟΘΕΣΙΕΣ

Τήν Δευτέρα 18 Ἰανουαρίου, Μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀθανασίου καί Κυρίλλου, ὁ Σεβασμιώτατος τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στόν Καθεδρικό ἱ. Ναό τοῦ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καί ἐχειροτόνησε σέ Πρεσβύτερο τόν Διάκονο Νικήτα Μπάρδο. Ὁ νέος Πρεσβύτερος τοποθετήθηκε ὡς Ἐφημέριος στήν Ἑνορία Ἁγίας Τριάδος Μανδρικῶν.

Τήν ἴδια ἡμέρα ὁ συλλειτουργήσας μέ τόν Σεβασμιώτατο Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ προέβη στή χειροτονία σέ Διάκονο τοῦ Στέργου Καψούλη, ὁ ὁποῖος μετονομάστηκε Μάρκος. Τή χειροτονία του σέ Πρεσβύτερο τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος τήν Κυριακή 31 Ἰανουαρίου στόν ἐνοριακό ἱ. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἐμπωνα, ὅπου καί τοποθετήθηκε ὡς Ἐφημέριος.

Τήν Τρίτη 16 Μαρτίου κατά τήν Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου στό Καθολικό τῆς ἱ. Μονῆς Παναγίας Ὑψηλῆς ἐτέλεσε τή μοναχική κουρά σέ μεγαλόσχημο τῆς ρασοφόρου Ἀλεξίας.

Ἐπίσης τήν Παρασκευή 26 Μαρτίου κατά τήν Ἀκολουθία τοῦ Ἀποδείπνου στό Καθολικό τῆς ἱ. Μονῆς Ἀρταμίτου ἐτέλεσε τή μοναχική κουρά σέ μεγαλόσχημο τοῦ Ἐπιστάτου τῆς ἱ. Μονῆς Μοναχοῦ Ἰγνατίου Μάτσου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ»

Τό ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς 17 Ἰανουρίου, μετὰ τὸν πανηγυρικό Ἑσπερινό στὸν Καθεδρικό ἱ. Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου κατὰ τὸν ὁποῖο χοροστάτησε ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ, πραγματοποιήθηκε στήν αἴθουσα τοῦ «ΑΚΤΑΙΟΝ» ἡ παρουσίαση τοῦ α' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ», ἐπισήμου Δελτίου τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Τὴν ἐκδήλωση παρουσίασε ὁ παν/τατος Ἀρχιμ. Μελίτων Μπέλλος καί τὸν τόμο οἱ ἐλλογιμώτατοι καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ.κ. Μηνᾶς Ἀλεξιάδης καί Ἐμμανουήλ Περσελής, τῆς Φιλοσοφικῆς καί Θεολογικῆς Σχολῆς ἀντίστοιχα. Στήν ἀρχή τῆς ἐκδηλώσεως προσφώνησε ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας ὡς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως. Συμμετεῖχαν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ, Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Πίτσης, Πρωτοσύγκελλος τῆς ἱ. Μητροπόλεως Κώου καί Νισύρου, Ἀρχιμ. Καλλίνικος Μαυρολέων ἀπό τὴν ἱ. Μητρόπολη Καρπάθου καί Κάσου καί ὁ θεολόγος κ. Γεώργιος Πετρόπουλος, Γραμματέας τῆς ἱ. Μητροπόλεως Σύμης, ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καί φορέων καί πλῆθος κόσμος.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΜΝΗΜΗΣ ΟΣΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Μετὰ τὴν συμμετοχή πολλῶν πιστῶν καί τὴν παρουσία τῶν Ἀρχῶν ἡ τοπική μας Ἐκκλησία πανηγύρισε τὴν μνήμη τοῦ Ὁσίου Πατρός Μελετίου τοῦ ἐκ Λάρδου, κτίτορος τῆς ἱ. Μονῆς Ὑψηνῆς, τὴν Παρασκευὴ 12 Φεβρουαρίου. Τὴν κυριώνυμη ἡμέρα τῆς Ἐορτῆς ὁ Σεβασμιώτατος ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο καί ἐτέλεσε τὴν Θεία Λειτουργία στήν ἱ. Μονὴ Ὑψηνῆς, μίλησε γιὰ τὴν ζωὴ καί τὸ ἔργο τοῦ Ὁσίου καί παρακάθησε στήν ἐορταστικὴ Τράπεζα.

ΕΚΔΗΜΙΑ ΙΕΡΕΩΣ

Τό Σάββατο 13 Φεβρουαρίου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος Κουσουρνάς. Ὁ μακαριστός γεννήθηκε στήν Ἀπολακκιά τὴν 15η Ὀκτωβρίου 1926 καί χειροτονήθηκε Διάκονος τὴν 15η Αὐγούστου 1965, στὸν ἱ. Ναό Κοιμήσεως

Θεοτόκου Ἰαλυσοῦ, καί Πρεσβύτερος τὴν 6η Μαρτίου 1966, στὸν ἱ. Ναό Ταξιαρχῶν Ἀρχαγγέλου, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Ρόδου κυρό Σπυριδῶνα. Ὑπηρετήσε ὡς Ἐφημέριος στίς Ἐνορίες Ἁγίου Νικολάου Χάλκης (1966-1969), Ἁγίας Τριάδος Μανδρικοῦ (1969-1989), Ἁγίου Ἰωάννου τῆς πόλεως (1976-1989) Ἀναλήψεως (1989-1990) καί Ἁγίων Ἀποστόλων (1990-2001). Μετὰ ἐνέργειές του οἰκοδομήθηκε ὁ ἐνοριακός ἱ. Ναός Ἁγίας Τριάδος Μανδρικοῦ καί συνέβαλε τὰ μέγιστα στήν ἀνεγερση τοῦ ἐνοριακοῦ ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ἀποστόλων. Συνταξιοδοτήθηκε τὸ 2001. Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη τὴν ἐπομένη στὸν ἱ. Ἐνοριακό Ναό Ἁγίας Μαρίνης τῆς γενετείρας του, ὅπου καί ἐτάφη.

Εὐχόμεστε ὁ Θεός νά ἀναπαύσει τὴν ψυχὴ του μετὰ τῶν Δικαίων.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΕΩΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Τὴν Κυριακὴ 7 Μαρτίου ἐορτάστηκε μετὰ λαμπρότητα στὸν Καθεδρικό ἱ. Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ἡ ἐορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως καί ἡ ἐπέτειος ἐνσωματώσεως τῆς Δωδεκανήσου. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καμπάλας κ. Ἰωνᾶς χοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο καί προέστη τῆς Θείας Λειτουργίας, συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβ. Ποιμενάρχου μας. Μετὰ τὴν Δοξολογία ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ρόδου ἐτέλεσε Τρισάγιο στὸν Βωμό τῆς πατρίδος καί στή συνέχεια παρακολούθησε τὴν παρέλαση. Κατὰ τὸν ἐορτασμό τὴν κυβέρνηση ἐκπροσώπησε ὁ κ. Θεόδωρος Πάγκαλος.

ΕΟΡΤΗ ΣΥΝΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ἘΝ ΡΟΔῶι ἉΓΙΩΝ

Τὴν Δ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν (14 Μαρτίου) ἐορτάστηκε στὸν Καθεδρικό ἱ. Ναό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ἡ Σύναξις τῶν ἐν Ρόδῳ Ἁγίων μετὰ τὴν παρουσία ἐκπροσώπων τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως. Τὸν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας ἐκφώνησε ὁ Σεβασμιώτατος. Πρὸ τῆς Ἀπολύσεως τῆς Θείας Λειτουργίας καθαγιαστικὴ διά τῆς ἀναγνώσεως εἰδικῆς εὐχῆς καί τῆς χρίσεως μετὰ ἅγιο Μύρο ἡ εἰκόνα τῶν ἐν Ρόδῳ Ἁγίων, ἔργο τοῦ Ἁγιορείτου Μοναχοῦ Παϊσίου Καρεώτου, καί ἐψάλη τό καθιερωμέν μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν αἰοιδίμων Μητροπολιτῶν Ρόδου, τῶν ἰδρυτῶν καί εὐεργετῶν τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Ρόδου, τῶν κεκοιμημένων Κληρικῶν καί Μοναχῶν, τῶν κτιτόρων καί εὐεργετῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ΕΟΡΤΗ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ

Τήν 23η Μαρτίου οργανώθηκε από κάποια Κατηχητικά Σχολεία της Μητροπόλεώς μας έορτή προς τιμήν του Ευαγγελισμού και της απελευθέρωσης της πατρίδας μας.

Ἡ έορτή ἄρχισε μέ ὕμνους πρὸς τήν Παναγία, τό κεντρικό πρόσωπο τοῦ Ευαγγελισμοῦ. Μετά ἀκολούθησαν ἀναφορές στήν προεπαναστατική ἐποχή, ὅπως τό μεγαλειῶδες ἱεραποστολικό ἔργο τοῦ ἐθνομάρτυρα καί ἰσαποστόλου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καί ἡ ἥρωική θυσία τῶν γενναίων Σουλιωτισσῶν στό χορό τοῦ Ζαλόγγου.

Τά τραγούδια καί οἱ χοροί κατόπιν ἔδωσαν ἕναν εὐχάριστο καί χαρούμενο τόνο.

Τό σπουδαιότερο τμήμα τῆς ἐορτῆς ἦταν τό τελευταῖο της μέρος, τό θεατρικό. Τά παιδιά ἀπέδωσαν μέ πολλή παραστατικότητα καί ἐνθουσιασμό τό ἀδούλωτο φρόνημα τῶν χριστιανόπουλων τῆς

ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ αἴσθηση τῆς ἀνωτερότητάς των προερχόταν ἀπό τή ζωντανή καί ἔνθερμη χριστιανική πίστη τους.

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΩΟΥ

Τήν Πέμπτη 22 Ἀπριλίου, Μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ναθαναήλ καί ἐπέτειος τῶν Ὀνομαστηρίων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καί Νισύρου, ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας μετέβη στήν ἱ. Μητρόπολη Κώου. Τό ἑσπέρας τῆς Τετάρτης 21 Ἀπριλίου ἐχοροστάτησε κατά τόν πανηγυρικό Ἑσπερινό στόν ἱ. Ναό τοῦ Ευαγγελισμοῦ, συγχχοροστατούντων τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου καί τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου Καλύμνου καί Ἀστυπалаίας κ. Παΐσιου, ὁ ὁποῖος πρὸ τῆς ἀπολύσεως μίλησε καταλλήλως καί ἀναφέρθηκε μέ θερμά λόγια στόν ἐορτάζοντα. Τήν κυριώνυμη ἡμέρα τῆς ἐορτῆς ὁ Σεβ. συλλειτουργήσε, προσφώνησε τόν ἅγιο Κώου καί τοῦ εὐχήθηκε πολυετή καί καλλίκαρπο ποιμαντορία.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΙΕΡΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ

Τήν Πέμπτη 22 Ἀπριλίου πρὸ τῆς ἐνάρεξως τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μνήμης τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου πραγματοποιήθηκε στήν Ἑνορία Ἁγίου Γεωργίου Μαλώνας ἡ ὑποδοχή τμήματος τοῦ ἱ. λειψάνου τοῦ Ἁγίου, τό ὁποῖο δώρησε στήν Ἑνορία ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αὐστρίας κ. Μιχαήλ. Μετά τήν τελετή στήν πλατεῖα τῆς κωμοπόλεως ὁ Σεβ. κατέθεσε τήν λειψανοθήκη στόν ἱ. Ναό καί ἀκολούθησε ὁ πανηγυρικός Ἑσπερινός. Στήν ὁμιλία του ὁ Σεβ. ἀναφέρθηκε στήν σημασία τοῦ γεγονότος γιά τήν κωμόπολη καί ἐξέφρασε τήν εὐχαριστία του πρὸς τόν Σεβ. ἅγιο Αὐστρίας γιά τήν δωρεά. Στήν συνέχεια προσφώνησαν ὁ Ἐφημέριος τῆς Ἑνορίας π. Παῦλος Μουστακέλης καί ὁ ἱεροψάλτης κ. Ἰωάννης Σκοῦμπρος ἐκφράσαντες τή χαρά τῆς Ἑνορίας καί τήν εὐγνωμοσύνη τους πρὸς τόν δωρήσαντα τό ἱ. λείψανο Σεβασμ. Μητροπολίτη Αὐστρίας.

Ἐπίσης τήν Κυριακή 25 Ἀπριλίου τμήμα τοῦ ἱ. λειψάνου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου μετέφερε στήν Ἑνορία Ἁγίου Νεκταρίου Φαληρακίου ὁ Ἀρχιμανδρίτης Βαρδολομαῖος Ἀντωνίου, Ἐφημέριος τοῦ ἱ. Ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Πλάκας. Τό ἱ. λείψανο

δωρήθηκε ἀπό τόν ὡς ἄνω ἱ. Ναό στήν Ἑνορία Φαληρακίου μέ τήν εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. κ. Ἰερωνύμου. Ὁ Σεβ. πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῆς Θ. Λειτουργίας παρέλαβε τό ἱ. λείψανο ἀπὸ τόν Ἀρχιμ. Βαρδολομαῖο καί στήν προσφώνησή του εὐχαρίστησε τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν, τήν Ἑνορία Μεταμορφώσεως Πλάκας καί τόν Πανοσιολογιώτατο γιά τό πολύτιμο δῶρο. Ἀντιφώνησε ὁ Ἀρχιμ. Βαρδολομαῖος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στήν ἱστορία τοῦ ἱ. λειψάνου καί ὁ Ἐφημέριος τῆς Ἑνορίας π. Γεώργιος Τοκούζης, ὁ ὁποῖος μεταξύ τῶν ἄλλων ὑπέβαλλε συγχαρητήρια στόν Σεβ. γιά τήν ἐπέτειο τῆς εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίας του.

ΑΤΑΞΙΕΣ ΣΤΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

- Πολλοί χριστιανοί όρμώμενοι από κοσμικό φρόνημα αντί νά κάνουν τό μνημόσυνο στό νεκρό τους προσφέρουν κάποια δωρεά σέ ένα ίδρυμα. Καλό είναι και ή έλεημοσύνη, αλλά ή όφέλεια από τό μνημόσυνο και ή μνημόνευση στη θεία Λειτουργία δέ συγκρίνεται μέ τήν όφέλεια από τήν φιλανθρωπία.

- Κάποιοι χριστιανοί στό μνημόσυνο τοῦ συγγενοῦς τους κοινωνοῦν άνεξομολόγητοι δηθεν γιά τό καλό τοῦ νεκροῦ. Ἡ προσευχή τῶν μετανοούντων και ήγιαζομένων συγγενῶν βοηθάει τό νεκρό κι όχι ή τυπική θεία Κοινωνία.

- Μερικοί χριστιανοί στά μνημόσυνα πηγαίνουν στό ναό πρόσφορο από τό φοῦρνο και αντί γιά κόλλυβα κουλουράκια κι αυτά συνήθως από τό φοῦρνο. Αὐτή ή νοοτροπία δέ δείχνει εὐλάβεια και σεβασμό στά τελούμενα στό ναό, καθώς επίσης εκφράζει και ήλλειψη αγάπης πρὸς τόν κεκοιμημένο.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Οί θάνατοι από ναρκωτικά αυξάνονται ραγδαία. Κάθε μέρα άδικοχάνονται πολλοί νέοι συνάνθρωποι μας μαζί μέ τά όνειρα τά δικά τους και τῶν οικογενειῶν τους.

Ἡ χρήση τῶν ναρκωτικῶν είναι ένας άργός και έπώδυνος θάνατος. Είναι μεγάλη τραγωδία γιά τίς οικογένειες και γιά τήν κοινωνία νέοι όλο ζωντάνια κι ενεργητικότητα νά μαράζωνουν και νά αυτοκαταστρέφονται.

Ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ότι τό πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν είναι κυρίως πρόβλημα πνευματικό και γι' αυτό ζητάει από τούς ανθρώπους και τήν κοινωνία πνευματικό άναπροσανατολισμό. Ἡ ύψηλή νοσηματοδότηση τῆς ζωῆς άποτρέπει τόν κάθε άνθρωπο από τήν όποιαδήποτε υποβάθμιση. Ὁ Χριστός ως «ή αλήθεια και ή ζωή» (Ἰωάν. 14,6) άποτελει γιά τόν κάθε άνθρωπο τό οὐσιαστικό νόημα και τήν κεντρική αξία και άνάγκη τῆς ζωῆς του. Ὁ Χριστός, ως Θεός πού είναι, μπορεί νά φθάσει στό βάθος τῆς καρδιάς τοῦ κάθε ανθρώπου νά τό καθαρήσει από τά άμαρτωλά πάθη και νά τό γεμίσει μέ χαρά.

Ὁ Χριστός είναι αγαθός και, όπως αγαποῦσε κατά τήν επί γῆς δράση Του τούς άμαρτωλούς, έτσι και σήμερα ως στοργικός πατέρας, αγαπά σταθερά και τούς ναρκομανείς περιμένοντας τό πρώτο βήμα τῆς επιστροφῆς και αναζήτησῆς Του. Είχε πει στους άκροατές Του και σ' όλους τούς ανθρώπους όλων τῶν εποχῶν: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οί κοπιῶντες και πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. 11,28). Οί ναρκομανείς, πού είναι ιδιαίτερα κουρασμένοι και φορτωμένοι από τήν ταλαιπωρία τῆς εξάρτησης, εάν προσεγγίσουν τό Χριστό δά βροῦν άνάπαυση και παρηγοριά. Ἡ θεία Χάρη έπουλώνει ψυχικά τραύματα και αναζωογονεῖ κάθε πονεμένο και ταλαιπωρημένο τῆς ζωῆς.

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Εὐθανασία σημαίνει καλός (εὖ) θάνατος. Μέ τήν εὐθανασία κάποιοι, συνήθως βαριά άσθενείς, επιλέγουν τή διακοπή τῆς ζωῆς τους μέ άνώδυνο τρόπο μέσω ιατρικής βοήθειας. Ἡ εὐθανασία ήδη σέ κάποια κράτη έγινε άποδεκτή. Ἐσχάτως και στην πατρίδα μας κάποιοι ζητοῦν τή δέσπιση τῆς εὐθανασίας, δηθεν γιά λόγους ανθρωπισμοῦ.

Από τήν Ἐκκλησία ή εὐθανασία θεωρεῖται αυτοκτονία, γιατί ή ζωή μας ανήκει άποκλειστικά στό Θεό και δέν έχουμε κανένα δικαίωμα στην αρχή και στό τέλος τῆς. Ὁ Θεός δέν μᾶς ρώτησε ούτε ποτε δά γεννηθοῦμε, ούτε ποτε δά πεδάνομε.

Ἡ εὐθανασία είναι μία μορφή άπιστίας, γιατί ό χρήστης τῆς δέν εμπιστεύεται τό μέλλον του στην αγάπη και στην πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἄν κάποτε δεσπιζόταν ή εὐθανασία, πολλοί μέ τόν πρώτο μεγάλο πόνο δά ζητοῦσαν τήν εὐθανασία. Ειδικά πολλοί καρκινοπαθεῖς μή έχοντας έλπίδα επιβίωσης, ακόμα και πριν παρουσιασθοῦν οί πόνοι, δά άπαιτοῦσαν τήν εὐθανασία. Ἐπίσης πολλοί μέ χρόνιας παθήσεις δέ δά σήκωναν τό βάρος τοῦ πόνου και δά κατέληγαν μόνοι τους.

Ὅπως γιά λόγους παιδαγωγικούς στους αυτόχειρες άπαγορεύεται ή κηδεία, τό ίδιο ισχύει και γιά όσους πεθαίνουν μέ εὐθανασία.

ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΟΡΑΜΑΤΑ

Πολλοί χριστιανοί έχουν επηρεαστεῖ άρνητικά γιά τήν πνευματική τους πρόοδο μέ τά δηθεν θεία όνειρα και όράματα, πού είδαν.

Ἡ Ἐκκλησία μας πιστεύει ότι σπάνια ό Θεός άποκαλύπτεται μέσω όνείρων και όραμάτων, όπως έκανε κατά τήν επέμβασή Του στην Άποκάλυψη τῆς Αγία Γραφῆς.

Συνήθως αυτές οί έμπειρίες είναι ή κατασκευάσματα τῆς φαντασίας ή κατασκευάσματα τοῦ σατανᾶ. Ὁ σατανᾶς, λέει ό άπ. Παῦλος, μετασχηματίζεται και σέ άγγελο φωτεινό (Β' Κορ. 11,14), γιά νά παραπλανήσει τούς ανθρώπους.

Ἐνῶ τά όνειρα τά πλάθει ό οργανισμός άνάλογα μέ τά ενδιαφέροντα (Ἐκκλ. 5,2), τίς αγωνίες και τούς φόβους (Σοφία Σειράχ 40,5-7) τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ό διάβολος τούς δίνει μεταφυσική διάσταση, γιά νά εξαπατήσει τούς άφελείς. Ἔνας π.χ. βλέπει δηθεν ότι πήγε στόν Παράδεισο και νομίζει ότι αξίζει νά εισέλθει στόν Παράδεισο. Ἄλλος βλέπει σέ «όραμα» τήν Παναγία και τό Χριστό, ενῶ βλέπει τό σατανᾶ μετασχηματισμένο, κι άποκτᾶ έγωισμό.

Ἐπάρχει θεβαίως τό ένδεχόμενο όσοι βλέπουν παράξενα όνειρα νά έχουν και ψυχικά προβλήματα και όσοι πιστεύουν στό όνειρα νά τρελαθοῦν.

Ἄρχιμ. Μ.Π.

